มาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขัง : กรณีผู้กระทำความผิดหญิง คดียาเสพติด

DPU

ชิดารัตน์ ยวนทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2560

Non - Custodial Measures of Women Offenders

in Drug Case

DPU

Tidarat Yaunthong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyoung Faculty of Law, Dhurukij Pudit University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขัง : กรณีผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติด
ชื่อผู้เขียน	ธิดารัตน์ ยวนทอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธานี วรภัทร์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาการเอาตัวผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดไว้ในอำนาจรัฐของประเทศไทย เชิงเปรียบเทียบกับการใช้อำนาจรัฐในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในต่างประเทศและการดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules) ที่เกี่ยวกับมาตรการที่มิใช่การคุมขัง เพื่อนำผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและการศึกษาเปรียบเทียบมาเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายยาเสพติดและเป็นมาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดในประเทศไทย

ในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดียาเสพติดในประเทศไทยประสบปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้กระบวนการทำงานนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ในการจัดการกับผู้กระทำความผิดหญิงมิได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้กระทำความผิดหญิงตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสากลว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิง (Bangkok Rules) อย่างเพียงพอ เนื่องจากมีการเอาตัวผู้กระทำความผิดหญิงไว้ในอำนาจรัฐเกินกว่าความจำเป็นของวัตถุประสงค์การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ โดยมิได้คำนึงถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นอายุ เพศ ประวัติ ภูมิหลัง ลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดกับครอบครัวและสายสัมพันธ์แห่งครอบครัวของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ในขณะที่เรือนจำหรือทัณฑสถานได้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับและตอบสนองต่อความต้องการของผู้กระทำความผิดชายเท่านั้น ดังนั้นการควบคุมและดูแลผู้กระทำความผิดหญิงในเรือนจำจึงไม่มีความเหมาะสม สำหรับในประเทศอังกฤษการดำเนินกระบวนยุติธรรมทางอาญานั้นทุกหน่วยงานจะต้องช่วยกันบำบัดรักษาและแก้ไขฟื้นฟู

ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประเทศอังกฤษจะมีมาตรการคุมขังเป็นระยะเวลาแทนการคุมขังแบบเต็มเวลาและศาลอาจกำหนดมาตรการอื่นมาใช้ควบคู่กับมาตรการนี้ได้ และประเทศเยอรมันนั้นกฎหมายยาเสพติดได้ให้อำนาจแก่รัฐในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดไว้เป็นระยะเวลาที่แตกต่างจากการกระทำความผิดฐานอื่นและศาลมีอำนาจใช้มาตรการเลี่ยงโทษจำคุกหรือมาตรการรอการลงโทษก็ได้

ผลจากการศึกษา ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ กล่าวคือ ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 คือ ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดนั้น ให้เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิง เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถใช้ดุลพินิจในการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังมาใช้ได้อย่างสะดวกถูกต้องและมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน และให้มีคณะกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังในชั้นของเจ้าพนักงาน เพื่อพิจารณาว่าจะจัดการตามมาตรการปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่ โดยให้พนักงานอัยการ ตำรวจ พนักงานคุมประพฤติและนักสังคมสงเคราะห์เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพิจารณาดังกล่าว และกำหนดให้มีมาตรการการติดตามและประเมินผลการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังทั้งในชั้นของเจ้าพนักงานและชั้นศาลด้วย โดยให้เป็นอำนาจของกรมคุมประพฤติเป็นผู้ติดตามและประเมินผล และรายงานผลการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังไปยังเจ้าพนักงานหรือศาลที่เกี่ยวข้อง และให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการที่สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ โดยการพัฒนาทางเลือกสำหรับเพศหญิงขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อนำมาใช้ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสินของศาล และให้มีบัญญัติบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดียาเสพติด ตั้งแต่ในชั้นการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี การพิจารณาคดีและการกำหนดมาตรการที่มิใช่การคุมขังในชั้นของเจ้าพนักงาน รวมถึงมาตรการการเลี่ยงโทษจำคุกในชั้นศาลเป็นการเฉพาะ โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจได้ทุกเมื่อ เพื่อให้ศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับชีวิตและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดทั้งหมดของผู้กระทำความผิด ประกอบการพิจารณาพิพากษาและการใช้ดุลพินิจในการกำหนดมาตรการทางเลือกอื่นนอกจากการลงโทษจำคุกที่เหมาะสมภายใต้ข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules) และคำแนะนำของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2559

Thesis Title Non - Custodial measures of Women offenders in drug case
Author Tidarat Yaunthong
Thesis Advisor Assistant Professor Dr.Thanee Vorapat
Department Law
Academic Year 2016

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the problem condition of the woman offender in a drug case in Thailand's state authority; and 2) to compare with the using of state authority to treat the offenders of drugs in foreign countries and the procedures of implementation on the provisions Bangkok (Bangkok Rules) which according to non-detention legal measure, then bring the result for analyzing about problem condition and study the comparison to be guideline for developing of drug laws and its measures that are not detention to female offenders in drug cases in Thailand.

In proceedings for drug offenses in Thailand is experiencing the problems that make this process unsuccessful as expected, because the treatment for female offenders did not give enough protection for the female offender of human rights and international standards on the treatment of female offenders (Bangkok Rules) adequately. The offenders is taken by over-necessary power in order to take people under state authority, without regarding to the circumstances related to the offenders, whether the age, gender, background, history, nature and seriousness of the offense. Including the impact that will happen in their families and how the relationships of offenders' family will be. Meanwhile prisons or correctional facilities have been designed to cater to the needs of male offenders only, so the control and supervision of female offenders in the prison is not appropriate. For England, criminal justice proceedings, all agencies are required to help treat and rehabilitate offenders about drugs. In England, there is a legal measure which is a period detention instead a full time detention and the court may impose other measures to be used with this measure. In Germany, there are drug laws that give authority to the

DPU

state to control drug offenders in periods differently by the guilty, and the court has the power to take measures to avoid imprisonment or pending parole.

As the result from the study, the writer has suggestions which are; the modification of the drug case procedure act, 2550 in the procedure for female offenders in drug case by adding the non-detention provision legal measure for the officers to be able to use this measure with discretion conveniently, correct and have a clear procedure system. Forming a group of the committees to consider to use non-detention legal measure in officer level for applying the temporary release measure or not, by giving prosecutors, police, probation officers and social workers to play their role in the process and requiring measures to monitor and evaluate the application of non-detention legal measure in officers and court level by the authority of the Department of Probation do the monitoring and evaluation and then report the results of the measures to the officer or the court that involve. The modification of measures which according to the Bangkok Rules by developing choices especially for female apply in pre-considering stage and the court decision stage and add more prescription in the provision on drug cases from investigation, interrogation, prosecution and specify the measure of non-detention in officers stage including the measure of preventing detention by giving authority to the court for commanding the probation officer to investigate and examine any time to acknowledged the court in facts about the life and circumstances of the offense committed by the offender to adjudication and discretion for determine other choices of measure which more suitable than detention under the Bangkok Rules and the instructions of the President of the Supreme Court in 2559.

DPU

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งได้เสียสละเวลา ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ทั้งยังได้ให้โอกาสและให้ความเมตตาผู้เขียนมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์และชี้แนะประเด็นต่าง ๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์นัทธี จิตสว่าง และรองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันทน์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ สละเวลาอันมีค่ายิ่งโดยให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์และชี้แนะแนวทางให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์จิราวุฒิ ลิปิพันธ์ และคณาจารย์ผู้ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนผู้เขียนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัวที่ให้โอกาสในการศึกษาอย่างเต็มที่และให้กำลังใจกับผู้เขียนมาโดยตลอด รวมทั้งขอขอบคุณกัลยาณมิตรของผู้เขียนทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและคอยเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนด้วยดีเสมอมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดผลดีต่อการศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับบนี้ให้แก่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้เขียน แต่หากเกิดข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ธิดารัตน์ ยวนทอง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ฆ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ จ
กิตติกรรมประกาศ ช
สารบัญตาราง ฎ
บทที่
1. บทนำ 1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา 5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา 6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา 7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7
2. หลักการแนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด 8
2.1 หลักการ แนวคิดด้านการควบคุมยาเสพติด 8
2.2 สิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด 13
2.3 หลักการ แนวคิดด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ (The Bangkok Rules) 18
2.4 แนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด 25
2.5 มาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด 27
2.6 กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย 52
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทย 89

DPU

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

3. มาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดในการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังในสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 94

3.1 สหราชอาณาจักร(United Kingdom) 94

3.2 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany) 106

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายและมาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดในประเทศไทยกับต่างประเทศ 117

4.1 วิเคราะห์บริบททางสังคมเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงในคดียาเสพติดในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 118

4.2 วิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 120

4.3 วิเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 122

4.4 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีอยู่ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 125

4.5 วิเคราะห์มาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดตามหลัก Bangkok Rules กับบริบทของประเทศไทย 128

4.6 วิเคราะห์บทบัญญัติการใช้อำนาจรัฐในคดียาเสพติดสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง 130

4.7 มาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules) กับคำแนะนำของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2559 135

DPU

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	139
5.1 บทสรุป	
5.2 ข้อเสนอแนะ	141
บรรณานุกรม	143
ภาคผนวก	148
ประวัติผู้เขียน	152

DPU

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

1.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ (สำรวจ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2559) 2
1.2 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ (สำรวจ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2559) 2

DPU

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นตามมา เป็นผลโดยตรงที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องทำงานมากขึ้น มีการจับกุมผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายศักยภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในการบริหารจัดการว่ามีประสิทธิภาพแค่ไหน เพียงไร[1]

จากสภาพการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทยมีปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดกฎหมายทวีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่พบว่ามีการจับกุมและดำเนินกระบวนการยุติธรรมกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้น และพบว่าในปริมาณของผู้กระทำความผิดที่ถูกจับได้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิงรวมอยู่ด้วยในสัดส่วนไม่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดทั้งหมด ดังตารางต่อไปนี้

---

[1] ธานี วรภัทร์, วิกฤติราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554), น.14.

ตารางที่ 1.1.1 ตารางแสดงสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ[2]

สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

สำรวจ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2559

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1.นักโทษเด็ดขาด	206,390	33,644	240,034	79.781
2.ผู้ต้องขังระหว่าง	51,765	7,776	59,541	19.790
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	22,686	3,181	25,867	8.597
2.2 ไต่สวน-พิจารณา	8,908	1,636	10,544	3.505
2.2 สอบสวน	20,171	2,959	23,130	7.688
3.เยาวชนที่ฝากขัง	171	3	174	0.058
4.ผู้ถูกกักกัน	10	3	13	0.004
5.ผู้ต้องกักขัง	997	109	1,106	0.368
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	**259,333**	**41,535**	**300,868**	**100.000**

สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ

สำรวจ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2559

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)	ร้อยละ (%) เทียบผู้ต้องขังทั่วประเทศ
1. นักโทษเด็ดขาด	**148,416**	**28,361**	**176,777**	**82.555**	**58.765**
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	**31,484**	**5,171**	**36,655**	**17.12**	**12.18**
2.1 อุทธรณ์ – ฎีกา	14,441	2,267	16,708	7.80	5.55
2.2 ไต่สวน – พิจารณา	3,991	1,013	5,004	2.34	1.66
2.3 สอบสวน	13,052	1,891	14,943	6.98	4.97
3. เยาวชนที่ฝากขัง	**40**	**1**	**41**	**0.02**	**0.01**
4. ผู้ถูกกักกัน	**0**	**0**	**0**	**0.00**	**0.00**
5. ผู้ต้องกักขัง	**599**	**72**	**671**	**0.31**	**0.22**
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	**180,539**	**33,605**	**214,144**	**100.00**	**71.18**

[2] “กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559.

จากตารางทั้งสองแสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันนั้น มีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดหญิงตามพระราชบัญญัติยาเสพติดเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับปริมาณผู้ต้องราชทัณฑ์หญิงทั่วประเทศ ส่งผลกระทบต่อการทำงานของกระบวนการยุติธรรมในด้านปริมาณคดีที่ล้นศาลและผู้ต้องขังล้นเรือนจำ เนื่องจากความแออัดของจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำทำให้ปริมาณของเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ไม่เพียงพอในการควบคุมและดูแลผู้ต้องขังได้อย่างทั่วถึง และไม่อาจแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินกระบวนการในระบบงานยุติธรรมด้อยประสิทธิภาพลง

สำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (Treatment of offenders) นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ความเชื่อเกี่ยวกับการลงโทษหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในรูปแบบใดที่มีความเหมาะสมที่สุดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม บางสังคมเชื่อว่าการลงโทษอย่างรุนแรงจะป้องกันอาชญากรรมได้ บางสังคมเชื่อว่าควรลงโทษเพื่อแก้ไขให้บุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดี ซึ่งการนำระบบเรือนจำมาปฏิบัติกับผู้กระทำผิดเป็นวิธีการหนึ่งในการลงโทษผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้ สำหรับการลงโทษ โดยวิธีการจำคุกได้มีการพัฒนามากว่าสองศตวรรษและนับเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวิธีการหนึ่งที่สังคมเห็นว่ามีความเหมาะสมในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้ถูกจำกัดอิสรภาพและสิทธิต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุดวัตถุประสงค์ของการลงโทษจำคุกเป็นเพราะต้องการแยกบุคคลที่กระทำความผิดออกไปจากสังคม ไม่ให้มีโอกาสที่จะก่อความเดือดร้อนให้กับสังคมอีก[3]

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่าแม้วิธีการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยการจำคุกจะเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามวิธีการหรือแนวทางของสังคมที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่นิยมนั้น แต่ถ้าพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจำคุกแล้วก็เพียงต้องการแยกผู้กระทำผิดที่เลวร้ายและเป็นอันตรายออกจากสังคม เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมโดยการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสกระทำผิดได้อีก และแม้วิธีการลงโทษด้วยการจำคุกจะเป็นวิธีการที่สามารถแยกบุคคลที่กระทำความผิดออกจากสังคมและตัดโอกาสในการกระทำผิดได้จริง แต่วิธีการดังกล่าวนั้นมีข้อเสียค่อนข้างมากตามมา โดยส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้กระทำความผิดเอง ครอบครัวผู้กระทำความผิด

---

[3] กรมราชทัณฑ์, “การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด,” รายงานการวิจัย, โดยกรมราชทัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร, 2553), น.1.

และที่สำคัญส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมในเกือบทุกด้าน จึงควรให้ความสำคัญในรายละเอียดของการใช้โทษจำคุกว่าควรใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ร้ายหรือเป็นอาชญากรโดยสันดานเท่านั้น ไม่ควรใช้วิธีการนี้เพียงเพราะเป็นที่นิยมและเป็นที่ยอมรับจากสังคมเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด กล่าวคือ การนำผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดที่เป็นผู้เสพหรือมีไว้ในครอบครองในปริมาณไม่มาก ที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดรายใหญ่หรือผู้ค้ารายสำคัญที่จะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลโดยยังไม่มีคำพิพากษาเด็ดขาดว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเป็นผู้มีฐานะยากจนหรือเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่และความรับผิดต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้ไปขังหรือควบคุมไว้ในอำนาจรัฐนั้น เป็นการดำเนินการที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นประโยชน์แก่ตัวผู้กระทำความผิดครอบครัวและสังคมเท่าที่ควร ทั้งยังส่งผลกระทบในทางลบเสียมากกว่า เพราะในสังคมปัจจุบันผู้หญิงเป็นผู้รับภาระหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวเทียมเท่ากับผู้ชาย และในบางครั้งผู้หญิงก็ยังต้องทำหน้าที่ทุกอย่างในครอบครัวทั้งหมดด้วยตนเองเพียงลำพัง ซึ่งถ้าบุคคลดังกล่าวถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐแล้วก็จะทำให้บุคคลในครอบครัวได้รับความเดือนร้อนไปด้วย รวมถึงสังคมและประเทศชาติอาจได้รับผลกระทบมากกว่าผลดีที่จะเกิดกับกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไว้ในอำนาจรัฐ และโดยส่วนใหญ่แล้วพบว่าผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดนั้นได้พัฒนาขึ้นมาจากการเป็นผู้เสพแล้วจึงเข้าสู่วงการเป็นผู้ค้ารายย่อย โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ตั้งใจเข้ามาขายยาเสพติด แต่ทำเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจหรือมีปัญหาครอบครัว และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ผลักดันให้เข้าสู่วงจรยาเสพติด อีกทั้งเป็นพวกที่ขาดโอกาสและทางเลือกในชีวิตที่ดีกว่าจึงหันเข้าสู่ยาเสพติด[4]

จากประเด็นปัญหาในเรื่องนี้จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจและต้องการศึกษาถึงการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิงในระหว่างพิจารณาในคดียาเสพติด เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในระหว่างพิจารณาคดีต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงควรมีการกำหนดให้มีมาตรการอื่นแทนการควบคุมตัวหรือมาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิงในคดียาเสพติดที่มีลักษณะของการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงในระหว่างการพิจารณาของศาลเป็นบทเฉพาะขึ้น โดยมีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการไม่ควบคุมตัว

---

[4] นัทธี จิตสว่าง, “การแก้ปัญหาผู้ต้องขังหญิงล้นคุกในประเทศไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559, จาก https://www.gotoknow.org/posts/582021

DPU

บุคคลดังกล่าวไว้ในอำนาจรัฐ โดยคำนึงถึงเพศสภาพ ลักษณะทางกายภาพและผลกระทบต่อสังคมและบุคคลในครอบครัวของผู้กระทำความผิดตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (The Bangkok Rules) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดได้รับการคุ้มครองตามวัตถุประสงค์ของข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร และสามารถนำมาใช้เป็นมาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด และเพื่อเป็นการลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำลง ให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถดำเนินการกับบุคคลที่เป็นผู้ร้ายรายสำคัญและเป็นอันตรายต่อสังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความ ผิดหญิงในคดียาเสพติด มาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง

2. เพื่อสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและมาตรการปฏิบัติต่อผู้ กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดตามกฎหมายไทย

3. เพื่อสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงมาตรการในการใช้อำนาจรัฐ และมาตรการมิใช่การควบคุมตัวตามกฎหมายไทยและกฎหมายของสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดียาเสพติด และเสนอแนะเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังกรณีของผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดของไทยให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (The Bangkok Rules)

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันมีการนำผู้กระทำความผิดหญิงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลไปควบคุมตัวไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทำให้จำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และจากสภาพเรือนจำนั้นมิได้มีการออกแบบมาเพื่อรองรับหรือตอบสนองต่อความต้องการของผู้หญิงแต่อย่างใด สภาพเรือนจำจึงไม่เหมาะสมต่อการควบคุมดูแลผู้กระทำความผิดหญิง ทำให้การทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนของกรมราชทัณฑ์ขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถดูแล

ควบคุมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหญิงในเรือนจำให้กลับตัวเป็นคนดีได้อย่างทั่วถึง และการนำผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิงในคดียาเสพติดที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลไปควบคุมไว้เรือนจำนั้น ก็เป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของประเทศไทยทุกฉบับที่เคยประการใช้มาแล้ว ที่มีใจความสำคัญว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคย่อมได้รับการคุ้มครอง" และขัดต่อร่างรัฐธรรมนูญในปัจจุบันด้วยคือ มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า "ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้" และในส่วนของวรรคสาม บัญญัติว่า "การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี" และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินการสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวในการฟ้องต่อศาลและเพื่อการบังคับโทษ ซึ่งหากพบว่าผู้กระทำความผิดมิได้มีพฤติการณ์จะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงต่อพยานหลักฐานหรือจะไปก่ออันตรายประการอื่น ก็ไม่ควรเอาตัวบุคคลดังกล่าวไว้ในอำนาจรัฐ ควรใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงแทนการคุมขังหรือการควบคุมตัว

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้มุ่งศึกษาถึงการใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมตัวและมาตรการที่มิใช่การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ รวมถึงมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดของต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติดและบัญญัติเป็นมาตรการในการดำเนินการเพื่อเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดของประเทศไทยออกจากกระบวนการทางศาลขึ้นเป็นบทเฉพาะ เพื่อแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำและเพื่อลดผลกระทบจากการเอาตัวผู้กระทำความผิดหญิงไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานด้วย โดยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายในเรื่องการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวตามกฎหมายของต่างประเทศ คือ สหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษานี้ คือ เป็นวิธีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาจากตัวบทกฎหมาย ตำรากฎหมาย รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ และข้อมูลจากสื่อสารสนเทศทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลสถิติจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดในต่างประเทศและมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายยาเสพติดและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดที่มิใช่การคุมขังของประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหญิงในคดียาเสพติด มาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง

2. ทำให้สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดตามกฎหมายไทย

3. ทำให้สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงมาตรการในการใช้อำนาจรัฐและมาตรการมิใช่การควบ คุมตัวตามกฎหมายไทยและกฎหมายของสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

4. ทำให้สามารถเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดียาเสพติดของประเทศไทย และเสนอแนะเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังกรณีของผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (The Bangkok Rules)

บทที่ 2
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด และมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด

งาน "ราชทัณฑ์" เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีภารกิจหลักสำคัญในการควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษจำคุก และควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีผู้ต้องกักขังและผู้ต้องกักกัน โดยมุ่งเน้นการควบคุมและป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีออกไปสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้สังคมและประชาชนผู้สุจริต[1] ซึ่งผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวนั้นมีเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และตระหนักถึงความสำคัญในความร่วมมือกับนานาประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีมาตรการในการควบคุมยาเสพติดเป็นมาตรการที่มีประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญโดยให้การรับรองและเข้าเป็นภาคีเป็นจำนวนมาก และเป็นที่มาของมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมยาเสพติดระดับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงมาตรการทางกฎหมายภายในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน โดยที่มิได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลักการและสาระสำคัญแต่อย่างใด

2.1 หลักการ แนวคิดด้านการควบคุมยาเสพติด

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่ทำผิด ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำผิดดังกล่าว การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อ

---

[1] ธานี วรภัทร์, <u>หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา</u>, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557), น.95.

ของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ตามสถานการณ์ของแต่ละยุค[2] โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่แตกต่างกันไป

ปัญหายาเสพติดมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน[3] ต่อมาเมื่อได้มีการจัดตั้งองค์กรสหประชาชาติ (United Nations) ขึ้นมาในปี ค.ศ. 1945 คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (The Economic and So cial Council) ซึ่งเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญของสหประชาชาติได้จัดตั้งคณะกรรมาธิการยาเสพติด (The Commission on Narcotic Drugs: CND) ขึ้นมาแทนคณะกรรมาธิการที่จัดตั้งโดยสันนิบาตชาติ CND จึงเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมยาเสพติดในช่วงต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบ คุมระหว่างประเทศในการผลิตฝิ่น การขาย การควบคุมการใช้ฝิ่นตามพิธีสารฝิ่น ค.ศ. 1943 (Opium Protocol, 1943) องค์การสหประชาชาติตระหนักถึงความสำคัญของปัญหายาเสพติดที่จำเป็นจะต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศในการควบคุมจึงได้มีการจัดทำอนุสัญญาด้านยาเสพติด เพื่อให้สามารถนำ มาใช้เป็นเครื่องมือทางกกฎหมาย (Legal instruments) ในการควบคุมยาเสพติด จึงได้มี

อนุสัญญาที่สำคัญรวม 3 ฉบับ คือ

1. อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 (Single Convention on Narcotic Drugs , 1961) มีผลบังคับใช้เมื่อ 13 ธันวาคม 1964 มีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีแล้ว 154 ประเทศ อนุสัญญาฉบับนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพิธีสารฯ ค.ศ. 1972 (Protocol Amending the Single Conven tion of Narcotic Drugs, 1972) มีผลบังคับใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 1975 มีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีแล้ว 125 ประเทศ

2. อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 (Convention on Psychotropic Substances, 1971) มีผลบังคับใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 1976 มีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีแล้ว 183 ประเทศ

---

[2] วชิราภรณ์ อนุกูล, “กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), น.13 - 14.

[3] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำผิดคดียาเสพติดเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2558), น.50 – 52.

3. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances,1988) มีผลบังคับใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 1990 มีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีแล้ว 189 ประเทศ

อนุสัญญาทั้ง 3 ฉบับ มีประเทศต่าง ๆ ได้รับการยอมรับและเข้าเป็นภาคีแล้ว โดยการให้สัตยาบัน (ratification) หรือการภาคยานุวัติ (accession) จำนวนมาก เนื่องจากต่างก็ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสำหรับกรณีประเทศไทยนั้นการเป็นภาคีอนุสัญญาหรืออนุสัญญาใด ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน สนธิสัญญาหรืออนุสัญญานั้นจึงจะมีความผูกพันประเทศไทยซึ่งเป็นไปตามหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือส่วนราชการที่รับผิดชอบในการปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ จะต้องจัดเตรียมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี จากนั้นคณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้เสนอข้อความเห็นชอบต่อรัฐสภา ในกรณีที่ได้รับความเห็นจากรัฐสภาแล้วจึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ ในกรณีจะต้องตรากฎหมายภายในรองรับการปฏิบัติตามสนธิสัญญาหรืออนุสัญญานั้น ส่วนราชการผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการจัดทำร่างกฎหมายภายในก่อน หลังจากนั้นจึงเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะส่งเรื่องให้สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา เมื่อพิจารณาเสร็จแล้ว สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะส่งเรื่องกลับไปให้คณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบต่อรัฐสภาต่อไป อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติและตระหนักถึงความสำคัญในความร่วมมือกับนานาประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวข้างต้นโดยการภาคยานุวัติ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องมีพันธกรณีในการปฏิบัติโดยได้ตรากฎหมายภายในออกมารองรับ เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ดังจะเห็นได้จากเหตุผลของการตราพระราชบัญญัติดังกล่าว

หลักการที่สำคัญทางอนุสัญญาด้านยาเสพติดแต่ละฉบับมีดังนี้[4]

1) อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ.1961 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพิธีสารฯ ค.ศ. 1972 ประกอบด้วย

---

[4] *เพิ่งอ้าง*, น.53 - 56.

บทนิยามที่สำคัญ ๆ วัตถุที่อยู่ภายใต้การควบคุม การเปลี่ยนแปลงในขอบเขตการควบคุมข้อผูกพันทั่วไป องค์การควบคุมระหว่างประเทศ ค่าใช้จ่ายขององค์การระหว่างประเทศ การวินิจฉัยตกลงและข้อเสนอของคณะกรรมการ หน้าที่ของคณะกรรมาธิการ องค์ประกอบและหน้าที่ของคณะกรรมการ วาระและเงินทดแทนสำหรับกรรมการ หลักเกณฑ์การดำเนินงานของคณะกรรมการ การบริหารระบบประมาณการ การบริหารระบบข้อมูลรายงานทางสถิติ ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและด้านการเงิน รายงานต่าง ๆ ของคณะกรรมการ เลขานุการ การบริหารงานพิเศษ ข้อมูลที่ภาคีประเทศต้องส่งให้เลขาธิการประมาณการความต้องการยาเสพติดให้โทษ สถิติที่ต้องทำส่งกลับไปยังคณะกรรมการ การจำกัดการผลิตและการนำเข้า บทบัญญัติพิเศษสำหรับการเพาะปลูก สถาบันแห่งชาติ การจำกัดผลผลิตฟางฝิ่น เพื่อการค้าระหว่างประเทศ มาตรการควบคุมฟางฝิ่น ต้นโคคาและใบโคคา บทบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยว กับโคคา มาตรการควบคุมกัญชา การผลิตกัญชา การค้าและการจำหน่าย บทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ บทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับการนำยาเสพติดให้โทษในการปฐมพยาบาลของเรือหรือเครื่องบินฯ การมีไว้ครอบครองซึ่งยาเสพติด มาตรการควบคุมและตรวจตราการดำเนินการต่อต้านการ ค้าผิดกฎหมาย บทกำหนดโทษ การยึดและอายัด มาตรการต่อต้านการใช้ยาเสพติดให้โทษในทางที่ผิดข้อตกลงในศูนย์เขตการประยุกต์มาตรการควบคุมแห่งชาติที่เข้มงวดกว่าข้อกำหนดในอนุสัญญา เป็นต้น

2) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 ประกอบด้วย บทนิยาม ขอบเขตของการควบคุมซึ่งวัตถุต่าง ๆ ข้อกำหนดพิเศษเกี่ยวกับการควบคุมยาตำรับ ข้อกำหนดพิเศษอื่น ๆ เกี่ยวกับขอบเขตของการควบคุม ข้อจำกัดในทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ หน่วยบริหารพิเศษข้อกำ หนดพิเศษเกี่ยวกับวัตถุหมวดที่ 1 ใบอนุญาต ใบสั่งยาของแพทย์ คำเตือนหีบห่อและคำโฆษณา บัญชี (ประเภทวัตถุออกฤทธิ์) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ การห้ามและการจำกัดในการส่งออกหรือนำเข้าซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ข้อกำหนดพิเศษสำหรับการนำวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไปในกระเป๋าปฐมพยาบาลของเรือ เครื่องบินฯ ที่ใช้ในกิจการค้าระหว่างประเทศ การตรวจตรา การเสนอรายงานของภาคีต่าง ๆ หน้าที่ของคณะกรรมาธิการ การรายงานของสภา มาตรการของสภาในการที่จะทำให้สามารถปฏิบัติงานตามข้อกำหนดในอนุสัญญาฯ มาตรการที่จะป้องกันมิให้มีการใช้วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในทางที่ผิด การต่อต้านการค้าที่ผิดกฎหมาย บทกำหนดโทษ การใช้มาตรการควบคุมที่เข้มงวดยิ่งกว่ามาตรการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้ เป็นต้น

3) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบด้านยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ประกอบด้วย

บทนิยามต่าง ๆ ขอบเขตของอนุสัญญา ความผิดและบทลงโทษ เขตอำนาจ การริบทรัพย์สิน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งกันและกัน การโอนการดำเนินคดี ความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศสำหรับรัฐผ่านแดน การส่งมอบยาเสพติดภายในการควบคุมสาร ที่ใช้บ่อยครั้งในการลักลอบผลิตยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท วัสดุและอุปกรณ์เพื่อการลักลอบค้าหรือผลิตยาเสพติด มาตรการทำลายการลักลอบปลูกพืชเสพติดและขจัดความต้องการที่ผิดกฎหมายสำหรับยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ผู้ประกอบการขนส่ง เอกสารทางการค้าและการปิดฉลากสินค้าที่ส่งออก การลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล เขตการค้าเสรีและเมืองท่าปลอดภาษี การใช้ไปรษณีย์ ข้อมูลที่ภาคีจะต้องให้ หน้าที่ของคณะกรรมาธิการ รายงานของคณะกรรมาธิการ การนำมาตรการที่เข้มงวดกว่ามาตรการที่อนุสัญญานี้กำหนดไว้มาใช้ การไม่ริดรอนสิทธิ์และพันธกรณีของสนธิสัญญาที่มีอยู่ก่อน การลงนาม การให้สัตยาบัน เป็นต้น อนุสัญญาฉบับนี้จึงเน้นมาตรการควบคุมยาเสพติดและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามค่อนข้างมากจะเห็นได้ว่ามาตรการในการควบคุมยาเสพติดเป็นมาตรการที่มีประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญโดยให้การรับรองและเข้าเป็นภาคีเป็นจำนวนมาก และเป็นที่มาของมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมยาเสพติดระดับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงมาตรการทางกฎหมายภายใน ประเทศไทยมาเป็นเวลานาน โดยที่มิได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลักการและสาระสำคัญแต่อย่างใด[5]

ปัญหายาเสพติด แม้เป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดอีกปัญหาหนึ่งของสังคมไทย แต่ปัญหานี้ถูกสร้างให้เติบโตและขยายตัวลุกลามอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติขั้นร้ายแรง ไม่ใช่เป็นเพราะมีการพัฒนาตัวสารเสพติดให้มีความรุนแรงมากขึ้นเป็นเหตุสำคัญ สาเหตุที่สำคัญมากกว่าน่าจะมาจากการขาดความรู้ (knowledge) ที่มาจากการทำวิจัยที่เป็นจริง สถานการณ์คดียาเสพติดที่ถูกจับกุมขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคดียาเสพติดของกลุ่มผู้ต้องขังหญิง เป็นอีกกรณีปัญหาหนึ่งที่เป็นภาระของรัฐ และจำต้องทำความเข้าใจและคลี่คลายให้เห็นมายาคติที่สังคมมีต่อยาเสพติดและต่อผู้ต้องขังโดยเฉพาะผู้หญิง

ภายใต้สภาพความรุนแรงของปัญหาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด และทุกประเทศรวมถึงประเทศไทย เมื่อศึกษาในสถานการณ์คดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิง จะพบเช่น

---

[5] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.56.

เดียวกันว่าในขณะที่ช่วงปี พ.ศ. 2497 ประเทศไทยมีผู้ต้องขังหญิง 289 คน จากผู้ต้องขังทั้งหมด 21,744 คน ผู้ต้องขังหญิงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นในปี พ.ศ. 2539 ผู้ต้องขังหญิงเพิ่มเป็น 3,476 คน จากผู้ต้องขังทั้งหมด 75,496 คน และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปี พ.ศ. 2545 ที่จำนวนผู้ต้องขังหญิงพุ่งขึ้นสูงสุดถึง 49,333 คน จากปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้าในช่วงเวลาดังกล่าว จนถึงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องขังหญิงถึง 45,225 คน นับเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังหญิงมากเป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา จีนและรัสเซีย และหากเทียบกับจำนวนประชาชนต่อ 100,000 คน แล้วประเทศไทยจัดได้ว่ามีอัตราส่วนผู้ต้องขังหญิงต่อประชากร 100,000 คน มากเป็นอันดับ 1 ของโลก ในขณะที่บทบาทของศาลไทยก็ยังมีแนวโน้มในการพิจารณาลงโทษจำคุกจำเลยในคดียาเสพติดมากเป็นอันดับหนึ่ง เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมักเน้นไปที่การปราบปรามจับกุม ฟ้องคดี ทำให้มีคดียาเสพติดเข้าสู่ระบบยุติธรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง[6]

2.2 สิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด

แนวคิดและหลักการด้านสิทธิมนุษยชน[7]

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีการนำคำนี้มาใช้ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปี ค.ศ. 1948 เรื่องสิทธิมนุษยชนได้มีการพัฒนาในแต่ละยุคสมัยต่อเนื่องมาและมีการรับรองสิทธิของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ เช่น สิทธิผู้อพยพ สิทธิสตรี สิทธิเด็ก รวมตลอดทั้งสิทธิของผู้ต้องขังเป็นผลมาจากการที่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันตามกฎหมายหรือตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับกันทั่วไป[8]

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) มีการนำมาใช้อ้างอิงในหลายมุมมองซึ่งส่วนใหญ่มักจะได้ข้อสรุปว่า เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีมาเองโดยธรรมชาติ (Natural) ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (Inborn) และไม่อาจถูกพรากโอนไปจากตัวเราได้ (Inalienable) อาจกล่าวได้ว่า “สิทธิมนุษยชน” เป็นสิ่งที่มีอยู่ควบคู่กับความเป็นมนุษย์

---

[6] สังศิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, “โครงการศึกษาวิจัยเรื่องวาทกรรมยาเสพติด : อิสรภาพของผู้ต้องขังหญิง,” รายงานฉบับสมบูรณ์, โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กรุงเทพมหานคร, 2559 : น.89.

[7] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.56 - 62.

[8] ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.48.

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เดิมในโลกตะวันตกเรียกว่า Rights of man (สิทธิของมนุษย์) หรือ Natural Rights (สิทธิธรรมชาติ) และที่มีการรู้จักกันโดยทั่วไปอย่างเป็นทางการของคำว่า Human Rights (สิทธิมนุษยชน) เมื่อนางรูสเวลท์ (Eleanor Roosevelt) ภรรยาของอดีตประธานาธิบดีรูสเวลท์ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และรับผิดชอบในการจัดทำร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Declaration on Human Rights) ได้นำคำนี้มาใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 1947 จนเป็นที่ยอมรับและใช้คำนี้อย่างกว้างขวางมาจนถึงปัจจุบัน

จากหลักคิดที่ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิด รัฐไม่ได้มีหน้าที่มาให้สิทธิมนุษยชนแก่ประชาชน แต่รัฐมีหน้าที่จะต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน ตลอดทั้งทำหน้าที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนของประชาชน เพื่อให้ประชาชนในฐานะคน ๆ หนึ่งอย่างเท่าเทียมกัน และสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิความเป็นคนนั้นอยู่เหนือสิทธิของสาธารณะและสิทธิของรัฐ ดังนั้นนโยบายของรัฐ มาตรการทางกฎหมาย ตลอดทั้งระบบขององค์กรเหนือรัฐ เช่น องค์การสหประชาชาติมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาช่วยปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วย

สิทธิมนุษยชนนั้น สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับสิทธิตามกฎหมายเพราะมักจะเกิดจากการเรียกร้องทางการเมืองเพื่อให้มีกฎหมายรับรอง ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงมีลักษณะเป็นทั้งสิทธิโดยชอบธรรมและเป็นสิทธิทางกฎหมายด้วย สำหรับหลักกฎหมายที่เป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน คือ หลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ชอบธรรม สำหรับหลักการไม่เลือกปฏิบัติในกฎหมายสิทธิมนุษยชนนั้น ถือว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน การดำเนินการใด ๆ ของรัฐต้องไม่ทำให้เกิดความแตกต่าง ไม่ว่าในทางที่ทำให้เสื่อมเสียสิทธิประโยชน์หรือเป็นการให้สิทธิประโยชน์ แต่สำหรับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เพื่อให้กลุ่มที่ด้อยโอกาสในการใช้สิทธิได้มีลักษณะที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นนั้นไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ[9]

สำหรับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ถือว่าเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามและให้สัตยาบันกติการะหว่างประเทศหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นพันธะกรณีที่จะต้องยึดถือปฏิบัติตาม มี 7 ฉบับ คือ[10]

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child (CRC)) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2535 (ค.ศ.1992)

---

[9] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.58.

[10] *เพิ่งอ้าง.*

DPU

2. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและพิธีสารเลือกรับ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), and Optional Protocol) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2528 (ค.ศ.1985)

3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996)

4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2542

5. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CERD) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 (ค.ศ.2003)

6. อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treat ment or Punishment (CAT) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 (ค.ศ.2007)

7. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disa bilities) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 (ค.ศ.1996)

สำหรับสาระสำคัญของอนุสัญญาสหประชาชาติแต่ละฉบับที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีและมีผลโดยตรงต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดมี 2 ฉบับ และมีเนื้อหาโดยสังเขป ดังนี้

1) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและพิธีสารเลือกรับ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มีบทบัญญัติรวม 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน รวม 30 ข้อ มีสาระสำคัญในแต่ละส่วน ประกอบด้วย[11]

ส่วนที่ 1

คำนิยามของคำว่า “เลือกปฏิบัติต่อสตรี” พันธกรณีของรัฐภาคี มาตรการที่เหมาะสมที่จะให้สตรีได้ใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานบนความเสมอภาคกับบุรุษ มาตรการพิเศษชั่วคราวและ

---

[11] Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – CEDAW, *อ้างใน เชิงอรรถที่* 3, น.59.

มาตรการที่มุ่งปกป้องความเป็นเพศมารดาที่จะไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ มาตรการที่เหมาะสมที่รัฐจะนำมาใช้ได้เพื่อความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างบุรุษและสตรี การปราบปรามการค้าสตรีและการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของสตรีทุกรูปแบบ

ส่วนที่ 2

มาตรการที่เหมาะสมเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านการเมืองและด้านอื่น ๆ ทั่วไป โอกาสสตรีที่จะเป็นผู้แทนรัฐบาลในระดับระหว่างประเทศและการเข้าร่วมงานในองค์การระหว่างประเทศ การที่จะได้มาหรือการเปลี่ยนแปลงหรือการคงไว้ซึ่งสัญชาติของสตรีและบุตร

ส่วนที่ 3

สิทธิอันเสมอภาคกับบุรุษในด้านการศึกษา อาชีพ การจ้างงานสตรีที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคกับบุรุษ การรักษาสุขภาพ การได้รับบริการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การคลอด และระยะหลังการคลอดบุตร ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นฐานของความเสมอภาค สตรีในชนบท ปัญหาการสนับสนุนบนพื้นฐานของความเสมอภาค การขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในชนบท

ส่วนที่ 4

ความเสมอภาคในทางกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ การขจัดทางเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเรื่องเกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว

ส่วนที่ 5

คณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี การเลือกตั้งคณะกรรมการการรายงานว่าด้วยมาตรการด้านนิติบัญญัติ ตุลาการ การบริการและด้านอื่น ๆ เพื่อให้มีผลต่อการนำอนุสัญญาไปบังคับใช้ข้อบังคับการประชุมของคณะอนุกรรมการ การประชุมคณะกรรมการ การรายงานต่อสมัชชาสหประชาชาติความสัมพันธ์กับทบวงการชำนัญพิเศษ การส่งเสริมให้บรรลุถึงความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี การกำหนดมาตรการที่จำเป็นในระดับชาติของรัฐภาคี เป็นต้น

สำหรับพิธีสารเลือกรับ (Optional Protocol) นับเป็นการย้ำเจตนารมณ์เรื่องหลักการความเท่าเทียมกัน การไม่เลือกปฏิบัติ การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการที่ปรากฏในอนุสัญญาและเกี่ยวข้องกับรัฐภาคี โดยผู้ร้องเรียนอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลในนามของผู้ถูกละเมิดก็ได้ การกำหนดเงื่อนไขในการรับเรื่องร้องเรียน และการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนโดยคณะกรรมการซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารดังกล่าว

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง[12]

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีบทบัญญัติแบ่งออกเป็น 6 ส่วน รวม 53 ข้อ มีสาระสำคัญในแต่ละส่วนประกอบด้วย[13]

ส่วนที่ 1

สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง

ส่วนที่ 2

พันธกรณีของรัฐภาคีที่จะเคารพและประกันแก่ปัจเจกบุคคลในสิทธิที่ได้กำหนดไว้ในกติกาฉบับนี้ การประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในการใช้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรการที่เป็นการหลีกเลี่ยงพันธกรณีภายใต้กติกานี้ เท่าที่จำเป็นในภาวะฉุกเฉิน แต่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ การกระทำของรัฐต้องไม่มีจุดมุ่งหมายในการทำลายสิทธิและเสรีภาพที่กำหนดไว้ในกติกาฉบับนี้โดยไม่มีการจำกัดหรือหลีกเลี่ยงสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ 3

สิทธิของบุคคลที่จะมีชีวิตและได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายบุคคลจะไม่ถูกทรมาน การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ห้ามการเอาตัวลงเป็นทาสหรือตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ถูกลิดรอนเสรีภาพมิได้ บุคคลที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม ห้ามจำคุกอันเนื่องมาจากเหตุไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญา บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพอยู่ในดินแดนของรัฐได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สิทธิของคนต่างด้าวในดินแดนรัฐภาคี ความเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญาเพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการซึ่งในขณะกระทำไปไม่เป็นความผิดตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย การไม่ถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถานหรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการ เป็นต้น

ส่วนที่ 4

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน องค์ประกอบและการปฏิบัติหน้าที่ การเลือกตั้งคณะกรรม การสิทธิมนุษยชน การเลือกตั้งครั้งแรกและการเลือกตั้งแทนตำแหน่งว่าง สัดส่วนของคณะกรรมการและการกระจายสัดส่วนตามเขตภูมิภาค เป็นต้น

---

[12] International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR, *อ้างใน เชิงอรรถที่ 3*, น.62.

[13] *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.62-64.

ส่วนที่ 5

ประกอบด้วย การตีความบทบัญญัติของกติกานี้ การห้ามการตีความกติกานี้ที่จะทำให้เสื่อมสิทธิที่มีมาแต่กำเนิดของปวงชน

ส่วน 6

การเปิดให้ลงนาม การให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติและการเก็บรักษา สัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติ เป็นต้น

จากบทบัญญัติ ดังกล่าวส่วนที่เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่สำคัญปรากฏในส่วนที่ 3 ซึ่งกล่าวถึงสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครอง เช่น สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในสภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการแทรกแซงความเป็นส่วนตัว สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก ฯลฯ ซึ่งเป็นข้อที่รัฐจะต้องมีมาตรการที่สอดคล้องกับกติกาฉบับนี้

2.3 หลักการ แนวคิดด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร

แนวคิดด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อนักโทษ[14]

เป็นเวลานานกว่า 50 ปี ที่สหประชาชาติ (United Nations) หรือ UN ได้มีการศึกษา วิจัย วิธีการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุก ซึ่งต่อมาได้มีออกข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสหประชาชาติ 1955 เป็นเครื่องมือทางกฎหมายสำหรับใช้ในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุก มาตรฐานเรือนจำสหประชาชาติ พบว่าเป็นเวลานานกว่า 50 ปีที่สหประชาชาติ (United Nations) หรือ UN ได้มีการศึกษา วิจัย วิธีการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุก เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากประชาชน ซึ่งต่อมาได้มีออกข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสหประชาชาติ 1955 เป็นเครื่องมือทางกฎหมาย สำหรับใช้ในการบริหารจัดการกระบวนการยุติ

[14] วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, “มาตรฐานเรือนจำสหประชาชาติ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559, จาก https://www.gotoknow.org/posts/586856

DPU

ธรรมทางอาญาในขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุก หลังจากนั้นสหประชาชาติยังได้กำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรื่องต่าง ๆ เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การป้องกันเจ้าหน้าที่ในการใช้กำลังกับเหยื่อ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติประเทศต่าง ๆ มากกว่า 100 ประเทศทั่วโลกได้อาศัยมาตรฐานขั้นต่ำเหล่านี้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายการบังคับโทษจำคุกของประเทศตน ในการนี้ UN ยังได้มีการส่งเสริมและตรวจสอบการใช้มาตรฐานและบรรทัดฐานที่มีอยู่ผ่านบริการกระบวนการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค การฝึกอบรมสัมมนาและการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญของ UN ได้มีการพัฒนาเครื่องมือและคู่มือเพื่อช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินงานตามมาตรฐานและบรรทัดฐานของสหประชาชาติ เนื้อหาสาระสำคัญของมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสหประชาชาติ 1955 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯ ดังกล่าว ได้กล่าวถึงเนื้อหาสาระสำคัญของมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นหลักการและแนวปฏิบัติของหน่วยงานบังคับโทษจำคุกในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของ UN ประกอบด้วยแนวคิดและมาตรฐานขั้นต่ำที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่สำคัญ ดังนี้[15]

แนวคิดและบทบัญญัติทั่วไป

การลงโทษจำคุกหรือมาตรการที่คล้ายกันมีวัตถุประสงค์และเหตุผลในการปกป้องสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ด้วยเหตุนี้ กรมราชทัณฑ์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังผ่านการฝึกอบรม ความรู้ ทักษะ อาชีพ ในรูปแบบที่เหมาะสมทั้งความรู้สายสามัญ สายอาชีพ ธรรมศึกษา เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังเกิดความเคารพกฎหมายช่วยเหลือตนเองได้ และสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษ

การแยกผู้ต้องขังรายกลุ่มและรายบุคคล

กรมราชทัณฑ์จะต้องจัดให้มีการแยกผู้ต้องขังออกเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล เพื่อความสะดวกในการแก้ไขฟื้นฟูและเพื่อขจัดการสร้างอิทธิพลที่ไม่ดีในหมู่ผู้ต้องขังคนอื่น ๆ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีปัญหาเฉพาะทาง ผู้ต้องขังที่มีประวัติการกระทำผิดที่มีสาเหตุมาจากปัญหาทางอารมณ์ทางสังคม ทางอาญาและความสามารถทางร่างกายและจิตใจ จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการรักษาเพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้ต้องขังเกิดความเคารพตัวเองและพัฒนาความรู้สึกของความรับผิดชอบต่อสังคม

---

[15] *เพิ่งอ้าง.*

การจำคุกทางเลือก

เนื่องจากข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาได้เรียกร้องให้มีการตรวจสอบทางเลือกในการจำคุก มีการวางแผนและการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัว เช่น การบริการสังคม การจำคุกที่บ้าน และมาตรการไม่ควบคุมตัวอื่น ๆ จะสามารถช่วยลดปัญหา การละเมิดสิทธิมนุษยชน ช่วยประหยัดทรัพยากรและโดยทั่วไปจะเพิ่มประสิทธิภาพในการลดการกระทำผิดซ้ำมากกว่าการจำคุก การช่วยให้หน่วยงานของรัฐปรับบทลงโทษทางอาญาของผู้กระทำความผิดแต่ละคน ในลักษณะที่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดอีกทางเลือกหนึ่ง เช่น การใช้โปรแกรมยุติธรรมบูรณะแก่เหยื่อ ผู้กระทำความผิดและคนอื่น ๆ ในการช่วยเหลือและบริการชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเจรจาต่อรอง กระบวนการที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และความสมานฉันท์ รวมตลอดถึงการเยียวยาและการชดใช้ค่าเสียหาย เป็นต้น[16]

กรณีของประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติ ถ้าได้มีการดำเนินการตามแนวทางที่สหประชาชาติกำหนดดังกล่าว ประเทศไทยก็จะได้ชื่อว่าได้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการบริหารจัดการ เพื่อให้ประชาชนยอมรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุก บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพซึ่งถือเป็นหลักสากล แต่ในส่วนของผู้ต้องขังนั้นด้วยเงื่อนไขทางกฎหมาย ทำให้สิทธิเสรีภาพบางประการถูกจำกัดเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล แต่เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นมาตรฐานและมีแนวทางที่เป็นสากล องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้มีมาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่สำคัญรวม 3 ฉบับ คือ[17]

1. มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (The Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner) หรือเรียกโดยย่อว่า SMR โดยที่ประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ.1955 และสภาเศรษฐกิจและสังคมขององค์การสหประชาชาติ ได้เห็นชอบแล้วโดยมีมติที่ 663 เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 1957 และมติที่ 2076 เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 1977 ได้กำหนดหลักการและวิธีปฏิบัติที่ดีในการดูแลนักโทษ และการบริหารทั่วไปของหน่วยงานราชทัณฑ์ แม้ข้อกำหนดดังกล่าวจะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายแต่หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวก็ได้มีการนำไปสู่การปฏิบัติในแนวทางเดียวกันทั้งในลักษณะของกฎหมายระหว่าง

---

[16] วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14.*

[17] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.64 - 66.

ประเทศ และกฎหมายหรือระเบียบภายในประเทศ อย่างไรก็ตามมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยรวมมิใช่แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ต้องขังหญิงเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด

2. มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (The Standard Minimum Rules for the Administration on Juvenile Justice) หรือที่เรียกว่า "ข้อกำหนดปักกิ่ง" หรือ (The Beijing Rules) ในปี ค.ศ.1985 องค์การสหประชาชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวได้รับการรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ มติที่ 40/33 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1985

3. กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการที่มิใช่การคุมขัง (The Stan dard Minimum Rules for Non - Custodial Measures) หรือ "ข้อกำหนดโตเกียว" (The Tokyo Rules) การบังคับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลแม้จะมีข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามแนวปฏิบัติของสหประชาชาติดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกหลายประการ และในบางกรณีก็มิได้ส่งผลต่อการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้เหมาะสมกับสภาพของบุคคลที่กระทำความผิด ดังนั้นในปีค.ศ.1990 องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดแนวทางสำหรับทางเลือกแทนการคุมขัง ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวได้รับการรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ โดยมติที่ 45/110 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1990

4. ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (United Nations Rules for the treatment of women prisoners and non-custodial measures for women offenders) หรือ "ข้อกำหนดกรุงเทพฯ" (Bangkok Rules)[18]

เนื่องจากข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติทั้งสามฉบับ แม้ช่วยทำให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น รวมถึงมีแนวทางที่เป็นทางเลือกโดยมาตรการที่มิใช่การคุมขัง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ใช้สำหรับผู้ต้องขังหรือผู้กระทำผิดโดยทั่วไป โดยมิได้ให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างเหมาะสมที่ควรจะมีข้อกำหนดสำหรับผู้ต้องขังหรือผู้กระทำความผิดหญิงเป็นการเฉพาะ เนื่องจากโดยลักษณะของเพศสภาพความรับผิดชอบและความต้องการพิเศษของผู้หญิงแตกต่างไปจากผู้ต้องขังชาย สิทธิ

---

[18] *เพิ่งอ้าง*, น.66 - 70.

มนุษยชนที่ผู้ต้องขังหญิงในฐานะมนุษย์คนหนึ่งจึงควรจะได้รับปัจจัยพื้นฐานและได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อไม่ให้เป็นการลงโทษซ้ำซ้อนจากสังคมและสามารถกลับคืนไปอยู่รวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป จึงได้มีการทบทวนมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงหรือผู้กระทำความผิดหญิงโดยตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) สำหรับผู้หญิงอย่างเหมาะสมในระยะต่อมา

เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 65 ได้รับรองร่างมติเรื่องข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง โดยฉันทามติและหรือเรียกเพื่อเป็นเกียรติกับประเทศไทยว่า “ข้อกำหนดกรุงเทพฯ” (Bangkok Rules) ทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งถึงแม้จะไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่ประเทศต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามแต่ก็เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ยอมรับกันในระดับสากลและประเทศต่าง ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ เพื่อยกระดับมาตรฐานของกรมราชทัณฑ์ของประเทศนั้น ๆ[19]

การที่ข้อกำหนดดังกล่าว ถูกเรียกชื่อตามเมืองหลวงของไทยนั้น เป็นเพราะว่าข้อกำหนดนี้เป็นความริเริ่มของประเทศไทย ภายใต้โครงการ “ Enhancing Lives of Female Inmates: ELFI ” ในพระดำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ที่ทรงเล็งเห็นว่าปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานการดูแลผู้ต้องขังหญิงเป็นการเฉพาะ สตรีเหล่านี้ควรได้รับการคุ้มครองและปฏิบัติอย่างเหมาะสมด้วย มาตรฐานที่สมควรขณะถูกคุมขัง จึงมีพระดำริให้กระทรวงยุติธรรมยกร่างข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงเพื่อเสนอให้ยูเอ็นรับรองใช้เป็นมาตรฐานในการดูแลผู้ต้องขังหญิงทั่วโลก[20]

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการผลักดันร่างข้อมติเรื่องข้อกำหนดฯ ให้เป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกสหประชาชาติผ่านเวทีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นระยะ ๆ จนได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติในการประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 65 โดยก่อนหน้านี้พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ได้เสด็จเป็นองค์ประธานในงานเปิดนิทรรศการ ELFI และประทานเลี้ยงรับรองให้แก่คณะทูตานุทูตและเลขาธิการสหประชาชาติ รวมทั้งผู้บริหารระดับ

---

[19] นัทธี จิตสว่าง, “แนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติในงานราชทัณฑ์ของไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2559, จาก https://www.gotoknow.org/posts/533423

[20] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.68.

สูงของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2553 และได้ทรงมีพระดำรัสเปิดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับโครงการ ELFI และข้อกำหนดดังกล่าวด้วย[21]

ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ฉบับนี้ ถือเป็นข้อกำหนดฉบับแรกของสหประชาชาติที่กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำซึ่งสามารถใช้อ้างอิงในการปรับปรุงกฎหมายภายใน กฎระเบียบด้านราชทัณฑ์ที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงในประเทศต่าง ๆ ต่อไป อันถือเป็นบทบาทเชิงรุกที่สำคัญของไทยในการส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระบบความยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องขังหญิงและบุตรติดผู้ต้องขังหญิงทั่วโลก ตามคำมั่นด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ให้ไว้กับประชาคมโลก อีกทั้งยังเป็นการเทิดพระเกียรติพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ริเริ่มโครงการ ELFI และทรงทุ่มเทพระวิริยะอุตสาหะจนประสบผลสำเร็จในการสนับสนุนให้ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ได้รับการยอมรับในเวทีสหประชาชาติในที่สุด[22]

ทั้งนี้ สหประชาชาติได้ถือว่าข้อมติเรื่องข้อกำหนดกรุงเทพฯ เป็นผลสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่งของการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยนี้ด้วย โดยเห็นว่าข้อกำหนดกรุงเทพมหานครจะช่วยคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของผู้ต้องขังหญิง ตั้งแต่การจำแนกลักษณะและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่มีลักษณะพิเศษแต่ละประเภท การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพที่เป็นความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง การใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขัง และการดูแลบุตรที่ติดผู้ต้อง ขังหญิงในเรือนจำ ทั้งนี้ โดยที่ประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มข้อกำหนดกรุงเทพฯ ผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำของไทยจึงควรได้รับประโยชน์จากข้อกำหนดดังกล่าวด้วยเป็นอันดับแรกโดยประเทศไทยจะเดิน หน้าปรับปรุงสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำทั่วประเทศอย่างจริงจังเพื่อให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร และเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งจะส่ง เสริมและสนับสนุนข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างแพร่หลายเพื่อประโยชน์ของผู้ ต้องขังหญิงทั่วโลกต่อไป[23]

สำหรับประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประเทศที่ผลักดันให้เกิดข้อกำหนดกรุงเทพดังกล่าวนี้ จึงต้องแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพฯ ให้เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทที่ผลักดันโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประทศไทย (Thailand Institute of Justice) หรือ TIJ ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็ควรที่จะเป็นประเทศตัวอย่างในการพยายาม

---

[21] *เพิ่งอ้าง*.

[22] *เพิ่งอ้าง*, น. 69.

[23] *เพิ่งอ้าง*, น.69 - 70.

ในการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร โดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น[24] ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการที่จะทำให้การปฏิบัติข้อกำหนดกรุงเทพฯ มีบัญญัติแบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ข้อกำหนดในเรื่องต่าง ๆ รวม 70 ข้อซึ่งมีสาระสำคัญโดยสังเขป เกี่ยวกับมาตรการที่มิใช่การคุมขัง (Non-Custodial measures) สำหรับผู้กระทำความผิดหญิง มี 6 ข้อ คือ มาตรการที่มิใช่การคุมขัง (Non-Custodial measures)

ข้อ 57 จากบทบัญญัติของข้อกำหนดโตเกียว (the Tokyo Rules) ต้องให้แนวทางการพัฒนาและการใช้การตอบสนองที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดหญิง ต้องพัฒนาทางเลือกเฉพาะเพศหญิงในเรื่องมาตรการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่น ๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสิน โดยพิจารณาถึงประวัติของการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดหญิงและภาระของผู้ต้องขังในการดูแลครอบครัว

ข้อ 58 ผู้กระทำความผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชนโดยไม่ได้รับการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสมถึงภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัว ทางเลือกอื่น ๆ ในการจัดการกับผู้หญิงที่กระทำความผิดตามข้อกำหนดโตเกียว เช่น การเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่น ๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในขั้นตอนการตัดสินคดีในช่วงเวลาที่เหมาะสมและเป็นไปได้

ข้อ 59 วิธีการคุ้มครองที่มิใช่การคุมขัง จะต้องถูกนำมาใช้เพื่อปกป้องผู้หญิงที่ต้องการการคุ้มครอง มาตรการชั่วคราวที่เกี่ยวกับการควบคุมตัวเพื่อคุ้มครองผู้หญิงที่เกี่ยวข้องภายใต้การควบคุมดูแลของผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดีหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่อื่น

ข้อ 60 การมีทรัพยากรที่เหมาะสมในการกำหนดทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง เพื่อที่จะผสมผสานมาตรการที่มิใช่การคุมขังกับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาที่พบได้โดยทั่วไปที่สุด อันจะนำไปสู่การเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้หญิง ซึ่งอาจรวมถึงหลักสูตรการบำบัดและการให้คำปรึกษาแก่เหยื่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวและการล่วงละเมิดทางเพศ การรักษาที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางสมองและโครงสร้างทางการศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานตามความต้องการสำหรับเด็กและผู้หญิง

[24] *เพิ่งอ้าง*, น.71 - 73.

ข้อ 61 ในการพิจารณาพิพากษาผู้กระทำความผิดหญิง ศาลต้องพิจารณาถึงการใช้เหตุบรรเทาโทษ และความไม่รุนแรงที่สัมพันธ์กัน ลักษณะของการกระทำความผิดทางอาญาควบคู่ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและภูมิหลังทั่วไป

ข้อ 62 การปรับปรุงการปรับโครงการบำบัดผู้ติดยาเสพติดที่มีความละเอียดอ่อนโดยคำนึง ถึงเพศ การรักษาภาวะทุกข์ทรมานทางจิตสำหรับผู้หญิงเป็นการเฉพาะในชุมชน การเข้าถึงการบำบัด รักษาเพื่อการป้องกันอาชญากรรม และเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้มาตรการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและการลงโทษโดยทางเลือกอื่น ๆ

2.4 แนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดในปัจจุบัน[25]

ในปี พ.ศ. 2497 ประเทศไทยมีผู้ต้องขังหญิง 289 คน จากผู้ต้องขังทั้งหมด 21,744 คน พอมาในปี พ.ศ. 2539 ผู้ต้องขังหญิงเพิ่มเป็น 3,476 คน จากผู้ต้องขังทั้งหมด 75,496 คน แต่จำนวนผู้ต้องขังหญิงมาเพิ่มสูงอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปี พ.ศ. 2545 ที่จำนวนผู้ต้องขังหญิงพุ่งขึ้นสูงสุดถึง 49,333 คน เนื่องจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้าในช่วงเวลาดังกล่าว จนกระทั่งปี พ.ศ. 2546 ที่ผู้ต้องขังหญิงเริ่มลดลงมาจนถึงปี พ.ศ. 2549 เหลือ 23,740 คน ทั้งนี้เนื่องจากการออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ที่มีการแยกผู้เสพออกจากผู้ค้าและมีการเปิดโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองอย่างจริงจังจนทำให้ผู้ต้องขังหญิงลดลงดังกล่าว

อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาที่การเปิดใช้โรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองราชทัณฑ์ลดลง ทำให้จำนวนผู้ต้องขังหญิงกลับเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จนถึงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องขังหญิงถึง 45,225 คน นับเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังหญิงมากเป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา จีนและรัสเซีย และหากเทียบกับจำนวนประชาชนต่อ 100,000 คน แล้วประเทศไทยจัดได้ว่ามีอัตราส่วนผู้ต้องขังหญิงต่อประชากร 100,000 คน มากเป็นอันดับ 1 ของโลก

การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้กระทำความผิดและผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทยโดยเฉพาะในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีสาเหตุสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ[26]

ประการที่หนึ่ง สังคมไทยเป็นสังคมที่นิยมใช้โทษจำคุกในการป้องกันสังคม โดยมีความเชื่อว่าเมื่อคนทำผิดก็จะต้องถูกลงโทษให้สาสมกับความผิดและให้หลาบจำ ดังนั้น เมื่อมีการ

---

[25] นัทธี จิตสว่าง, “การแก้ปัญหาผู้ต้องขังหญิงล้นคุกในประเทศไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559, จาก https://www.gotoknow.org/posts/582021

[26] *เพิ่งอ้าง.*

กระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น สังคมคาดหวังว่าผู้กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษเสมอหน้ากัน โดยมีโทษจำคุกเป็นโทษที่ถูกนำมาใช้กับผู้กระทำผิดมากที่สุด จนกล่าวได้ว่าสังคมไทยนิยมใช้โทษจำคุกในการจัดการกับคนที่ทำผิดแทบจะทุกกรณี การใช้มาตรการอื่นที่ไม่ใช่โทษจำคุกจะถูกตั้งข้อสงสัย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้มาตรการชะลอการฟ้อง การปล่อยตัวชั่วคราว การใช้มาตรการคุมขังในสถานที่อื่นที่มิใช่เรือนจำที่ถูกผลักให้ไปเป็นมาตรการหลังการจำคุก หรือแม้แต่การรอลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติที่อาจถูกตั้งคำถามตามมาว่าทำไมไม่ใช้มาตรการจำคุก ดังนั้นการนำมาตรการเลี่ยงโทษจำคุกมาใช้จึงทำได้อย่างจำกัดและทำให้จำนวนผู้ต้องขังเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง ผู้ต้องขังหญิงที่กระทำผิดและถูกส่งเข้ามาในเรือนจำส่วนใหญ่เป็นคดียาเสพติด ถึงร้อยละ 84 - 86 ในขณะที่ความผิดในคดีอื่น ๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ก็มีความเกี่ยวพันกับยาเสพติด และพบว่าส่วนใหญ่ผู้ต้องขังหญิงคดียาเสพติดพัฒนาขึ้นมาจากการเป็นผู้เสพแล้วจึงเข้าสู่วงการเป็นผู้ค้ารายย่อย โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ตั้งใจเข้ามาขายยาเสพติด แต่ทำเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจหรือมีปัญหาครอบครัว และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ผลักดันให้เข้าสู่วงจรยาเสพติด อีกทั้งเป็นพวกที่ขาดโอกาสและทางเลือกในชีวิตที่ดีกว่าจึงหันเข้าสู่ยาเสพติด เมื่อส่วนใหญ่ของผู้กระทำผิดมาจากสภาพแวดล้อมที่พร้อมจะผลักดันเข้าสู่ยาเสพติดได้ตลอดเวลา การใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกหรือการให้ผู้กระทำผิดหญิงยังคงอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบเดิมโดยใช้มาตรการไม่ควบคุมตัว ก็เท่ากับเป็นการผลักผู้กระทำผิดหญิงให้กลับไปสู่การค้ายาเสพติดอีกครั้ง เพื่อหาเงินไปใช้ชีวิตเหมือนเดิมหรือเพื่อหาเงินมาต่อสู้คดี ผู้กระทำผิดหญิงในคดียาเสพติดส่วนใหญ่จึงมักจะได้รับโทษจำคุกมากกว่าการใช้มาตรการในชุมชน

ดังนั้น การใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวตามข้อกำหนดกรุงเทพมาใช้กับผู้กระทำผิดหญิงในประเทศไทยนั้นเป็นการยากที่จะใช้มาตรการ “ก่อนการจำคุก” (Front-end) ด้วยเหตุผล 2 ประการดังกล่าว สถิติในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา แม้จะมีการใช้มาตรการคุมประพฤติอย่างเต็มรูป ก็ไม่ทำให้จำนวนผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำลดลงแต่กลับเพิ่มขึ้น ในขณะที่มาตรการอื่น ๆ ไม่ได้รับการยอมรับและผ่านการแก้ไขกฎหมายให้ดำเนินการได้ ดังนั้นมาตรการไม่ควบคุมตัวตามข้อกำหนดกรุงเทพที่เหมาะกับการบริหารโทษสำหรับในประเทศไทย ก็คือมาตรการไม่ควบคุมตัว “หลังการจำคุก” มาระยะหนึ่ง โดยเฉพาะมาตรการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษ ทั้งนี้เพราะการนำผู้กระทำผิดหญิงในคดียาเสพติดที่ทำผิดเพราะความจำเป็นและการกดดันจากสภาพแวดล้อมมาคุมขังดูแลไว้ในเรือนจำนั้น เท่ากับเป็นการปกป้องผู้ต้องขังหญิงเหล่านั้นจากสภาพแวดล้อมที่เหลวแหลกจากภายนอก แต่การใช้ชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในขณะที่อยู่ในเรือนจำนั้นจะต้องเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ที่ผู้ต้อง

ขังหญิงจะต้องได้รับการฝึกอบรมอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะการสร้างทางเลือกใหม่ในชีวิตให้กับผู้ต้องขังหญิงได้เติมเต็มในส่วนที่คนเหล่านี้ไม่เคยได้รับเมื่ออยู่ในสังคมภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการปรับทัศนคติที่ถูกต้องทางสังคม การทำมาหากิน การบริหารชีวิต การบริหารการเงิน การมีครอบครัวและการสร้างวินัย[27]

2.5 มาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจะกระทำได้แค่ไหน เพียงไรนั้น ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายว่าได้บัญญัติกำหนดอำนาจไว้หรือไม่อย่างไร

2.5.1 ทฤษฎีจุดมุ่งหมายของการลงโทษและมาตรการบังคับทางอาญา

การลงโทษ คือ การปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นต้องได้รับผลร้าย เนื่องมาจากที่บุคคลผู้นั้นได้ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติอันเป็นกติกาของสังคม โดยที่รัฐจะเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการให้ผู้กระทำผิดได้รับผลร้ายนั้น ๆ การลงโทษเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคมจากผู้กระทำผิด ทั้งนี้การป้องกันแบ่งออกเป็น “การป้องกันทั่วไป” และ “การป้องกันพิเศษ” มาตรการบังคับทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันทั่วไป (General Prevention/ Generalpraven - tion) คือ การลงโทษตามบทบัญญัติมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน เนื่องจากเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้ข่มขู่มิให้บุคคลอื่นกระทำความผิดในทางเดียวกัน หรือเป็นแบบอย่างซึ่งบงัคบจิตใจของบุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันให้งดความคิดนั้น ๆ ในขณะที่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการบังคับทางอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันพิเศษ (Special Prevention/Spezialprevention) เนื่องจากวิธีการเพื่อความปลอดภัยใช้เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดเดียวกันซ้ำอีก และเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นอันอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นทางเลือกที่ศาลสามารถมีคำสั่งใช้ควบคู่ไปกับการลงโทษ ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองต่อภารกิจหลักในการคุ้มครองสังคมและป้องกันการกระทำความผิดของกฎหมายอาญา[28]

---

[27] นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25.*

[28] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.33.

วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิดตามหลักทฤษฎีหรือปรัชญาของการลงโทษที่เกิดขึ้นในยุคต่าง ๆ ที่สำคัญที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้คือ[29]

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่มีมาแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิม โดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้ายจึงจำเป็นที่จะต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเฆี่ยนตี ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่น ได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรมโดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสมกับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth)[30] คือ เมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน

ปัญหามีอยู่ว่าทำไมรัฐต้องเข้าไปลงโทษผู้กระทำผิด การที่รัฐเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง ทำให้สังคมวุ่นวายเพราะจะมีการแค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุดซึ่งแสดงถึงความไร้ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในขณะเดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการลงโทษผู้กระทำผิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม วัตถุประสงค์ในการลงโทษข้อนี้เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ในทุกสังคม แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ปัจจุบันเริ่มที่จะลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะใช้ลงโทษผู้กระทำผิดมากขึ้น ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการ คือ[31]

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้พิจารณาถึงประโยชน์ในอนาคต คือ ไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมาในเชิงความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในอนาคต

---

[29] นัทธี จิตสว่าง, หลักทัณฑวิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์, ม.ป.ป.), น.23.

[30] วชิราภรณ์ อนุกูล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.16.

[31] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.34 - 35.

2) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำผิดตามอัตราโทษแล้วก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้ง ๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

3) เป็นการยากมากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่น กรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้ เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใด ๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบันแต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน[32]

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผลและมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำสิ่งใดก็ได้โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าผลการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด[33]

---

[32] *เพิ่งอ้าง*, น.35.

[33] นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 29*, น.24 - 25.

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม หรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซ่าร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence)

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำผิดแบบเดียวกันเพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบากทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง

ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้กระทำผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษและไม่กลับมากระทำผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา แต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งจะต้องทำให้การลงโทษนั้น เรย์ เจฟฟอรีย์ กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาคและโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ[34]

1) การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

2) การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ "เห็นผลทันตา" จึงจะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วอีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้หรืออีก 5 ปีต่อมากว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำผิดในคดีที่สะเทือนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจ

---

[34] *เพิ่งอ้าง*, น.26 - 27.

ร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

3) การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษเท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

4) การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและทัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไปก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะเดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยิ่งมีโทษหนักยิ่งต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดแจ้งศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและทัดเทียมกับการกระทำผิดจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้งการกระทำผิดได้จริงหรือและแค่ไหนเพียงไร นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อมุ่งข่มขวัญยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามารถที่จะยับยั้งได้ เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่น กรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกพร่องหรือขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามารถที่จะยับยั้งนั้น คือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลักดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป

ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งอีกประการหนึ่ง ก็คือ การใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้นเป็นการยับยั้งที่เกิดจากความเกรงกลัว การลงโทษไม่ได้เกิดจาก

จิตใจที่ดีงามหรือการยับยั้งจากภายใน คือ เพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำผิดแม้มีโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องของการขัดเกลาทางสังคมและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้ มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขวัญยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศ เพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากร โดยการกันอาชญากรไปอยู่ที่อื่น เพื่อให้สังคมปลอดภัย[35]

การลงโทษในฐานะที่เป็นการตัดโอกาสในการกระทำผิด (Punishment as Incapa - citation) เป็นการจำกัดการเคลื่อนไหวหรือการจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิดโดยการจำคุกในเรือนจำหรือกักขังผู้กระทำผิดไว้ในบ้านพักของตนเอง (House arrest) หรือการประหารชีวิต เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสประกอบอาชญากรรม ในการตัดโอกาสดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะลดอัตราการเกิดอาชญากรรมโดยการพิพากษาเพิ่มอัตราโทษให้หนักขึ้น โดยเฉพาะกับผู้กระทำผิดติดนิสัย[36]

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือการจำคุกโดยการกันผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่ง

---

[35] วชิราภรณ์ อนุกูล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.19.

[36] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และคณะ, “การศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้เพื่อเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย,” รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์, โดยคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2551: น. 18.

ขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับหรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนขี้คุกไม่มีใครยอมรับ[37]

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determi - nism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำความผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าการกระทำผิด โดยการเน้นการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะ เพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่าอาจได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำผิดซ้ำซาก ถ้าผู้ต้องคดีฆ่าสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีกเป็นต้น[38]

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัว ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้ถลำตัวลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเลี่ยงโทษจำคุก เช่น การรอการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเลี่ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปรับโทษ

---

[37] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.36.

[38] นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 29*, น.28 - 29.

ในเรือนจำมาระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด

ในปัจจุบันจึงต้องมีการแก้ไขผู้กระทำผิดที่อยู่ในเรือนจำให้มีการกลับตัวปีนคนดี เพราะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์และประชาชนในสังคมโดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่สงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

1) ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นานเพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และให้ปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

2) การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเจเรมี เบนเท็ม (Jeremy Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริตโดยทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

3) การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรกซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาดหรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

4) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำจะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับตราบาปกลายเป็นคนขี้คุกขี้ตะราง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงต้องไปคบหาสมาคมกับพวกเดียวกันที่ยอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าว แต่ก็เป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไป โดยจะต้องทำควบคู่ไปกับหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมาดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์ข้ออื่น ๆ[39] เช่น การศึกษาและการอบรมทางศาสนาโดยเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล เป็นต้น

หลักการแนวคิดของมาตรการบังคับทางอาญา

ศาตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้อธิบายความหมายของคำว่า "มาตรการบังคับทางอาญา" (Kriminalsanktion/criminal sanction) ในที่นี้หมายความถึงมาตรการบังคับต่าง ๆ ในกฎหมายอาญาที่ใช้กับผู้กระทำความผิดอัน ได้แก่ โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย และมาตรการบังคับทางอาญาอื่น[40]

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายเรื่องเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางอาญาในเรื่องเกี่ยวกับ "การป้องกันทั่วไป" และ "การป้องกันพิเศษ" ไว้ว่า

1. "การป้องกันทั่วไป" (Generalprävention / general prevention) เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมายอาญา กล่าวคือ เป็นการใช้โทษเพื่อการข่มขู่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดในทำนองเดียวกันนั้น หรือเพื่อให้เป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจบุคคลทั่วไปที่คิดกระทำความผิดอย่างเดียวกันให้งดเว้นความคิดนั้น ๆ เสีย

2. "การป้องกันพิเศษ" (Spezialprävention / special prevention) ก็เป็นวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของกฎหมายอาญาที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้นซ้ำอีก ทั้งนี้โดยการลงโทษผู้นั้นหรือโดยการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย

"โทษ" คือ เครื่องมือที่ถูกกำหนดขึ้นตามกฎหมาย กล่าวคือ เป็นวิธีการที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้กับมนุษย์ด้วยกันที่มีความประพฤติฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิดต่อระเบียบสังคมที่มีฐานะเป็นกฎหมายอาญา อันเป็นการกระทำที่มีผลต่อคุณธรรมทางกฎหมายของบุคคลหรือคุณธรรมทางกฎหมาย

---

[39] นัทธี จิตสว่าง, *เพิ่งอ้าง*, น.30 - 31.

[40] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.21.

ส่วนรวม มีผลตอบสนองต่อเหยื่อผู้ได้รับความเสียหาย ตลอดทั้งสมาชิกในสังคมและเพื่อให้มีผลในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการดำรงชีวิตปกติในสังคม

ดังนั้น "โทษ" โดยธรรมชาติของตัวมันเองจึงต้องสร้างความเกรงกลัวให้เกิดกับผู้ต้องโทษได้หรือให้น้ำหนักทางความคิดต่อผู้ที่จะกระทำความผิดว่า เขาจะได้รับผลร้ายมากกว่าในการกระทำละเมิดต่อบทบัญญัติกฎหมายอาญานั้น ไม่ว่าในทางทรัพย์สิน อิสรภาพ ชีวิต ฯลฯ ก็ตาม เช่นนี้การใช้ "โทษ" จึงต้องตอบสนองต่อสังคมว่าโทษจะนำมาใช้กับบุคคลใด ๆ ได้เมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายอาญา โดยจะต้องถูกกำหนดให้สัมพันธ์กับสภาพบริบทของสังคมนั้นและผ่านกระบวนพิจารณาและการลงโทษที่บริสุทธิ์ยุติธรรม

มาตรการบังคับทางอาญาของไทยนั้น ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดว่า บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำความผิด และความผิดนั้นมีบทกฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิดและมีบทลงโทษหากฝ่าฝืนกระทำความผิดนั้นขึ้นตามหลัก "ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ไม่มีกฎหมาย" (nullum crimen, nulla poena sine lege) หลักนี้ในทางวิชาการเรียกว่า "หลักไม่มีโทษไม่มีกฎหมาย" อันเป็น "หลักประกันในกฎหมายอาญา"

เช่นเดียวกับในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่วางอำนาจตามกฎหมายที่ทำให้รัฐสามารถที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดได้นั้น เริ่มจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 บทบัญญัตินี้คือหลัก "ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย" (nullum crimen, nulla poena sine lege) หรือหลักนั้นในทางวิชาการเรียกว่า "หลักไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย" อันเป็น "หลักประกันในกฎหมายอาญา" และเป็น "หลักกฎหมายในรัฐธรรมนูญ"[41]

ประเด็นสำคัญในการใช้มาตรการบังคับทางอาญาคือ การใช้มาตรการทางอาญาที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการกระทำของบุคคล ตาม "หลักการพิจารณาคดีและบังคับโทษที่เหมาะสมกับบุคคล" (Individualization of Punishment) เป็นสมการความสัมพันธ์ที่เหมาะสมของการกำหนดโทษที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดกับความผิดอาญาที่ได้กระทำขึ้นที่ถูกต้องเหมาะสมกับคน ๆ นั้น เป็นเรื่องที่แสดงและยืนยันว่าผู้กระทำความผิดเป็น "ประธานของการบังคับโทษ" คือ ตัวผู้กระทำความผิด ตัวผู้กระทำความผิดมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก กรณีจึงเป็นเรื่องของการมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นหลักการกำหนดโทษจึงมีความจำเป็นที่ต้องเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลสำคัญของตัวผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอ[42]

---

[41] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.22 - 23.

[42] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.25.

การบังคับโทษจำคุก

"การบังคับโทษ" ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "Penalty" หมายความว่า เป็นการลงโทษที่มีการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดโทษจำคุกในเรือนจำหรือการปรับและวิธีการอื่น ๆ รวมถึงการลงโทษเป็นจำนวนเงินที่พิจารณาตามความเสียหายของแต่ละความผิดที่ได้กระทำกับรัฐหรือพลเรือน เป็นเรื่องของการทดแทนชดเชยให้กับคู่กรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายและสูญเสียจากการกระทำอาชญากรรมที่เกิดขึ้น[43]

ส่วนคำว่า "การบังคับโทษจำคุก" เป็นมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับโทษจำคุกและโทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล การบังคับโทษต้องเป็นไปตาม "กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ" (Strafvollzugsrecht หรือ Prison law) กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุกของไทยที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎกระทรวงซึ่งออกโดยพระราชบัญญัติดังกล่าว[44]

วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก

วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษจำคุกจะไม่เหมือนกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่มุ่งที่จะลงโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นหลัก หากแต่วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตในการลงโทษ เข้ามาสู่แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดทั้งศักดิ์ความเป็นมนุษย์มากขึ้นมุ่งที่จะปรับเปลี่ยน บำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกติกาสังคม ถึงขนาดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำคนในลักษณะดังกล่าวนี้ไปปรับปรุงซ่อมแซมแก้ไข ยกระดับความเจริญทางจิตใจและพฤติกรรม ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติในสังคมนั้น ๆ ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้[45]

1. เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งเน้นการดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำความผิดและให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดและตรงต่อความเป็นจริงในการบังคับโทษใน

---

[43] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8* , น.19.

[44] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.20.

[45] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.39.

ทัณฑสถาน ที่ว่า "เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดครบระยะเวลาแล้ว ผู้นั้นก็จะออกมาดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมปกติอีกครั้ง" ดังนั้นในหลายประเทศในโลก เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอังกฤษ เป็นต้น ต่างก็มีกฎหมายหรือแนวนโยบายในการลงโทษจำคุกที่จะต้องหลีกเลี่ยงผลเสียหายกับบุคคลในการบังคับโทษจำคุก กล่าวคือ ต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษ หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำเพราะนักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง หากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของคนให้เสียไป การฟื้นฟูก็จะทำไม่ได้ผล สุดท้ายสังคมก็ได้รับความเสียหายอีกต่อไป[46]

การลงโทษอย่างมีเหตุผลที่เป็นภาวะวิสัย ย่อมไม่ลงโทษเพียงเนื่องจากว่าได้มีการกระทำผิดขึ้นเท่านั้น เพราะสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วย่อมไม่อาจแก้ไขให้กลับเป็นดั่งเดิมได้ แต่การลงโทษโดยการคำนึงถึงอนาคตหรือการมองไปข้างหน้าเพื่อให้ทั้งผู้ที่กระทำความผิดเองและผู้ที่รู้เห็นว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษไม่กระทำความผิดขึ้นอีกเป็นสิ่งสำคัญ การบังคับโทษต้องพยายามมุ่งยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดให้ขึ้นมาสู่ระดับคนปกติ โดยหลักการที่ว่ามนุษย์เป็นประดิษฐกรรมที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้และสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤตินิสัยและพฤติกรรมได้ จึงต้องมีการส่งเสริมคุณค่าในตัวบุคคล ส่งเสริมความสามารถของบุคคล ต้องแสดงผลลัพธ์ของความคิดและการกระทำรวมทั้งผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสำหรับความเป็นไปได้ที่จะหาเลี้ยงชีพ เพื่อชดเชยจุดอ่อนหรือสิ่งบกพร่องของแต่ละคน ซึ่งการบำบัดปรับปรุงแก้ไขนี้นักโทษแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่จะต้องมีวิธีการวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนการบังคับโทษเป็นราย ๆ ไป อันจะยังผลสุดท้ายให้เกิดคือ เมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วไม่กระทำความผิดซ้ำอีก[47]

2. เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม

การบังคับโทษที่จะมุ่งคุ้มครองสังคม อันเป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา ดังนั้นเมื่อปรากฏเป็นที่แน่ชัดแล้วโดยกระบวนยุติธรรมทางอาญาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดและศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว ส่วนของการบังคับโทษก็จะจำกัดเสรีภาพของนักโทษผู้นั้นเพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขในรูปแบบต่าง ๆ ตามระยะเวลาตามสมควรโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษเป็นราย ๆ ไปให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษ

---

[46] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.39 - 40.

[47] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.40 - 41.

เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติดีแล้ว จึงปล่อยบุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคม วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคมได้อย่างแท้จริง ถ้าหากได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพ[48]

แนวคิดการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคล

การกำหนดโทษของศาลนั้น ผู้พิพากษาควรจะต้องมีองค์ความรู้ในเรื่องอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยามาเป็นกรอบแนวคิดด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงทฤษฎีต่าง ๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิด การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น ทฤษฎีการลงโทษต่างหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา เป็นต้น เพื่อให้ศาลกำหนดโทษกับผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดเป็นราย ๆ ไป[49]

หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด (Individualization) คือจะต้องมีการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด (Punishment to Fit the Crime) โดยพิจารณาถึงความจริงที่ว่า มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบ ทั้งยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรได้รับการลดโทษหรือไม่ต้องรับโทษเลย การลงโทษตามแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง หาได้ต้องการให้มีผลถึงบุคคลอื่นไม่ โดยมุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขอบรมบ่มนิสัยผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้ เพราะการลงโทษโดยการให้ผู้กระทำความผิดได้รับความยากลำบากหรือได้รับผลร้ายนั้น ในบางกรณีก็ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดและไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดประพฤติตัวดีขึ้นได้

การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดมีแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำผิดนั้นมีสาเหตุมาจากบุคลิกลักษณะอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำผิดโดยอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะกระทำความผิด ดังนั้น บุคคลจึงต้องปรับบุคลิกลักษณะของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ เนื่องจากบุคลิกลักษณะกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา แต่บุคคลแต่ละคนย่อมไม่สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวการณ์ต่าง ๆ ได้เหมือนกัน เพราะบุคคลแต่ละคนต่างมีบุคลิกลักษณะแตกต่างกันออกไป ดังนั้น แบบแห่งความประพฤติของบุคคล (Pattern of Behavior) ย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน

---

[48] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.41 - 42.

[49] วชิราภรณ์ อนุกูล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.28.

ไปด้วย ซึ่งอาจเป็นไปในทางเข้ากับสังคมและเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม นักจิตวิทยาจึงเชื่อว่าลักษณะของความประพฤติอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมมีปรากฏอยู่ในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งหมายความว่าบุคคลทุกคนมีความเอนเอียงไปในทางประกอบอาชญากรรม (Teendency Towards Crime) ด้วยกันทั้งสิ้น[50]

แนวคิดการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดรายบุคคล (Individualization of Punishment) ได้เกิดขึ้นจากทฤษฎีอาชญาวิทยากึ่งดั้งเดิม (Neo-classical Scholl of Criminology) ซึ่งมีแนวคิดเรื่องการกระทำผิดของอาชญากร โดยแนวคิดพื้นฐานของสำนักอาชญาวิทยากึ่งดังเดิมจะสอดคล้องกับแนวคิดสำนักอาชญาวิทยาดังเดิมในเรื่องเจตจำนงเสรีของอาชญากรก่อนการตัดสินใจกระทำความผิด แต่มีปัจจัยที่ต้องพิจารณาประกอบในด้านสังคมและพฤติกรรมการเลียนแบบของอาชญากรด้วย นอกจากนี้ยังคำนึงถึงความแตกต่างของผู้กระทำความผิดไม่ว่าในด้านอายุ เพศและสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด เนื่องจากผู้กระทำความผิดทั้งหมดไม่สมควรที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันทุกประการ[51]

ซีซ่าร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี มีแนวคิดทฤษฎีเจตจำนงเสรี (Free will theory) ที่มองว่า ปัจเจกชนทั้งหลายมีเจตจำนงเสรีมีเหตุมีผลและมีความสามารถควบคุมได้ โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ[52]

ประการแรก ปัจเจกชนทุกคนมีเจตจำนงเสรีและมีความรอบคอบในการแสดงเจตจำนงเสรีนั้น

ประการที่สอง ความมีเหตุมีผล หมายความว่า ปัจเจกชนทั้งหลาย มีความพร้อมในการรักษาความพุงพอใจส่วนบุคคลของตนเอง

ประการที่สาม มูลเหตุจูงใจของมนุษย์ที่มาจากการคิดถึงผลประโยชน์ส่วนบุคคลนั้นทำให้สามารถคาดการณ์เป็นการทั่วไปและสามารถควบคุมได้ หน้าที่ของระบบความยุติธรรมทางอาญาคือการควบคุมการกระทำเบี่ยงเบนทั้งหลายซึ่งปัจเจกชนอาจก่อให้เกิดขึ้นด้วยเจตจำนงเสรีและวิจารณญาณของตนในการแสวงหาความสุขส่วนบุคคล

---

[50] ชาย เสวิกุล, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517,) น.204.

[51] อุทัย อาทิเวช, ทฤษฎีอาชญาวิทยากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วีเจพริ้นติ้ง, ม.ป.ป,) น.125.

[52] *เพิ่งอ้าง*, น.43 - 44.

สำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น เบ็คคาเรียเห็นว่าการสร้างกฎหมายอาญาและระบบความยุติธรรมทางอาญานั้นจะต้องสร้างรูปแบบการลงโทษที่เหมาะสม และต่อต้านการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายและตามอำเภอใจในเวลานั้นอย่างรุนแรง

ในยุคต่อมา เรมง ซาเลยส์ (Raymond Saleilles) นักกฎหมายชาวฝรั่งเศสมีแนวคิดในการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด โดยอธิบายในบทความเรื่องหลักปัจเจกทัณฑ์ (Indivi - dualisation de la peine) ไว้ว่า[53]

ในความหมายที่กว้าง การแยกลงโทษตามปัจเจกบุคคลผู้กระทำความผิดคือ การลงโทษที่แปรผันตามตัวบุคคลที่เป็นอาชญากรหรือผู้กระทำความผิด ในอีกด้านหนึ่งเป็นการขยายอำนาจการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเต็มที่ แต่ความหมายของหลักปัจเจกทัณฑ์อาจเข้าใจได้จากปัจจัยที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจทางตุลาการที่จะต้องพิจารณาตัวอาชญากรแล้วลงโทษ โดยประเมินการกระทำความผิดว่าเกิดความรุนแรงต่อสังคมว่ามากน้อยเพียงใด หรือพิจารณาจากปัจจัยอันพึงพอใจในพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ในประการแรก โทษคือมาตรการบังคับที่จะต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำลงโทษจึงเปรียบเสมือนกับการแก้แค้นทดแทนอาชญากรรมที่ก่อขึ้น โทษถูกกำหนดไว้เพื่อให้เกิดความสมดุลกับความผิดที่เกิดขึ้น

ในประการที่สอง โทษคือการเยียวยาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นคงในสังคมต่อภยันตรายที่เกิดขึ้นจากความผิดที่ได้กระทำลงแทนที่จะตอบโต้กับการกระทำความผิดที่ผ่านมาแล้ว การลงโทษก็เป็นความพยายามหาทางสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่สังคมในอนาคต

ตามความหมายของโทษประการแรกคือการแก้แค้นทดแทนนั้น หมายความว่า การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำลงตามความหมายนี้ พฤติการณ์แห่งความผิดนั้นเองจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ความผิดได้กระทำลงว่าผู้กระทำความผิดมีความผิดมากหรือน้อย ความรับผิดทางอาญาแปรผันตามผู้กระทำความผิดแต่ละคนอันเนื่องมาจากความแตกต่างของความผิดแต่ละกรรม ปัจเจกทัณฑ์ที่ใช้ในกรณีนี้เป็นการพิจารณาจากฝั่งภายนอกของการกระทำความผิดหรืออาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบภายนอกดังกล่าวเป็นเครื่องสะท้อนจิตใจชั่วร้ายภายในของอาชญากรอย่างเช่นการแปลความหมายของโทษตามอำเภอใจในกฎหมายเก่า การลงโทษคืออำนาจเด็ดขาดตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจ ด้วยเหตุนี้ แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติโทษที่จะลงแก่การกระทำใดที่กำ

---

[53] อุทัย อาทิเวช, *เพิ่งอ้าง*, น.146 - 149.

หนดไว้ชัดเจนแล้ว ผู้พิพากษาก็สามารถประเมินสัดส่วนของการลงโทษได้โดยอิสระไม่ว่าจะกำหนดโทษให้เบาลงหรือหนักขึ้น สูงหรือต่ำก็ได้

หลักปัจเจกทัณฑ์ที่ถูกมองว่าเป็นการแก้แค้นทดแทนเจตนาชั่วร้ายนั้น ก็เดินหน้าไปสู่ความหมายอื่น กลายเป็นเรื่องอัตตวิสัยบริสุทธิ์ มีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินสภาพของเจตนาการตัดสินใจในการกระทำความผิดและระดับที่แตกต่างกันของความรับผิดชอบสมบูรณ์ เหตุบรรเทาโทษมากหรือน้อย

ความหมายอีกประการหนึ่ง ซาเลยกล่าวไว้คือ เป็นหลักประกันแห่งความมั่นคงทางสังคมในอนาคต แม้ว่าถ้อยคำของคำว่า “ปัจเจกทัณฑ์” จะเพิ่มความน่าเชื่อถือตามแนวคิดของทฤษฎีการป้องกันสังคมก็ตาม เพียงแต่นำคำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความรู้สึกแตกต่างก่อนหน้านี้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการอ้างอิงเพื่อคงความเป็นปัจเจกทัณฑ์สมัยใหม่ ถ้าคาดการณ์ว่าโทษโดยวัตถุประสงค์ในตัวของมันเองเมื่อพิจารณาถึงอนาคต และความมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องปรับให้เข้ากับสภาพของผู้กระทำความผิด ถ้าอาชญากรไม่ใช่คนที่เบี่ยงเบนอย่างถาวรแล้ว โทษที่จะลงจะต้องไม่ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนมากยิ่งไปกว่านั้น จะต้องมีวิธีการช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดฟื้นฟูแก้ไขตนเอง แต่ถ้าอาชญากรเป็นโดยกมลสันดานแก้ไขไม่ไหวแล้ว ก็จะต้องลงโทษตามกบิลเมือง และเพื่อประโยชน์แก่สังคมจะต้องมีมาตรการป้องกันและการจัดการในระดับที่รุนแรง การปรับการลงโทษให้เข้ากับปัจเจกบุคคลคือสิ่งที่เราเรียกกันว่า “ปัจเจกทัณฑ์” (l’individualisation de la peine)

หลักการพิจารณาคดีและบังคับโทษที่เหมาะสมกับบุคคล[54] (Individualization of Punishment) เป็นสมการความสัมพันธ์ที่เหมาะสมของการกำหนดโทษที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดกับความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นที่ถูกต้องเหมาะสมกับคน ๆ นั้น เป็นเรื่องที่แสดงและยืนยันว่าผู้กระทำความผิดเป็น “ประธานของการบังคับโทษ” เพราะวัตถุของการบังคับโทษคือ “ตัวผู้กระทำความผิด” ตัวผู้กระทำความผิดมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก กรณีจึงเป็นเรื่องของการมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นหลัก การกำหนดโทษจึงมีความจำเป็นต้องรู้และเข้าใจผู้กระทำความผิดอย่างลึกซึ้ง

สภาพพฤติการณ์แห่งคดี ประวัติการกระทำความผิด อายุ สุขภาพทางกายและภาวะแห่งจิต ประวัติการศึกษาและครอบครัว สิ่งแวดล้อม ภูมิหลัง ประวัติการทำงาน สถานทางการเงิน นิสัยความประพฤติเป็นอาจิณ ปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เหตุอื่นอันควรปราณี โดยตามความจริงที่ว่า

[54] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.65.

มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถและความรับผิดชอบที่ไม่เท่าเทียมกันซึ่งบุคลิกลักษณะนิสัยแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอก จึงต้องมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและสามารถอยู่ได้ในสังคม ผู้กระทำความผิดจึงเป็นประธานของการบังคับโทษในหลักการนี้

ดังนั้น ข้อเท็จจริง 2 ส่วนที่สำคัญในการพิจารณาพิพากษาและในการบังคับโทษคือ

(1) ข้อเท็จจริงที่เป็นพฤติการณ์ของการกระทำความผิด

(2) ข้อเท็จจริงที่เป็นส่วนบุคคลกล่าวคือ ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาจิณของผู้ต้องหา

ทั้ง 2 ข้อนี้จะนำไปสู่การพิจารณาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษและการบังคับโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล

อาจารย์ธานี วรภัทร์ ได้มีแนวคิดในเรื่องการใช้มาตรการเลี่ยงโทษจำคุกว่านานาประเทศส่วนใหญ่มีแนวคิดและแนวนโยบายในทางอาญาในการเลี่ยงโทษจำคุก เพราะโทษจำคุกเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มีผลกระทบต่อมนุษย์มาก การจำคุกนาน ๆ ทำให้สูญเสียบุคลิกภาพเดิมของบุคคลไป แนวคิดและมาตรการเลี่ยงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดอาญาที่มีการนำมาใช้กันได้แก่การลดการนำมาตรการทางอาญามาใช้ (Decriminalization) การผันคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม (Diversion) การพิจารณาคดีและบังคับโทษที่เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Pu - nishment) และวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษยุคใหม่ ดังนี้

1. การลดการนำมาตรการทางอาญามาใช้ (Decriminalization) เป็นหลักการที่ลดการนำเอามาตรการทางอาญามาใช้ในเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดอาญาหรือลดทอนความเป็นอาชญากรรม ในการกระทำที่ถูกบัญญัติเป็นความผิดทางอาญาที่เกินสมควรโดยใช้มาตรการอื่น ๆ แทนในการระงับคดีนอกระบบยุติธรรมตามปกติ

2. การผันคดีออกจากกระบวนยุติธรรม (Diversion) หรือการหันเหคดี เป็นการทำให้คดีที่ต้องดำเนินไปตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ ต้องยุติลงและมีการนำมาตรการอื่นมาใช้แทน เช่น ในเงื่อนไขระงับคดีต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือตามกฎหมายอื่น เช่น ชะลอการฟ้อง การไกล่เกลี่ยคดี การคุมประพฤติ มาตรการบังคับทางสังคมต่าง ๆ เป็นต้น

3. การพิจารณาคดีและบังคับโทษที่เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Punish ment) สมการความสัมพันธ์ที่เหมาะสมของการกำหนดโทษที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดกับความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องที่แสดงและยืนยันว่าผู้กระทำความผิดเป็น “ประธานของการบังคับ

โทษ" เพราะวัตถุของการถูกบังคับโทษคือ ตัวผู้กระทำความผิด ตัวผู้กระทำความผิดมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก กรณีจึงเป็นเรื่องของการมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลัก การกำหนดโทษจึงมีความจำเป็นที่ต้องรู้และเข้าใจผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอ

4. วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษยุคใหม่ เป็นการพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตในการลงโทษเข้ามาสู่แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น มุ่งที่จะปรับเปลี่ยนบำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำผิด โดยมีหลักที่สำคัญคือ เพื่อทำให้ผู้กระทำผิดสามารถที่จะดำรงชีวิตอนาคตได้โดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม[55] แต่เมื่อมีเหตุต้องจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มสาวก็ต้องมีแผนบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มสาวที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจำคุกที่แตกต่างจากการจำคุกบุคคลที่กระทำผิดโดยทั่วไป เช่น การให้การศึกษา การกระทำเชิงคุณธรรม เป็นต้น

2.5.2 แนวทางในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดระหว่างพิจารณาในคดียาเสพติด

ผลกระทบของการถูกจองจำผู้กระทำความผิดและผู้ต้องขัง[56]

สังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากสังคมภายนอกอยู่หลายประการ ที่สำคัญก็คือสังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมของการถูกจำกัดสิทธิและเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นสังคมที่ถูกตัดความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก จึงทำให้สังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมเพศเดียวและโดดเดี่ยว ดังนั้นการพิจารณาถึงผลกระทบของการถูกจองจำที่มีต่อผู้ต้องขังจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะลักษณะพิเศษของสังคมผู้ต้องขังดังกล่าว จะมีผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขัง ซึ่งนักทัณฑวิทยาและนักสังคมวิทยาหลายคนเชื่อว่า ผลกระทบดังกล่าวจะนำไปสู่การปรับตัวของผู้ต้องขังในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแบบพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเวลาต่อมาด้วย

Gresham Sykes (1958) เป็นคนแรกที่ได้ศึกษาถึงผละกระทบของการจองจำต่อผู้ต้องขังอย่างจริงจัง โดยได้เรียกผลกระทบดังกล่าวว่าเป็น "ความเจ็บปวดของการถูกจองจำ" Sykes ได้

---

[55] ธานี วรภัทร์, กฎหมายราชทัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น.55 - 60.

[56] นัทธี จิตสว่าง, "ผลกระทบของการถูกจองจำต่อผู้ต้องขัง," สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559, จาก https://www.gotoknow.org/posts/420370

กล่าวถึงการถูกจำกัดในด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง ซึ่งก่อให้เกิดความกดดันและเป็นความเจ็บปวดของการจองจำ การถูกจำกัดดังกล่าวมีอยู่ 5 ประการด้วยกันคือ[57]

ก. การถูกจำกัดด้านเสรีภาพ

การสูญเสียเสรีภาพเป็นสภาพความกดดันประการแรกที่ผู้ต้องขังประสบเมื่อถูกจองจำ เพราะเมื่อผู้ต้องขังถูกส่งเข้าเรือนจำก็หมายความว่า เขาจะถูกจำกัดให้อยู่ในเรือนจำไม่สามารถที่จะไปไหนมาไหนได้ การถูกจำกัดด้านเสรีภาพนี้ นอกจากจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวมิให้ออกนอกเรือนจำแล้ว ยังหมายถึงการถูกจำกัดภายในเรือนจำอีกด้วย ผู้ต้องขังจะไม่สามารถเดินจากแดนหนึ่งไปยังอีกแดนหนึ่งหรือจากตึกหนึ่งไปยังอีกตึกหนึ่งได้ตามใจชอบ นอกจากนี้การถูกจองจำในเรือนจำยังหมายถึง การถูกตัดขาดจากครอบครัว และญาติมิตรอีกด้วย โดยที่การแยกจากกันนี้มิใช่เป็นการแยกจากกันธรรมดา แต่เป็นการแยกจากญาติมิตรในฐานะของผู้กระทำผิดกฎหมายและถูกลงโทษ และด้วยเหตุนี้เอง Sykes เน้นว่า สิ่งที่ทำความเจ็บปวดมากที่สุดก็คือ ความจริงที่ว่า การถูกจองจำเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการถูกปฏิเสธจากสังคมผู้ต้องขังจะถูกปฏิเสธจากสังคมภายนอกและถูกตีตราว่า เป็นนักโทษนับตั้งแต่ที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องตัดผมสั้น แต่งชุดนักโทษมีเลขหมายประจำตัวและทำความเคารพเจ้าพนักงาน ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าตนนั้นได้สูญเสียสถานภาพของสมาชิกในสังคมและสถานภาพของคนธรรมดาไป สภาพดังกล่าวเป็นผลมาจากการถูกจำกัดด้านเสรีภาพ เป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์และเป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างมาก

ข. การถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภคบริโภคและบริการ

ในเรือนจำผู้ต้องขังจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานด้านวัตถุ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่หลับนอน ซึ่งคนโดยทั่วไปอาจจะคิดว่า ผู้ต้องขังยังได้เปรียบคนจนในสังคมภายนอกในเรื่องเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม Sykes ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ต้องขังนั้นถูกจำกัดสิทธิในการที่จะ "เลือก" พวกเขาไม่มีสิทธิที่จะเลือกรายการอาหารประจำวัน ไม่มีสิทธิที่จะคำนึงถึงรสชาติของอาหาร ไม่มีสิทธิที่จะดื่มสุราหรือสูบบุหรี่ได้ตามชอบใจ ไม่มีสิทธิที่จะใส่เสื้อ กางเกงส่วนตัวที่ชอบ ไม่มีที่พักผ่อนเป็นส่วนตัว ไม่มีเครื่องใช้ อุปกรณ์เป็นของตนเอง ไม่มีแม้กระทั่ง "เวลา" ที่จะเป็นตัวของตัวเองที่จะเลือกทำในสิ่งที่ชอบเหมือนดังเช่นที่เคยมีเมื่ออยู่นอกเรือนจำ การถูกจำกัดในการรับบริการและเลือกอุปโภคบริโภคเช่นนี้ ทำให้มองตนเองว่าเป็นผู้สูญเสีย โดยเฉพาะการสูญเสียสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลไป ในขณะที่สิ่งที่มีอยู่ในตัวเขาคือ "แรงงาน" กลับถูกรัฐนำไปใช้ภายใต้ชื่อ

[57] *เพิ่งอ้าง.*

ที่เรียกว่า “การฟื้นฟูแก้ไขฝึกอาชีพ” สภาพการดังกล่าวนี้จึงเป็นความกดดันและเจ็บปวดอีกประการหนึ่งที่ผู้ต้องขังได้รับ

ค. การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ

การถูกจองจำหมายถึง การที่ผู้ต้องขังต้องถูกตัดขาดจากเพศตรงข้าม โดยเฉพาะการถูกตัดขาดจากการมีเพศสัมพันธ์และการคบหาสมาคมกับเพศตรงข้ามติดต่อกันเป็นเวลานาน จึงทำให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดัน ความกดดันที่ว่านี้มิได้เกิดจากการขาดการตอบสนองต่อความต้องการทางเพศเท่านั้น แต่เป็นความกดดันทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดจากการที่ต้องอยู่รวมกับเพศเดียวกัน ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่าความเป็นชายของเขากำลังถูกคุกคาม ทั้งการถูกยั่วยวนให้เขาหันเหไปสู่ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ หรือถูกข่มขืนโดยผู้ชายด้วยกันก็ตาม ความวิตกกังวลเหล่านี้แทบจะไม่บังเกิดขึ้นในโลกที่มีสตรีอยู่ด้วย แต่ในเรือนจำเป็นโลกของผู้ชายเพศเดียว ทำให้ไม่แน่ใจว่าจะเกิดความด่างพร้อยกับตนขึ้นเมื่อไร

ง. การถูกจำกัดด้านอิสรภาพ

ผู้ต้องขังได้รับความกดดันจากการถูกจำกัดด้านอิสรภาพเพราะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และคำสั่งของเจ้าพนักงานที่คอยควบคุมการเคลื่อนไหวของตนอยู่ทุกเวลา การตรวจตราเฝ้าดูทุกฝีก้าว การตรวจจดหมาย การกำหนดให้กินเป็นเวลา นอนเป็นเวลา การเข้าแถวไปทำงานและการห้ามนำอาหารเข้าไปในห้องนอน เป็นต้น กฎเกณฑ์และคำสั่งเหล่านี้ทำให้รู้สึกว่าถูกจำกัดอิสรภาพ แต่สิ่งที่ทำให้เกิดความกดดันก็คือ การไม่มีเหตุผลของกฎเกณฑ์หรือระเบียบต่าง ๆ ในหลาย ๆ เรื่องซึ่งจะหาคำอธิบายไม่ได้และเจ้าหน้าที่ก็มักจะปฏิเสธที่จะอธิบายคำตอบที่ผู้ต้องขังจะได้รับก็คือ “มันเป็นกฎของเรือนจำ” ผู้ต้องขังไม่ทราบว่าทำไมจดหมายถึงล่าช้า ทำไมสิ่งของที่ส่งมาถึงไม่ได้รับและทำไมถึงต้องมีกฎเกณฑ์เรื่องนั้นเรื่องนี้ ผลก็คือผู้ต้องขังจะเกิดความรู้สึกว่า ตัวเขาถูกจำกัดทุกสิ่งทุกอย่างและทำให้เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง อ่อนแอและช่วยตัวเองไม่ได้ นับเป็นความกดดันทางจิตใจที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดมากกว่าความกดดันทางร่างกายเสียอีก

จ. การถูกจำกัดด้านความปลอดภัย

การที่ผู้ต้องขังต้องอยู่รวมกับผู้ต้องขังอื่น ๆ ซึ่งแต่ละคนมีประวัติอาชญากรร้าย ๆ มาทั้งสิ้น ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่าตนอาจจะถูกกลั่นแกล้ง ลักขโมย ทำร้าย ฆาตกรรมหรือข่มขืนได้สักวันหนึ่ง พวกเขารู้ตัวว่าในวันหนึ่งข้างหน้าจะต้องถูก “ทดสอบ” จากพวกเจ้าถิ่นหรือจากคนใหม่ว่าจะอยู่ในคุกต่อไปในฐานะผู้แข็งแรง หรือผู้อ่อนแอ ในบรรยากาศของการแข่งขันกันเป็นเจ้าในเรือนจำ ผู้ชนะจะใช้กำลังข่มขู่ผู้แพ้หรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ในขณะที่เจ้าหน้าที่จะให้การดูแลไม่ทั่วถึง

จึงทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่าสักวันหนึ่งเขาจะต้องประสบกับการท้าทาย พวกเขาจะรู้สึกว่าพวกเขาได้สูญเสียหลักประกันในด้านความปลอดภัยไปสิ้น

ความเจ็บปวดที่ผู้ต้องขังได้รับอันเนื่องมาจากการถูกจำกัดในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้านนั้นมิใช่แต่จะเป็นความเจ็บปวดทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ความเจ็บปวดที่สำคัญก็คือ ความกดดันทางจิตใจที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจำกัดดังกล่าว อันเป็นผลให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ เบื่อหน่าย เหงา กลัวและเกิดความเครียดในจิตใจ จนทำให้ผู้ต้องขังต้องหาทางออกในการปรับตัว เพื่อที่จะระบายความเจ็บปวดดังกล่าวโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สอดคล้องไปกับข้อจำกัดต่าง ๆ ของเรือนจำ รวมทั้งพัฒนาวัฒนธรรมย่อยขึ้นในเรือนจำและมีการปรับตัวของผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ[58]

นอกจาก Sykes แล้ว Goffman ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของระบบเรือนจำต่อผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นผลกระทบที่ก่อให้เกิดความกดดันทางด้านจิตใจอย่างรุนแรง Goffman ได้ให้ทัศนะว่า เรือนจำเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จ (Total Institution) ที่สามารถทำลายปัจเจกภาพของผู้ต้องขังที่ถูกส่งเข้าไปเพราะเมื่อถูกส่งเข้าไปในเรือนจำผู้ต้องขังจะรู้สึกว่าสูญเสียศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเคยมีอยู่ในขณะที่อยู่ในสังคมภายนอกไปจนหมดสิ้น ทั้งนี้ โดยผู้ต้องขังแต่ละคนจะเผชิญกับภาวการณ์สูญสิ้นในสิ่งที่เคยมีอยู่ (Mortification) ไม่ว่าจะเป็นการสูญสิ้นในเสรีภาพ อิสรภาพและสิทธิต่าง ๆ ที่เคยมีผู้ต้องขังจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวในเรือนจำไม่สามารถไปไหนมาไหนได้ตามความพอใจ การผ่านจากตึกหนึ่งไปอีกตึกหนึ่งจะต้องผ่านการตรวจค้น การเคลื่อนไหวใด ๆ จะอยู่ในสายตาของเจ้าหน้าที่โดยตลอดเวลาแม้แต่การเข้าห้องส้วม ทำให้รู้สึกขาดความเป็นอิสระส่วนตัว ผู้ต้องขังยังไม่มีสิทธิที่จะเลือกรายการอาหารและรสชาติได้ตามความพอใจ ได้เพียงแต่มีอาหารทานไปวัน ๆ เท่านั้น นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังถูกตัดสัมพันธ์กับโลกภายนอก ขาดการติดต่อจากญาติมิตรและครอบครัว ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยวในขณะที่การติดต่อสื่อสารต้องผ่านการตรวจ ทำให้หมดโอกาสที่จะดำเนินชีวิตเหมือนก่อน ที่สำคัญก็คือผู้ต้องขังจะถูกตีตราว่าเป็น “นักโทษ” นับตั้งแต่การที่ถูกตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียดในวินาทีแรกที่เข้าเรือนจำ การสวมใส่เครื่องแบบของนักโทษ การถูกตัดผมและถูกกำหนดให้มีหมายเลขแทนชื่อ ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าสถานภาพเก่าของเขากำลังถูกเปลี่ยนให้สูญสิ้นไปพร้อม ๆ กับที่สถานภาพใหม่ของการเป็นนักโทษได้เข้ามาแทนที่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนับว่ามีผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก[59]

---

[58] นัทธี จิตสว่าง, *เพิ่งอ้าง.*

[59] นัทธี จิตสว่าง, *เพิ่งอ้าง.*

แนวความคิดของ Goffman เกี่ยวกับการเปลี่ยนสถานภาพหรือการสูญสิ้นสถานภาพของผู้ต้องขังสอดคล้องกับความคิดของ Harold Gerfinkel ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมลดสถานภาพ (Status degradation ceremonies) ไว้ตั้งแต่ปี 1956 โดย Gerfinkel เสนอแนวคิดว่า การจองจำเป็นกระบวนการของพิธีการลดสถานภาพของผู้ต้องขัง ซึ่งพิธีการดังกล่าวนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการคือ ทำลายเอกลักษณ์ที่มีมาก่อนของผู้ต้องขังและหยิบยื่นเอกลักษณ์ใหม่ที่มีลักษณะต่ำต้อยกว่าเดิมให้ ต่อมา Richard Cloward ได้ขยายแนวความคิดของ Gerfinkel ในเรื่องนี้ต่อไปอีกโดยได้ชี้ให้เห็นว่า พิธีกรรมนี้เริ่มต้นตั้งแต่ที่ผู้กระทำผิดถูกตำรวจจับโดยเฉพาะเมื่อผู้กระทำผิดถูกส่งเข้าเรือนจำ สิ่งที่ผู้ต้องขังต้องประสบก็คือ การถูกลดค่าของความเป็นมนุษย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม จนทำให้ผู้ต้องขังตกอยู่ในฐานะที่ต่ำต้อยทางสังคมมากที่สุด ความกดดันที่ผู้ต้องขังได้รับจากพิธีกรรมดังกล่าวนี้เอง เป็นผลให้ผู้ต้องขังสร้างวัฒนธรรมย่อยของผู้ต้องขังขึ้นมาเป็นเกราะกำบังความกดดันเหล่านั้น ซึ่งเช่นเดียวกับแนวคิดของ Sykes and Messengers ที่อธิบายถึงกระบวนการในการที่ผู้ต้องขังถูกลดสถานภาพว่าเป็นการทำลาย ego ของผู้ต้องขัง จนทำให้ต้องหาทางออกในการบรรเทาความเจ็บปวดที่ได้รับ ในขณะที่ Gordon Trasler เน้นว่าการปฏิบัติของผู้คุมต่อผู้ต้องขังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพูดจา การบังคับควบคุมหรือการตรวจค้นเป็นการตอกย้ำการลดสถานภาพทางสังคมของผู้ต้องขังอยู่ตลอดเวลา[60]

แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของระบบเรือนจำที่ได้กล่าวข้างต้นส่วนใหญ่ เป็นผลมาจากการศึกษาในเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงแข็งแรงสูงสุดของสหรัฐ เมื่อประมาณต้นทศวรรษ 1960 ซึ่งมีระยะเวลากว่า 50 ปีผ่านมาแล้ว ปัญหามีอยู่ว่า แนวความคิดดังกล่าวจะสามารถอธิบายระบบสังคมเรือนจำในปัจจุบันได้หรือไม่ เพราะหากจะพิจารณาถึงระยะเวลาที่ผ่านมาแล้วน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไปในทางที่เป็นมนุษยธรรมยิ่งขึ้น และมีการคำนึงถึงสิทธิมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น ดังนั้นข้อเท็จจริงในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังบางอย่างจากการศึกษาในช่วงปี 1960 จึงไม่น่าจะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน เช่น การห้ามผู้ต้องขังซื้ออาหารภายนอกมาหรือรับประทาน การให้ผู้ต้องขังตัดผมสั้น เป็นต้น ปัจจุบันกล่าวได้ว่าผู้ต้องขังในสหรัฐอเมริกามีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิม มีการผ่อนปรนด้านกฎระเบียบต่าง ๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาจากการศึกษาของ Sykes และคนอื่น ๆ แล้ว จะพบว่าแม้ข้อเท็จจริงในบางอย่างเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเปลี่ยนแปลงไป แต่โครงสร้างของระบบสังคมของเรือนจำยังคงอยู่ โดยเฉพาะลักษณะของการจำกัดเสรีภาพและสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง ดังนั้น

---

[60] นัทธี จิตสว่าง, *เพิ่งอ้าง.*

ความเจ็บปวดจากการถูกจองจำหรือผลกระทบจากการถูกจองจำทั้ง 5 ประการ ที่ Sykes กล่าวถึงนั้นก็ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เพียงแต่ลดความรุนแรงลง ดังที่ Johnson and Toch กล่าวว่างานของ Sykes ยังสามารถอธิบายสังคมของเรือนจำในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี การถูกจำกัดด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องขังยังคงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดอยู่เช่นเดิม นอกจากนี้การศึกษาวิจัยในระยะหลัง ๆ ก็สามารถยืนยันในเรื่องนี้ได้เช่น Toch ได้ชี้ให้เห็นถึง “ความเครียด” ที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจองจำ โดยเปลี่ยนจากคำว่า “ความเจ็บปวด” ของ Sykes มาเป็น “ความเครียด” เพราะเป็นสิ่งที่เห็นชัดได้ง่ายกว่า Toch พบลักษณะของสภาพในเรือนจำหลายประการมีผลกระทบต่อความเครียดของผู้ต้องขัง เช่น ความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตหรือการถูกตัดขาดจากญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนี้ Smith ยังพบว่าความแออัดยัดเยียดในเรือนจำมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก ในขณะที่ Bowker ได้เห็นว่า ปัญหาการขาดความปลอดภัยในเรือนจำยังเป็นปัญหาสำคัญของเรือนจำในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้กำลังและความรุนแรง เช่น การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาการรักร่วมเพศ การแบ่งแยกผิว ปัญหายาเสพติด Bowker สรุปว่า การเอารัดเอาเปรียบและตักตวงผลประโยชน์ยังคงเป็น “แก่น” สำคัญของชีวิตในเรือนจำของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน[61]

ผลกระทบการควบคุมตัวผู้ต้องขังหญิงคดียาเสพติดไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน

ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังหญิงทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศหลายแห่งพบว่า ปัญหาหลัก ๆ ที่ผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้[62]

1) ปัญหาด้านความไม่เหมาะสมของสถานที่คุมขัง และบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลผู้ต้องขังหญิง จากการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังหญิงมักจะได้รับการคุมขังในสถานที่ที่ห่างไกลจากบ้านและครอบครัวมากกว่าผู้ต้องขังชาย อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่ามีเรือนจำสำหรับการควบคุมตัวผู้ต้องขังหญิงน้อยกว่าเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังชาย ระยะทางที่ห่างไกลดังกล่าวนี้ทำผู้ต้องขังหญิงมีความยากลำบากที่จะรักษาการติดต่อกับครอบครัวและบุตร เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและโดยข้อจำกัดของสถานะทางเศรษฐกิจทำให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมจากครอบครัวน้อย ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบทั้งต่อผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการขาดการติดต่อที่เพียงพอกับบุตรและสมาชิกครอบครัว ทำให้ผู้ต้องขังหญิงเกิดความวิตกกังวลและส่งผลกระทบต่อความสัม

---

[61] นัทธี จิตสว่าง, *เพิ่งอ้าง.*

[62] นรินทิพย์ ศิรวาณิช, “บทความเรื่อง ผู้หญิงติดคุก ทุกข์อยู่ที่ไหน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559, จากhttp://www.kamlangjai.or.th/th/terms.php

พันธ์ในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อพัฒนาการของเด็กเล็ก นอกจากปัญหานี้แล้ว บ่อยครั้งยังพบว่าผู้ต้องขังหญิงถูกคุมขังไว้ในเรือนจำที่ออกแบบมาสำหรับผู้ต้องขังชาย ซึ่งมีการวางกฎระเบียบที่เข้มงวดและไม่อนุญาตให้มีการติดต่อกับโลกภายนอก หรือถูกควบคุมในเรือนจำความมั่นคงสูงแทนที่จะเป็นเรือนจำความมั่นคงต่ำ ทั้ง ๆ ที่พวกเธอถูกจำแนกลักษณะว่าเป็นผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงต่ำ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังหญิงที่ผิดพลาดนี้ส่งผลต่อประสบการณ์ของการต้องโทษจำคุกในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งอิสรภาพในการเคลื่อนไหว ความถี่และประเภทของการติดต่อที่มีต่อบุตรและสมาชิกครอบครัวและโอกาสในการศึกษาและฝึกวิชาชีพที่อาจได้รับผลกระทบด้วย

2) ปัญหาด้านการไม่ตระหนักถึงความต้องการที่แตกต่างของผู้ต้องขังหญิงทำให้ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่ขาดหรือได้รับบริการหรือสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้หญิงทั่วไปไม่เพียงพอ ซึ่งรวมถึงการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน ทั้งทางกายและทางจิต เนื่องจากระบบอนามัยและการดูแลสุขภาพของเรือนจำได้รับการออกแบบเพื่อผู้ชายและให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชาย ดังนั้น การรักษาพยาบาลทางนรีเวชวิทยา เช่น การตรวจหามะเร็งเต้านมจึงเป็นบริการที่หาได้ยากยิ่งในเรือนจำ และนอกเหนือจากบริการสุขภาพขั้นพื้นฐานแล้วผู้ต้องขังหญิงมักมีความต้องการพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการมีประจำเดือน วัยทองหรือสุขภาพทางเพศ ความต้องการเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิงนี้ จะต้องได้รับความเอาใจใส่จากพยาบาลและเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ซึ่งได้รับการฝึกฝนมาทางด้านสุขอนามัยสตรีเป็นการเฉพาะซึ่งรวมทั้งนรีเวชวิทยาด้วย อย่างไรก็ดีผลการศึกษาเกี่ยวกับผู้ต้องขังส่วนใหญ่บ่งชี้ว่า การให้การดูแลสุขภาพในเรือนจำไม่ได้มีความตระหนักถึงความต้องการของผู้ต้องขังหญิงที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้แต่อย่างใด ดังจะได้เห็นจากการที่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์มักขาดหรือได้รับบริการรักษาพยาบาลก่อนและหลังคลอด รวมทั้งการดูแลทารกไม่เพียงพอ ขาดการให้ความรู้เกี่ยวกับการคลอดและการดูแลบุตร และการเตรียมการแยกทารกแรกเกิดจากแม่หลังการคลอดมีน้อยมากหรือไม่มีเลย ในขณะที่ผู้ต้องขังหญิงที่เป็นแม่ถูกแยกจากบุตร เนื่องจากเรือนจำส่วนใหญ่ไม่มีสถานที่เฉพาะหรือสถานที่ส่วนตัวสำหรับให้เด็กเข้าเยี่ยมแม่ซึ่งถูกคุมขัง ทำให้แม่ที่ต้องขังต้องทนทุกข์ทรมานทางจิตใจและยังมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก

นอกจากนี้ เรือนจำส่วนใหญ่ยังมิได้จัดให้มีบริการเป็นพิเศษสำหรับผู้ต้องขังหญิงสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นเหยื่อของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งส่งผลให้มีปัญหาทางจิต ผู้ต้องขังหญิงวัยทองหรือผู้ที่มีประวัติทางการแพทย์เกี่ยวกับนรีเวช เช่น มะเร็งเต้านม รวมทั้งผู้ต้องขังหญิงที่เป็นเยาวชนก็ไม่สามารถเข้าถึงการบริการทางการแพทย์ที่เหมาะสม และมีการตระหนัก

เพียงเล็กน้อยถึงความรุนแรงทางร่างกายและทางเพศที่เยาวชนเหล่านั้นอาจได้เผชิญก่อนที่จะต้องโทษจำคุก ทั้งยังมักขาดโอกาสทางการศึกษาหรือการฝึกวิชาชีพหรือสวัสดิการอื่น ๆ ที่น้อยกว่าเนื่องจากการจัดการดังกล่าวส่วนใหญ่จัดไว้ให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่เป็นผู้ใหญ่หรือผู้ต้องขังเยาวชนชาย ในขณะที่ผู้ต้องขังหญิงที่มีความบกพร่องทางกายและทางจิต ก็มักไม่ได้รับความเอาใจใส่ด้านที่พักอุปกรณ์หรือสถานที่ที่ออกแบบเฉพาะสำหรับผู้พิการ หรือการได้รับยามากหรือน้อยเกินไปในกรณีของผู้มีความบกพร่องทางจิต ตลอดจนไม่มีการให้คำปรึกษาหรือแก้ไขฟื้นฟูทางจิตแต่อย่างใด ทำให้ในหลายประเทศมีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นที่น่าตกใจของผู้ต้องขังหญิงที่ทนทุกข์จากปัญหาสุขภาพจิต เช่น การเก็บกด วิตกจริต อาการหวาดกลัว การตื่นกลัว การมีหลายบุคลิกและการฆ่าตัวตาย และเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าสถานการณ์ทั่วไปหรือแม้แต่สถานการณ์ของผู้ต้องขังชาย และยังคงมีผู้ต้องขังหญิงกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความต้องการที่แตกต่างที่ต้องการได้รับการตอบสนอง เช่น ผู้ต้องขังหญิงชาวต่างชาติและผู้ต้องขังหญิงชนเผ่าที่อาจมีความยากลำบากในการเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งขาดการติดต่อครอบครัว รวมทั้งผู้ต้องขังหญิงที่ถูกคุมขังในพื้นที่ติดอาวุธที่มีความขัดแย้งก็มักมีแนวโน้มที่จะได้รับการส่งตัวไปคุมขังในเรือนจำที่อยู่ห่างไกลและออกแบบไว้สำหรับผู้ชาย ทำให้ไม่ได้รับความเป็นส่วนตัว ไม่มีความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมกับเพศ ได้รับการเยี่ยมน้อยครั้งและถูกกีดกันจากความช่วยเหลือทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจจากบุคคลอันเป็นที่รัก นอกจากนี้ยังต้องทนทุกข์จากการเลือกปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งนับเป็นการบั่นทอนสิทธิสตรีและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังหญิงเหล่านี้

3) ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ซึ่งนับเป็นการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิสตรี โดยจากการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มักตกเป็นเหยื่อของการละเมิดและความรุนแรงทางเพศการตรวจค้นที่เป็นการล่วงละเมิด การกีดกันมิให้เข้าถึงโปรแกรมการศึกษา การแก้ไขฟื้นฟู การฝึกวิชาชีพที่จำเป็นสำหรับปรับตัวเข้าสู่สังคม ซึ่งรวมถึงโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและความช่วยเหลือหลังปล่อยตัว หรือแม้ในบางกรณีที่ผู้ต้องขังหญิงสามารถเข้าถึงโปรแกรมการเตรียมความพร้อมและความช่วยเหลือหลังปล่อยตัวเหล่านี้ โปรแกรมส่วนใหญ่ก็มักมิได้ออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้หญิงหรือมิได้คำนึงถึงเงื่อนไขของครอบครัวแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีแม่ที่เป็นเสาหลักหรือเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนแต่เพียงผู้เดียว[63]

---

[63] นรินทิพย์ ศิรวาณิช, *เพิ่งอ้าง.*

2.6 กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย

ในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดหลายฉบับ ที่ผู้เขียนจำเป็นต้องทราบเพื่อศึกษาถึงปัญหาและนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาต่อไป

2.6.1 กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยกฎหมาย 7 ฉบับ คือ[64]

1. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
2. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518
3. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
4. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534
5. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
6. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550
7. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

โดยจะนำเสนอเฉพาะในส่วนที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักการ และเหตุผลของการตรากฎหมาย บทบัญญัติหลักของกฎหมาย บทบัญญัติที่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้กระทำความผิด และบทกำหนดโทษ ซึ่งจะนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลำดับดังนี้

1. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522[65]

1) หลักการและเหตุผลของการตรากฎหมาย เนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2465 และมีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง นอกจากนั้นยังมีกฎหมายว่าด้วยฝิ่น กัญชา และพืชกระท่อมที่มีผลบังคับใช้มาเป็นเวลานาน ซึ่งบางฉบับมีความล้าสมัย ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บังคับจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าว และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 (Single Convention on Narcotic Drug,1961) เมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) จึงจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว โดยการยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีมาตั้งแต่เดิมทั้งหมด แล้วตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ให้ผลใช้บังคับแทน

---

[64] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.73.

[65] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *เพิ่งอ้าง*, น.74 - 84.

2) สาระสำคัญของกฎหมาย พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับบททั่วไป คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ หน้าที่ของผู้รับอนุญาต หน้าที่ของเภสัชกร ยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ปลอม ผิดมาตรฐานหรือเสื่อมคุณภาพ การขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 การโฆษณา พนักงานเจ้าหน้าที่ การพักใช้ใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต มาตรการควบคุมพิเศษ การนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษ การอุทธรณ์ บทกำหนดโทษ และบทเฉพาะกาล โดยแบ่งออกเป็น 13 หมวด รวม 106 มาตรา

3) บทบัญญัติที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน

บทบัญญัติบางมาตรามีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน เช่น

ก) การกำหนดคำจำกัดความ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้[66]

"ยาเสพติดให้โทษ" หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลงกับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

"ผลิต" หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปรุง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ และให้หมายความรวมตลอดถึงการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

"จำหน่าย" หมายความว่า ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้

"นำเข้า" หมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร

"ส่งออก" หมายความว่า นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร

"เสพ" หมายความว่า การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด

"ติดยาเสพติดให้โทษ" หมายความว่า เสพเป็นประจำติดต่อกันและตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งยาเสพติดให้โทษนั้น โดยสามารถตรวจพบสภาพเช่นว่านั้นได้ตามหลักวิชาการ

---

[66] พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

"หน่วยการใช้" หมายความว่า เม็ด ซอง ขวด หรือหน่วยอย่างอื่นที่ทำขึ้นซึ่งโดยปกติสำหรับการใช้เสพหนึ่งครั้ง

"การบำบัดรักษา" หมายความว่า การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ซึ่งรวมตลอดถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพและการติดตามผลหลังการบำบัดรักษาด้วย

"สถานพยาบาล" หมายความว่า โรงพยาบาล สถานพยาบาล สถานพักฟื้น หรือสถานที่อื่นใดเฉพาะที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสถานที่ทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ

ข) การจัดแบ่งประเภทยาเสพติดให้โทษ

มาตรา 7 ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

(1) ประเภท 1ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)

(2) ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine)โคเดอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)

(3) ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(4) ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติคแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซติลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

(5) ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มิได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม

ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศระบุชื่อยาเสพติดให้โทษตามมาตรา 8 (1)

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ คำว่า ฝิ่นยา (Medicinal Opium) หมายถึง ฝิ่นที่ได้ผ่านกรรมวิธีปรุงแต่งโดยมีความมุ่งหมายเพื่อใช้ในทางยา

ค) อำนาจของรัฐมนตรี[67]

มาตรา 8 ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(1) ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษว่า ยาเสพติดให้โทษชื่อใดอยู่ในประเภทใดตามมาตรา 7

(2) เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงชื่อหรือประเภทยาเสพติดให้โทษตาม (1)

---

[67] *เพิ่งอ้าง.*

(3) กำหนดมาตรฐานว่าด้วยปริมาณ ส่วนประกอบ คุณภาพ ความบริสุทธิ์ หรือลักษณะอื่นของยาเสพติดให้โทษตลอดจนการบรรจุและการเก็บรักษายาเสพติดให้โทษ

(4) กำหนดจำนวนและจำนวนเพิ่มเติมซึ่งยาเสพติดให้โทษที่จะต้องใช้ในทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ทั่วราชอาณาจักรประจำปี

(5) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษที่ผู้อนุญาตจะอนุญาตให้ผลิต นำเข้า จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองได้

(6) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ตามมาตรา 7 (3)

(7) จัดตั้งสถานพยาบาล

(8) กำหนดระเบียบข้อบังคับ เพื่อควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาล

ง) ข้อห้ามข้อกำหนด บทสันนิษฐานต่าง ๆ[68]

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามปริมาณดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

(1) เด็กซ์โตรไลเซอร์ไยด์ (LYSERGIDE) หรือ แอล เอส ดี (LSD) มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ศูนย์จุดเจ็ดห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป

(2) แอมเฟตามีน (AMPHETAMINE) หรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

(3) ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 นอกจาก (1) และ (2) มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามกรัมขึ้นไป

มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

---

[68] *เพิ่งอ้าง.*

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การพิจารณาอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ขออนุญาตเป็นผู้รับผิดชอบชำระค่าใช้จ่ายในการตรวจวิเคราะห์ หรือประเมินเอกสารทางวิชาการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 17 ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต

การมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ไว้ในครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไปให้ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

มาตรา 58/1 ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจตรวจ หรือทดสอบ หรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมียาเสพติดให้โทษดังกล่าวอยู่ในร่างกายหรือไม่

พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ตำแหน่งใด ระดับใด หรือชั้นยศใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการโดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

วิธีการตรวจหรือการทดสอบตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ ในประกาศดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการเกี่ยวกับการแสดงความบริสุทธิ์ของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมาตรการเกี่ยวกับการห้ามเปิดเผยผลการตรวจหรือทดสอบแก่ผู้ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ปรากฏผลเบื้องต้นเป็นที่สงสัยว่ามียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกาย จนกว่าจะได้มีการตรวจยืนยันผลเป็นที่แน่นอนแล้ว

มาตรา 93 ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมหรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้าได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง เป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือเป็นการกระทำเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำผิดทางอาญา หรือเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นในการกระทำความผิดทางอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสามเป็นมอร์ฟีนหรือโคคาอีน ผู้กระทำต้องระวางโทษเพิ่มขึ้นอีกกึ่งหนึ่ง และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสามเป็นเฮโรอีน ผู้กระทำต้องระวางโทษเป็นสองเท่า และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา 93/1 ผู้ใดยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 โดยฝ่าฝืนบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 92/2 ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใดให้ผู้อื่นกระทำความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 94 ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษเสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษตามลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง และได้สมัครใจขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อน ความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอีกทั้งได้ปฏิบัติครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษา และระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าว จนได้

รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนดแล้ว ให้พ้นจากความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงกรณีความผิดที่ได้กระทำไปภายหลังการสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา

การรับเข้าบำบัดรักษาในสถานพยาบาลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 94/1 ผู้ใดทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษเป็นปกติธุระโดยใช้ยาตามกฎหมายว่าด้วยยา วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือกระทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษไม่ว่าโดยวิธีอื่นใด ซึ่งมิได้กระทำในสถานพยาบาลตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสามแสนบาท

4) บทกำหนดโทษ[69]

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายโดยมีโทษไว้ 4 สถาน คือ ริบทรัพย์สิน ปรับ จำคุก และประหารชีวิต และที่นำมากำหนดไว้มากที่สุด คือ โทษปรับ จำคุก และประหารชีวิต

2. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518[70]

1) หลักการและเหตุผลของการตรากฎหมาย

ก่อนหน้านี้ประเทศไทยไม่เคยมีกฎหมายควบคุมวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทมาก่อน แต่ต่อมาระยะหลังเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการนำเอาเอกสารที่ได้จากการสังเคราะห์หรือจากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์กันอย่างกว้างขวาง และในกรณีที่มีการนำไปใช้ในทางที่ผิด องค์การสหประชาชาติตระหนักถึงภยันตรายที่เกิดจากการนำมาใช้โดยไม่มีการควบคุม จึงได้จัดทำอนุสัญญาเพื่อวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 (Convention on Psychotropic Substances,1971) และประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) เพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทภายในประเทศและเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศภาคีอื่น ๆ ในการควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน หรือการมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุที่

---

[69] *เพิ่งอ้าง.*

[70] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.84 - 94.

ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) สาระสำคัญของกฎหมาย พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับบททั่วไป คณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท การขออนุญาต และการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หน้าที่ของผู้รับอนุญาต หน้าที่ของเภสัชกร วัตถุที่ออกฤทธิ์ปลอม วัตถุออกฤทธิ์ผิดมาตรฐาน และวัตถุที่ออกฤทธิ์เสื่อมคุณภาพ การขึ้นทะเบียนวัตถุตำรับ การโฆษณา พนักงานเจ้าหน้าที่ การพักใช้ใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต มาตรการควบคุมพิเศษ การค้าระหว่างประเทศ บทกำหนดโทษ และบทเฉพาะกาล โดยแบ่งออกเป็น 12 หมวด รวม 119 มาตรา

3) บทบัญญัติที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน บทบัญญัติบางมาตรามีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงที่น่าสนใจได้แก่

ก) การกำหนดคำจำกัดความ[71]

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"วัตถุออกฤทธิ์" หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

"วัตถุตำรับ" หมายความว่า สิ่งปรุงไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใด ที่มีวัตถุออกฤทธิ์รวมอยู่ด้วย ทั้งนี้รวมทั้งวัตถุออกฤทธิ์ที่มีลักษณะเป็นวัตถุสำเร็จรูปทางเภสัชกรรม ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้แก่คนหรือสัตว์ได้

"วัตถุตำรับยกเว้น" หมายความว่า วัตถุตำรับที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ได้รับการยกเว้นจากมาตรการควบคุมบางประการสำหรับวัตถุออกฤทธิ์ที่มีอยู่ในวัตถุตำรับนั้น

"เอกสารกำกับวัตถุออกฤทธิ์" หมายความว่า กระดาษหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏความหมายด้วยรูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ ซึ่งสอดแทรกหรือรวมไว้กับภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออกฤทธิ์

"ผลิต" หมายความว่า ทำ ผสม ปรุง หรือแปรสภาพ และหมายความรวมถึงเปลี่ยนรูป แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ

"ขาย" หมายความรวมถึง จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ส่งมอบหรือมีไว้เพื่อขาย

[71] พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518.

DPU

"นำเข้า" หมายความว่า นำหรือสั่งเข้าในราชอาณาจักร

"ส่งออก" หมายความว่า นำหรือส่งออกจากราชอาณาจักร เพื่อไปต่างประเทศ

"นำผ่าน" หมายความว่า นำหรือส่งผ่านราชอาณาจักรแต่ไม่รวมถึงการนำหรือส่งวัตถุออกฤทธิ์ผ่านราชอาณาจักรโดยมิได้มีการขนถ่ายออกจากเครื่องบินที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศ

"เสพ" หมายความว่า การรับวัตถุออกฤทธิ์เข้าสู่ร่างกายโดยรู้อยู่ว่าเป็นวัตถุออกฤทธิ์ไม่ว่าด้วยวิธีใดหรือทางใด

"ติดวัตถุออกฤทธิ์" หมายความว่า เสพเป็นประจำติดต่อกันจนตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งวัตถุออกฤทธิ์นั้น โดยสามารถตรวจพบสภาพเช่นว่านั้นได้ตามหลักวิชาการ

"การรักษาพยาบาล" หมายความว่า การรักษาพยาบาลผู้ติดวัตถุออกฤทธิ์รวมตลอดถึงการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ เพื่อให้บุคคลนั้นกลับสู่สภาพของปกติชน

"สถานพยาบาล" หมายความว่า สถานพยาบาลหรือสถานพักฟื้นที่ให้การรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพของผู้ติดวัตถุออกฤทธิ์ ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตาม มาตรา 6

ข) อำนาจของรัฐมนตรี[72]

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(1) ระบุชื่อและจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ว่าวัตถุออกฤทธิ์ใดอยู่ในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 3 หรือประเภท 4

(2) กำหนดมาตรฐานว่าด้วยปริมาณส่วนประกอบคุณภาพ ความบริสุทธิ์ หรือลักษณะอื่นของวัตถุออกฤทธิ์ ตลอดจนการบรรจุและการเก็บรักษาวัตถุออกฤทธิ์ตาม (1)

(3) เพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงชื่อหรือประเภทวัตถุออกฤทธิ์ตาม (1)

(4) ระบุชื่อและประเภทวัตถุออกฤทธิ์ที่ห้ามมิให้ผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก นำผ่านหรือมีไว้ในครอบครอง

(4 ทวิ) ระบุชื่อวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ซึ่งอนุญาตให้ผลิตเพื่อส่งออกและส่งออกได้

(5) ระบุชื่อและประเภทวัตถุออกฤทธิ์ที่ต้องมีคำเตือนหรือข้อควรระวังเป็นหนังสือหรือเป็นภาพ ให้ผู้ใช้ระมัดระวังตามความจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้

(6) ระบุชื่อและประเภทวัตถุออกฤทธิ์ที่ต้องแจ้งกำหนดสิ้นอายุไว้ในฉลาก

---

[72] *เพิ่งอ้าง.*

(7) ระบุวัตถุตำรับให้เป็นวัตถุตำรับยกเว้น

(7 ทวิ) กำหนดปริมาณการมีไว้ในครอบครองหรือใช้ประโยชน์ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 ตามมาตรา 106 ทวิ

(8) ระบุชื่อและประเภทวัตถุออกฤทธิ์ที่ห้ามนำเข้าไปยังประเทศหนึ่งประเทศใดตามมาตรา 83

(9) ระบุสถาบันของทางราชการตามมาตรา 15 (2) มาตรา 17 (2) และมาตรา 63 (3)

(10) กำหนดสถานพยาบาลผู้ติดวัตถุออกฤทธิ์

(11) กำหนดระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการรักษาพยาบาลและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาล

ค) การจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศระบุชื่อและจัดแบ่งประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทดังนี้

วัตถุที่ออกฤทธิ์ในประเภท 1 เช่น

คาทิโนน (CATHINONE) ดีอีที (DET) ดีเอมเอชพี (DMHP) ดีเอมที (DMT) 4-เมทิล อะมิโนเรกซ์ (4-METHYLAMINOREX) เป็นต้น

วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 เช่น

แอมฟีพราโมน (AMFEPRAMONE) โบรติโซแลม (BROTIZOLAM) คาทีน (CAT - HINE) อีเฟดรีน (EPHEDRINE)

วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 เช่น

อะโมบาร์บิตา (AMOBARBITAL) บิวตาลบิตาล(BUTALBITAL) ไซโคลบาร์บิตาล (CYCLOBARBITAL) กลูเตทิไมด์ (GLUTETHIMIDE) เมโพรบาเมต (MEPROBAMATE) เพนตาโซซีน (PENTAZOCINE)

วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 4 เช่น

อัลโลบาร์บิตาล (ALLOBARBITAL) อัลปราโซแลม (ALPRAZOLAM) บาร์บิตาล (BARBITAL) เบซ์เฟตามีน (BENZPHETAMINE) โบรมาซีแพม(BROMAZEPAM)

ง) ข้อห้าม ข้อกำหนด และบทสันนิษฐาน[73]

---

[73] *เพิ่งอ้าง.*

มาตรา 13 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย นำเข้า หรือส่งออก ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับแก่กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุข เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 13 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย นำเข้า หรือส่งออก ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 เว้นแต่การผลิตเพื่อส่งออกและการส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 บางชนิด ที่รัฐมนตรีประกาศระบุชื่อตามมาตรา 6 (4ทวิ) โดยได้รับใบอนุญาต

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่กระทรวงสาธารณสุข หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุข เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย นำเข้า หรือส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 หรือประเภท 4 หรือนำผ่านซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ทุกประเภท เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 59 ให้ถือว่าวัตถุตำรับที่มีวัตถุออกฤทธิ์ในประเภทหนึ่งประเภทใดปรุงผสมอยู่เป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภทนั้นด้วย

มาตรา 60 ในกรณีวัตถุตำรับมีวัตถุออกฤทธิ์อันระบุอยู่ในประเภทต่างกันมากกว่าหนึ่งประเภทผสมอยู่ ให้ถือว่าวัตถุตำรับนั้นเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภทที่มีการควบคุมเข้มงวดกว่าในประเภทที่ผสมอยู่นั้น

มาตรา 61 ในกรณีวัตถุตำรับใด

(1) มีวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ประเภท 3 หรือประเภท 4 อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างปรุงผสมอยู่

(2) มีลักษณะที่ไม่อาจก่อให้เกิดมีการใช้ที่ผิดทาง

(3) ไม่สามารถจะแยกสกัดเอาวัตถุออกฤทธิ์ที่มีอยู่ในวัตถุตำรับนั้นกลับมาใช้ในปริมาณที่จะทำให้เกิดมีการใช้ที่ผิดทาง และ

(4) ไม่ก่อให้เกิดอันตรายทางด้านสุขภาพและสังคมได้รัฐมนตรีอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นวัตถุตำรับยกเว้นได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด

ในกฎกระทรวงวัตถุตำรับยกเว้นที่ประกาศตามวรรคสอง รัฐมนตรีอาจประกาศเพิกถอนได้ เมื่อปรากฏว่าวัตถุตำรับนั้นไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 62 ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจากกระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุขมีไว้ในครอบครอง หรือใช้ประโยชน์ใด ๆ ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ทุกประเภทเว้นแต่ได้รับใบอนุญาต

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงให้นำความในมาตรา 20 มาตรา 21 และมาตรา 22 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 62 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดเสพวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1

มาตรา 62 ตรี ห้ามมิให้ผู้ใดเสพวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 เว้นแต่การเสพตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมเพื่อประโยชน์ในการรักษาพยาบาลผู้นั้น

มาตรา 62 จัตวา ห้ามมิให้ผู้ใดจูงใจ ชักนำ ยุยงส่งเสริม ใช้อุบายหลอกลวง หรือขู่เข็ญให้ผู้อื่นเสพวัตถุออกฤทธิ์ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง ในสาขาทันตกรรมอาจแนะนำหรือบังคับให้ผู้อื่นเสพเพื่อประโยชน์ในการรักษาพยาบาลผู้นั้นได้

มาตรา 88 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดเสพติดซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ เลขาธิการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ โดยความเห็นหรือคำแนะนำของคณะกรรมการ มีอำนาจสั่งให้จัดส่งผู้นั้นไปรับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ ณ สถานพยาบาลหรือสถานพักฟื้นตามที่เห็นสมควรเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในกรณีจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพ เลขาธิการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการจะขยายเวลาต่อไปอีกได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ให้กระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่ให้การรักษา การศึกษาอบรม การดูแล ภายหลังการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามสมควรแก่บุคคลดังกล่าวในวรรคหนึ่ง เพื่อให้บุคคลนั้นกลับคืนสู่สภาพของปกติชนซึ่งมิได้เสพติดซึ่งวัตถุออกฤทธิ์

มาตรา 114 ผู้เสพติดซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ผู้ใดขัดขืนไม่ยอมไปรับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามคำสั่งของเลขาธิการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการตามมาตรา 88 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือ

ทั้งจำทั้งปรับ และเมื่อพ้นโทษแล้ว ให้ส่งตัวผู้นั้นไปรับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามคำสั่งเดิม

มาตรา 115 ผู้รับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามคำสั่งของเลขาธิการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขาธิการตามมาตรา 88 วรรคหนึ่ง ผู้ใดหลบหนีไปจากสถานพยาบาลหรือสถานพักฟื้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและเมื่อพ้นโทษแล้ว ให้ส่งตัวผู้นั้นไปรับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟูสุขภาพและสมรรถภาพตามคำสั่งเดิม

4) บทกำหนดโทษ[74]

พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยมีโทษ 3 สถานคือ ริบทรัพย์สิน ปรับ และจำคุก

3. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533[75]

1) หลักการและเหตุผลของภาคกฎหมาย แม้ว่าสารระเหยจะมิใช่ยาเสพติดให้โทษ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตามที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติ ทั้งสองฉบับดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เนื่องจากรัฐบาลในขณะนั้นได้พิจารณาเห็นว่าประชาชนโดยทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชนได้มีการนำเอาสารระเหยหรือวัตถุหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่มีสารระเหยผสมหรือเจือปนอยู่ ซึ่งโดยปกติเป็นวัตถุหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตหรือมีไว้สำหรับใช้ในการอุตสาหกรรม หรือทางอื่นไปใช้สูดดมหรือวิธีอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายอย่างมากแก่ผู้สูดดม ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายใช้บังคับแก่สารระเหยเป็นการเฉพาะ สมควรที่จะมีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการใช้สารระเหยในทางที่ไม่ถูกต้องและเนื่องจากรัฐบาลพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ในการที่จะรักษาความปลอดภัยสาธารณะจึงได้ตราเป็นพระราชกำหนดฉบับนี้ขึ้นมา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชกำหนดฉบับนี้มีความสำคัญยิ่งขึ้น เมื่อกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้กำหนดความหมายของคำว่า “ยาเสพติด” หมายความรวมถึงสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้การระเหยด้วย และ “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความรวมถึง กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหยด้วย

---

[74] *เพิ่งอ้าง.*

[75] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.94 - 100.

2) สาระสำคัญทางกฎหมาย พระราชกำหนดฉบับนี้มีสาระสำคัญประกอบด้วยการทำบทความ ความหมายของคำสำคัญต่าง ๆ การกำหนดอำนาจของรัฐมนตรี การกำหนดชื่อ ประเภท ชนิดฯ ของสารระเหย การกำหนดหลักเกณฑ์ ข้อห้าม ข้อบังคับต่าง ๆ และบทกำหนดโทษ โดยแบ่งออกเป็น 31 มาตรา

3) บทบัญญัติที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน

ก) บทกำหนด คำจำกัดความในพระราชกำหนดนี้

"สารระเหย" หมายความว่า สารเคมี หรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศว่าเป็นสารระเหย

"ผู้ติดสารระเหย" หมายความว่า ผู้ซึ่งต้องใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจเป็นประจำ โดยสามารถตรวจพบสภาพเช่นว่านั้นได้ตามหลักวิชาการ

"ผลิต" หมายความว่า ทำ ผสม ปรุงหรือแปรสภาพ และให้หมายความรวมถึงเปลี่ยนรูป แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

"การบำบัดรักษา" หมายความว่า การบำบัดรักษาผู้ติดสารระเหย ซึ่งรวมตลอดถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการติดตามผลภายหลังการบำบัดรักษาด้วย

"ขาย" หมายความรวมถึงจำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า หรือมีไว้เพื่อขายด้วย

"นำเข้า" หมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร

"สถานพยาบาล" หมายความว่า สถานพยาบาลที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 4

ข) อำนาจของรัฐมนตรี[76]

ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(1) ระบุชื่อ ประเภท ชนิดหรือขนาดบรรจุของสารเคมี หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นสารระเหย เมื่อรัฐมนตรีเห็นว่าอาจนำไปใช้หรือได้นำไปใช้เพื่อบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ

(2) เพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงชื่อ ประเภท ชนิด หรือขนาดบรรจุของสารเคมี หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นสารระเหย

(3) กำหนดสถานพยาบาลที่ให้การบำบัดรักษาแก่ผู้ติดสารระเหย

---

[76] พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533.

DPU

(4) กำหนดการอื่นเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติตามพระราชกำหนดนี้ซึ่งรัฐมนตรีผู้รักษาการตามมาตรานี้ หมายถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ค) การกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด ของสารเคมีหรือผลิตภัณฑ์เป็นสารระเหยให้สารเคมีดังต่อไปนี้ รวมทั้งสารเคมีที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น แต่มีสูตรโครงสร้างเดียวกันเป็นสารระเหย

(1) อาลิฟาติกไฮโดรคาร์บอน (Aliphatic Hydrocarbon) และอาโรเมติก ไฮโดรคาร์บอน (Aromatic Hydrocarbon) ได้แก่ โทลูอีน (Toluene)

คีโทน (Ketone) เช่น อาซีโทน (Acetone) หรือไดเมทิลคีโทน (Dimethyl Ketone) เมทิลเอทิลคีโทน (Methyl Ethyl Ketone) หรือ เอ็มอีเค (MEK) หรือ เมทิลคีโทน(Methyl Ethyl Ketone) เอสเตอร์ เช่น เอทิลอาซีเทต (Ethyl Acetate) หรือ อาซีติกอีเทอร์ (Acetic Ether) อาซีติกเอสเตอร์ (Acetic Ester) เซลโลโซล์ฟอาซีเทต (Cellosolve Acetate)

ง) ข้อกำหนดและข้อห้าม[77]

ข้อ 3 ให้ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อต่อไปนี้หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งมีสารเคมีตามข้อ 2 ชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือหลายชนิดผสมอยู่เป็นสารระเหย ได้แก่ ทินเนอร์ (Thinners) แลคเคอร์ (Lacquers) กาวอินทรีย์สังเคราะห์ (Synthetic Organic Adhesives) ที่มียางนิโอปรีน (Neoprene Based) หรือสารกลุ่มไวนีล (Vinyl Resin Based) เป็นตัวประสานกาวอินทรีย์ธรรมชาติ (Natural Organic Adhesives) ที่มียางสนหรือชันสน (Rosin) ยางธรรมชาติ (Natural Rubber หรือ Isoprene) หรือสารเซลลูโลส (Cellulose Compounde) เป็นตัวประสานลูกโป่งวิทยาศาสตร์ หรือลูกโป่งพลาสติก (Blowing Balloon)

มาตรา 12 ผู้ผลิตสารระเหยต้องจัดให้มีภาพ เครื่องหมาย หรือข้อความที่ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อที่บรรจุสารระเหย เพื่อเป็นการเตือนให้ระวังการใช้สารระเหยดังกล่าว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 ผู้นำเข้าสารระเหยก่อนนำออกขาย ต้องจัดให้มีภาพ เครื่องหมาย หรือข้อความที่ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อที่บรรจุสารระเหยเพื่อเป็นการเตือนให้ระวังการใช้สารระเหยดังกล่าว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 14 สารระเหยที่ผู้ขายจะขายนั้นต้องมีภาพ เครื่องหมายหรือข้อความที่ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้จัดให้มีที่ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อที่บรรจุตามมาตรา 12 หรือมาตรา 13 อยู่ครบถ้วน

---

[77] *เพิ่งอ้าง.*

DPU

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดขายสารระเหยแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ เว้นแต่เป็นการขายโดยสถานศึกษาเพื่อใช้ในการเรียนการสอน

มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จัดหา หรือให้สารระเหยแก่ผู้ซึ่งตนรู้หรือควรรู้ว่าเป็นผู้ติดสารระเหย

มาตรา 17 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าโดยวิธีสูดดม หรือวิธีอื่นใด

มาตรา 18 ห้ามมิให้ผู้ใดจูงใจ ชักนำ ยุยงส่งเสริม หรือใช้อุบายหลอกลวงให้บุคคลอื่นใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าโดยวิธีสูดดมหรือวิธีอื่นใด

มาตรา 24/2 ผู้ใดใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ และได้สมัครใจขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยได้ปฏิบัติครบถ้วนตามระเบียบว่าด้วยการรับเข้าบำบัดรักษา การบำบัดรักษา และการดูแลผู้ติดสารระเหยในสถานพยาบาลดังกล่าวจนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนดแล้ว ให้ผู้นั้นพ้นจากความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงกรณีความผิดที่ได้กระทำไปภายหลังการสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา

4) บทกำหนดโทษ[78]

พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายโดยให้มีโทษ 3 สถาน คือ ริบทรัพย์สิน ปรับ และจำคุก

4. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545[79]

แม้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มิได้เป็น “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” ตามความหมายของคำว่า กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ตามนัยคำนิยามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แต่กฎหมายฉบับนี้ก็มีผลต่อประชาชนจำนวนมากที่เป็นผู้เสพ หรือผู้ติดยาเสพติด จึงขอนำเสนอโดยสังเขป ดังต่อไปนี้[80]

1) หลักการและเหตุผลของการตรากฎหมาย เนื่องจากก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ ประเทศไทยประสบปัญหายาเสพติดอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านเสพและการค้ายาเสพ

---

[78] *เพิ่งอ้าง*.

[79] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.100 - 114.

[80] พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545.

ติด ซึ่งมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้น รัฐบาลในขณะนั้นตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาด้านผู้ใช้ยาเสพติดและได้พิจารณาเห็นว่า “ผู้เสพยาเสพติด” มีสถานเป็นผู้ป่วยอย่างหนึ่งมิใช่อาชญากรปกติ จำเป็นจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาอย่างกว้างขวาง ประกอบกับพิจารณาเห็นว่าผู้เสพยาเสพติดจำนวนหนึ่งถูกบังคับให้เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดเพื่อแลกกับการได้เสพยาเสพติดไปด้วย สมควรขยายขอบเขตของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ครอบคลุมไปถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดจำนวนเล็กน้อยด้วย อีกทั้งเพื่อรองรับปริมาณผู้เสพหรือผู้ติดซึ่งมีจำนวนมาก สมควรมีการขยายสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติดและสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้กว้างขวางมากขึ้น ให้ครอบคลุมไปถึงหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม หน่วยงานอื่น ๆ และหน่วยงานเอกชนที่มีความสามารถเข้าร่วมในการตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด และการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด เช่น สถานที่ของหน่วยงานในราชการ เขตอำเภอ และกิ่งอำเภอ สถานพยาบาลกระทรวงสาธารสุข สถานพยาบาลของเอกชนหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้เพื่อดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานยิ่งขึ้น

2) สาระสำคัญของกฎหมาย พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับบททั่วไปซึ่งได้กำหนดความหมายของคำสั่งต่าง ๆ คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพนักงานเจ้าหน้าที่ การอุธรณ์และบทกำหนดโทษ โทษแบ่งออกเป็น 6 หมวด รวม 43 มาตรา กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับมาแล้วไม่น้อยกว่า 14 ปี (ตั้งแต่ปี 2545) แต่ก็มิได้มีการปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใด

3) บทบัญญัติที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน บทบัญญัติมาตราของพระราชบัญญัติ ฉบับนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน เช่น

ก) การกำหนดคำจำกัดความ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“ติดยาเสพติด” หมายความว่า เสพยาเสพติดเป็นประจำติดต่อกัน และตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งยาเสพติดนั้น โดยสามารถตรวจพบสภาพเช่นว่านั้นได้ตามหลักวิชาการ

"ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด" หมายความว่า การกระทำใด ๆ อันเป็นการบำบัดการติดยาเสพติดและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมตลอดถึงการรักษาสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ซึ่งเสพยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยไม่เสี่ยงต่อการเป็นผู้ติดยาเสพติด

ข) กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และ คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่สำคัญ เช่น[81]

(1) อำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

(2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

มาตรา 7 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้

(2) เสนอแนะรัฐมนตรีในการประกาศเกี่ยวกับศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 14 และมาตรา 16

(3) แต่งตั้งและถอดถอนอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(4) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 13

(5) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนดสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัว

(6) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและการส่งตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

(7) วางระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมและการย้ายตัวผู้ต้องหาในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(8) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

---

[81] *เพิ่งอ้าง.*

(9) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตรวจสอบและติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(3) อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

มาตรา 13 คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติดหรือไม่

(2) ติดตามดูแลการควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

(3) พิจารณาย้ายตัวผู้เข้ารับการบำบัดการติดยาเสพติดหรือเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจากสถานบำบัดหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งพิจารณาลดหรือขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(4) พิจารณาอนุญาตให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้รับการปล่อยชั่วคราว

(5) แจ้งผลการตรวจพิสูจน์หรือผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต่อคณะกรรมการ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

(6) พิจารณาแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแก่ผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในฐานความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 19

(7) ติดตามดูแลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเขตอำนาจของตนให้เป็นไปตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(8) พิจารณาผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 33

ค) การกำหนดสถานที่เพื่อใช้ในการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

มาตรา 14 เพื่อประโยชน์แก่การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้รัฐมนตรีมีอำนาจจัดตั้งและยุบเลิกศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นสถานพยาบาลตามประมวลกฎหมายอาญา ให้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

มาตรา 18 ในกรณีที่เห็นสมควรให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้สถานพยาบาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานที่ของราชการหรือสถานที่อื่น

ใดเป็นสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัว นอกเหนือจากศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอำนาจกำหนดให้ผู้ควบคุมสถานที่นั้นมีอำนาจหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใด เช่นเดียวกับผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 17 ได้ตามที่เห็นเหมาะสมกับสถานที่ดังกล่าว

ง) กำหนดมาตรการในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด[82]

(1) เงื่อนไขสำคัญในการเข้ารับการฟื้นฟู

มาตรา 19 ผู้ใดต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่เกิดจากตัวผู้ต้องหานั้นเอง หรือจากพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งทำให้ไม่อาจนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้ต้องหามีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวส่งศาลเพื่อมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน

การส่งไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด ให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ และลักษณะเฉพาะบุคคลประกอบด้วย แล้วให้ศาลแจ้งคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบ

ในระหว่างการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานสอบสวนดำเนินกระบวนการสอบสวนคดีต่อไป และเมื่อสอบสวนเสร็จให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการโดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาไปด้วย และแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ ณ

---

[82] *เพิ่งอ้าง.*

ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวอย่างแห่งใด ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ต้องดำเนินการฝากขังหรือขอผัดฟ้องตามกฎหมาย

(2) การตรวจพิสูจน์[83]

มาตรา 21 ในการตรวจพิสูจน์ผู้ต้องหาตามมาตรา 19 ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดดำเนินการให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำบันทึกประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ และตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติดการตรวจพิสูจน์ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับตัวผู้นั้นไว้ในสถานที่ที่ตรวจพิสูจน์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจสั่งให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสามสิบวัน

(3) แผนการบำบัดฟื้นฟู[84]

มาตรา 22 ในกรณีที่คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด ให้จัดให้มีแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และให้แจ้งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานอัยการทราบ ในกรณีเช่นว่านี้ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 33

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าผู้ต้องหาซึ่งได้รับแจ้งผลการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งไม่มีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีต่อไปและแจ้งผลให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบ

ถ้าผลการตรวจพิสูจน์ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้เสพหรือติดยาเสพติด ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมายในกรณีที่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาคืนให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีต่อไปให้นำบทบัญญัติมาตรา 20 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 23 ในการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 22 ให้กำหนดสถานที่และวิธีการสำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เข้ารับ

---

[83] *เพิ่งอ้าง.*

[84] *เพิ่งอ้าง.*

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ ประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้นั้นประกอบด้วยการกำหนดสถานที่สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดเป็นศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดจากสถานพยาบาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานที่ของราชการหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควรก็ได้

การกำหนดวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้กำหนดโดยคำนึงถึงวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวด ให้ส่งตัวผู้นั้นเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่มีระบบการควบคุมมิให้หลบหนี

(2) ในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวด ให้ส่งตัวผู้นั้นเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามความเหมาะสมและกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่ภายในเขตที่กำหนดในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(3) ในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องปฏิบัติด้วยวิธีการอื่นใดภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติก็ได้

(4) ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฝึกอาชีพ ทำงานบริการสังคมหรือให้ดำเนินการอื่นใดตามความเหมาะสมเพื่อให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตโดยห่างไกลจากยาเสพติด

(4) ระยะเวลาในการบำบัดฟื้นฟู[85]

มาตรา 25 ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลาไม่เกินหกเดือนนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในกรณีที่ปรากฏว่าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพิจารณาขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออกไปอีกได้ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะพิจารณาลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพ

[85] *เพิ่งอ้าง.*

ผู้ติดยาเสพติดตามที่เห็นสมควรก็ได้ การขยายและการลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะกระทำกี่ครั้งก็ได้ แต่การขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครั้งหนึ่งต้องไม่เกินหกเดือน และรวมกันทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

มาตรา 26 ในกรณีที่มีเหตุสมควร คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจพิจารณาปล่อยชั่วคราวสำหรับผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

(5) การปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เสมือนผู้กระทำผิดอาญา[86]

มาตรา 28 การที่ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดถูกควบคุมตัวในลักษณะเดียวกับถูกคุมขังให้ถือว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แล้วแต่กรณี เป็นผู้ถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา ในกรณีที่มีการหลบหนีจากการควบคุมของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้น มิให้นับระยะเวลาที่ผู้นั้นเข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาแล้วจนถึงวันหลบหนีเข้าในกำหนดระยะเวลาการคุมขัง

มาตรา 29 ในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ถ้าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดหลบหนีจากการควบคุมหรือหลบหนีออกนอกเขตศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้น ให้ถือว่าผู้นั้นหนีการคุมขังตามมาตรา 190 แห่งประมวลกฎหมายอาญาและให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบทันที ในกรณีนี้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกติดตามจับกุมผู้นั้นได้ด้วย

มาตรา 31 ในกรณีที่ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนระเบียบ เงื่อนไข หรือข้อบังคับที่กำหนด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จับตัวผู้นั้นกลับเข้าไว้ในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวได้โดยมิต้องมีหมาย

(6) การวินิจฉัยผลการเข้ารับการฟื้นฟู[87]

---

[86] *เพิ่งอ้าง.*

[87] *เพิ่งอ้าง.*

มาตรา 33 เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วนตามที่กำหนดในแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นที่พอใจแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาตามมาตรา 19 และให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไป แล้วแจ้งผลให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการซึ่งยังดำเนินคดีอยู่ทราบ แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดแม้จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบกำหนดเวลาตามมาตรา 25 แล้ว แต่ผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจ ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานความเห็นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินคดีผู้นั้นต่อไป และให้นำความในมาตรา 22 วรรคสี่ มาใช้บังคับโดย

5. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. 2550[88]

1) หลักการและเหตุผลในการตรากฎหมาย

โดยที่คดียาเสพติดมีลักษณะพิเศษและซับซ้อนแตกต่างไปจากการกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไปสมควรที่จะมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความคดียาเสพติดเป็นการเฉพาะ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ รวมถึงเพื่อกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ฎีกาและอายุความ การบังคับชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดี และบังคับโทษคดียาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้น

2) สาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญประกอบด้วยบทบัญญัติทั่วไป การสืบสวน การสอบสวน วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น อุทธรณ์ ฎีกา การบังคับโทษปรับ อายุความ และบทเฉพาะกาล โดยแบ่งออกเป็น 6 หมวดรวม 24 มาตรา

3) บทบัญญัติมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด[89]

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน เช่น

---

[88] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.114 - 121.

[89] พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. 2550.

(1) การที่ยังคงให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอื่นบางฉบับมาใช้ในการดำเนินคดียาเสพติด

มาตรา 3 บทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาใดซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงหรือกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

(2) การกำหนดความหมายของคำสำคัญ

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

"พนักงานอัยการ" หมายความรวมถึงอัยการทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

"ยาเสพติด" หมายความว่า ยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

"กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด" หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

"ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด" หมายความว่า ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

"เจ้าพนักงาน" หมายความว่า เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

"ศาลอุทธรณ์" หมายความว่า ศาลอุทธรณ์ซึ่งมิใช่ศาลอุทธรณ์ภาค

(3) ให้อำนาจหัวหน้าส่วนราชการแต่ละส่วนเป็นผู้ออกระเบียบหรือกฎกระทรวงได้เองเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

มาตรา 6 ให้ประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติ

DPU

ธรรม มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

(4) กำหนดมาตราการในการสืบสวนโดยวิธีพิเศษ[90]

มาตรา 7 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไปก่อนแล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว

การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 8 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจครอบครองหรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทั้งในและนอกราชอาณาจักรเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้

ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนั้น โดยในการมอบหมายให้คำนึงถึงระดับความรับผิดชอบของผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

---

[90] *เพิ่งอ้าง.*

การขออนุญาต การอนุญาตการครอบครอง ระยะเวลาในการครอบครองหรือการให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วยการกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของเจ้าพนักงานตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 10 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานอาจร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ดำเนินการให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดและการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้รับการร้องขอดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอโดยปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายดังกล่าว

เจ้าพนักงานผู้ใดเปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ได้มาตามวรรคหนึ่งให้แก่บุคคลอื่นอันมิใช่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าว ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

(5) บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี[91]

มาตรา 12 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งจำเลยมีทนายความ ถ้าปรากฏว่าจำเลยคนใดจงใจไม่มาศาลหรือหลบหนี และมีความจำเป็นเพื่อมิให้พยานหลักฐานสูญหายหรือยากแก่การนำมาสืบในภายหลัง เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรก็ให้ศาลมีอำนาจสืบพยานหลักฐานลับหลังจำเลย แต่ต้องให้โอกาสทนายความของจำเลยที่จะถามค้านและนำสืบหักล้างพยานหลักฐานนั้นได้

มาตรา 13 ในชั้นพิจารณาถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือคดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตลอดชีวิตหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานหลักฐานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำผิดจริง

---

[91] *เพิ่งอ้าง.*

(6) การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์และฎีกา[92]

มาตรา 17 ในคดีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำผิดหลายกรรมต่างกัน และกรรมใดกรรมหนึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากมีการอุทธรณ์ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดพร้อมความผิดอื่นให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาในความผิดอื่นซึ่งมิใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

มาตรา 18 ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโดยมิชักช้า และภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 16 และมาตรา 19 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในการกระทำกรรมอื่นซึ่งมิใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดคู่ความอาจฎีกาได้ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 19 ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 18 วรรคหนึ่งแล้ว คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไปพร้อมกับฎีกาต่อศาลฎีกาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ขออนุญาตฎีกาฟัง เพื่อขอให้พิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัยก็ได้

เมื่อมีคำร้องขอตามวรรคหนึ่ง ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาในปัญหาเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้วินิจฉัยก็ได้ หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย

คดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้วินิจฉัย ให้เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ ตลอดจนการพิจารณาและมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ทั้งนี้ ในระเบียบดังกล่าวอย่างน้อยต้องระบุเงื่อนเวลาของการสั่งไม่อนุญาตที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อการปฏิบัติตามมาตรา 262 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระเบียบตามวรรคสี่ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

---

[92] *เพิ่งอ้าง.*

2.6.2 หลักการและแนวคิดในกฎหมายอื่นที่นำมาใช้ในการดำเนินคดียาเสพติด

ในหลักการดำเนินคดียาเสพติดในประเทศไทยนอกจากจะนำบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมาบังคับใช้แล้วยังมีมาตรการทางกฎหมายอื่นเกี่ยวข้องและนำมาใช้ในการดำเนินคดียาเสพติดด้วยที่สำคัญมีดังนี้[93]

1. ประมวลกฎหมายอาญาได้มีการนำเอาหลักการของประมวลกฎหมายอาญามาเป็นแนวทางในการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังนี้

1) บทลงโทษ ในประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติในหมวดที่ 3 ซึ่งว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย โดยกำหนดไว้ในส่วนที่ 1 ว่าด้วยโทษไว้ดังนี้

มาตรา 18 โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด มีดังนี้[94]

(1) ประหารชีวิต

(2) จำคุก

(3) กักขัง

(4) ปรับ

(5) ริบทรัพย์สิน

ซึ่งโทษในทางอาญาทั้ง 5 ประการได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเช่นกัน โดยบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดถือว่าเป็นความผิดทางอาญาจะต้องถูกลงโทษในลักษณะเดียวกับผู้กระทำความผิดในประมวลกฎหมายอาญา แม้ว่าสถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดจะเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว แต่บทลงโทษทางอาญายงคงมีอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดฉบับไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายให้ถือว่าผู้เสพเป็นผู้ป่วย แต่กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ถือว่าผู้เสพยังคงเป็นผู้กระทำความผิดโดยมีการกำหนดบทลงโทษไว้ ไม่เปิดโอกาสให้สามารถนำมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดบางรายมาใช้บังคับได้ เช่น มาตรการลงโทษระดับกลางหรือมาตรการระดับกลาง เป็นต้น[95]

---

[93] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.122.

[94] ประมวลกฎหมายอาญา.

[95] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.123.

2) วิธีการเพื่อความปลอดภัย[96]

วิธีการเพื่อความปลอดภัยโดยทั่วไป หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้กับผู้ที่กระทำความผิดหรือผู้ที่อาจจะกระทำความผิด เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่บุคคลอื่นโดยคำนึงถึงความเหมาะสมเฉพาะราย เพื่อมิให้กระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต หรืออาจสรุปได้ว่าเป็นมาตรการที่รัฐใช้บังคับแก่บุคคลเป็นรายบุคคลเพื่อป้องกันผู้ที่โดยสภาพแล้วอาจจะกระทำความผิดเกิดขึ้นอีก หรือมีสภาพที่อาจเป็นอันตรายต่อสังคมมิให้กระทำความผิดอีก ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้มีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ ที่อาจนำมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ เช่น[97]

มาตรา 49 ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกหรือพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษบุคคลใด ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเสพสุราเป็นอาจิณหรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ศาลจะกำหนดในคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นจะต้องไม่เสพสุรายาเสพติดให้โทษอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันพ้นโทษหรือวันปล่อยตัวเพราะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษก็ได้

ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวในวรรคแรกไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกินสองปีก็ได้

3) การรอการลงโทษ[98]

วิธีการรอการลงโทษ เป็นมาตรการทางอาญาที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดบางประเภทที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ยังไม่สมควรที่จะถูกลงโทษโดยให้โอกาสที่จะมีการปรับปรุงนิสัยหรือพฤติกรรมให้ดีขึ้น และสามารถที่จะนำมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นการเฉพาะราย

มาตรา 56 ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึง ถึงอายุ ประวัติความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัยอาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้

---

[96] *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 95.*

[97] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.123.

[98] *เพิ่งอ้าง*, น.124.

นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอื่นอันควรปราณีแล้วเห็นเป็นการสมควรศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไป[99]

เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้[100]

(1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือหรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพหรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร

(2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก

(4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจหรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคก่อนนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์ที่เกี่ยวแก่การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควรศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดตามที่กล่าวในวรรคก่อนที่ศาลยังมิได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้

จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา ดังกล่าวข้างต้น หากมีการนำเอาบทบัญญัติในเรื่องโทษไปบังคับใช้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเท่าที่จำเป็น และเปิดช่องให้มีมาตรการอื่นแทนการลงโทษมาใช้บังคับ รวมถึงการนำเอาบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการเพื่อความปลอดภัย และวิธี

---

[99] *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 95.*

[100] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.125.

การรอการลงโทษมาใช้กับผู้หญิงที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดก็จะเป็นมาตรการทางเลือกอื่นแทนการคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงไปได้บางส่วน

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[101]

ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ นับเนื่องจากยังไม่มีกฎหมายวิธีสบัญญัติที่จะนำมาใช้บังคับในการสืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี การพิจารณาคดี ในคดียาเสพติดเป็นการเฉพาะ แม้จะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 เป็นการเฉพาะ แต่ก็มีบทบัญญัติเฉพาะบางเรื่องไม่ครอบคลุมกระบวนวิธีพิจารณาคดียาเสพติดทั้งหมด จึงจำเป็นต้องนำเอาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดียาเสพติดมิใช่น้อย เพราะคดียาเสพติดมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่มีความสลับซับซ้อน เป็นการกระทำความผิดในลักษณะเครือข่ายเชื่อมโยงเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลหรือมีตัวการใหญ่หรือนายทุนอยู่เบื้องหลังในขณะเดียวกันผู้กระทำความผิดบางรายก็มีลักษณะเป็นเหยื่อหรือเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้ในการกระทำความผิด เพื่อแลกกับผลประโยชน์เพียงเล็กน้อย ดังนั้น การดำเนินคดียาเสพติดจึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบและเหมาะสมกับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายอย่างเหมาะสม

สำหรับมาตรการทางกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีการนำมาใช้บังคับมีบทบัญญัติบางมาตราที่เป็นปัญหาทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยจำแนกเป็นขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้[102]

1) ขั้นตอนการสอบสวน ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการสอบสวนไว้ดังนี้

มาตรา 2 ในประมวลกฎหมายนี้

"การสอบสวน" หมายความถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

---

[101] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, *เพิ่งอ้าง*, น.126 - 136.

[102] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

มาตรา 134 เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหาให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิดและแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบการแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำผิดตามข้อหานั้น

ผู้ต้องหามีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริง อันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้ ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่งหรือก่อนที่จะดำเนินการตาม มาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

มาตรา 135 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับหรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหานั้น

มาตรา 138 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาจิณของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา

มาตรา 139 ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการสอบสวนและให้เอาบันทึก เอกสารอื่นซึ่งได้มาอีกทั้งบันทึกเอกสารทั้งหลายซึ่งเจ้าพนักงานอื่น ผู้สอบสวนคดีเดียวกันนั้นส่งมารวมเข้าสำนวนไว้ เอกสารที่ยื่นเป็นพยานให้รวม

เข้าสำนวน ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่น ให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมเข้าสำนวนไว้ เพื่อประโยชน์ในการติดตามพยานให้ไปตามกำหนดนัดของศาล ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายชื่อของพยานบุคคลทั้งหมดพร้อมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางอื่นที่ใช้ในการติดต่อพยานเหล่านั้นเก็บไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวประสงค์ที่จะให้การดำเนินการสอบสวนเป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นธรรม และให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

2) ขั้นตอนพนักงานอัยการ[103]

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้วก็จะต้องส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อตรวจพิจารณาก่อนที่จะมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจที่จะสั่งการตามที่เห็นสมควรได้ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรมแก่ผู้กล่าวหา เช่น

มาตรา 143 เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวในมาตราก่อน ให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหามาเพื่อฟ้องต่อไป

(2) ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งไม่ฟ้อง ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามที่เห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อสั่งต่อไป

(ข) วินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้หรือขอให้ศาลขังแล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

3) ขั้นตอนในการพิจารณาของศาล[104]

เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมศาลมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบข้อเท็จจริง พยานหลักฐานจากฝ่ายโจทก์ ฝ่ายจำเลย และมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ เป็นการให้โอกาสทุกฝ่ายในการพิสูจน์ความจริงต่อศาล โดยมีบทบัญญัติที่สำคัญ เช่น

---

[103] *เพิ่งอ้าง.*

[104] *เพิ่งอ้าง.*

DPU

มาตรา 175 เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้

มาตรา 227 ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

มาตรา 227/1 ในการวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานบอกเล่า พยานซัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดีหรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน

พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

มาตรา 226 พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มิได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

มาตรา 226/1 ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสีย อันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดีโดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น

(2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี

(3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด จะเห็นได้ว่าหากศาลได้ใช้ความละเอียดรอบคอบในการรับฟังข้อเท็จจริง พยานหลักฐานและตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน ย่อมทำให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งจะส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาเป็นไปอย่างถูกต้องเป็นธรรม

4) การคุมขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาและเมื่อมีคำพิพากษา[105]

ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีในชั้นศาลผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจถูกคุมขังในสถานีตำรวจหรือเรือนจำ แต่ก็มีสิทธิที่จะขอให้คุมขังที่อื่นซึ่งมิใช่สถานีตำรวจหรือเรือนจำได้โดยการร้องขอต่อศาลได้ โดยมีบทบัญญัติที่สำคัญ คือ

มาตรา 89/1 ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายขังร้องขอ หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอ หรือตามที่ศาลเห็นสมควรนอกจากเรือนจำก็ได้ โดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้ร้องขอหรือเจ้าพนักงานตามที่ศาลกำหนด ในการนี้ศาลจะกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ในการพิจารณาเพื่อมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ศาลจะดำเนินการไต่สวนหรือให้ผู้เสียหายหรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามหมายขังคัดค้านก่อนมีคำสั่งก็ได้

สถานที่อื่นตามวรรคหนึ่งต้องมิใช่สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนโดยมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งต้องกำหนดวิธีการควบคุมและมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย

เมื่อศาลมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งแล้ว หากภายหลังผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปฏิบัติตามวิธีการหรือมาตรการตามวรรคสามหรือพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือให้ดำเนินการตามหมายขังได้

มาตรา 89/2 ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เมื่อพนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจำคุกร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้จำคุกผู้ซึ่งต้องจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดที่ได้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามที่ระบุไว้ในหมายศาลที่ออกตามคำพิพากษานั้นหรือไม่น้อยกว่าสิบปี ในกรณีต้องโทษจำคุกเกินสามสิบปีขึ้นไปหรือจำคุกตลอดชีวิตโดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ก็ได้

---

[105] *เพิ่งอ้าง.*

(1) ให้จำคุกไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอหรือตามที่ศาลเห็นสมควร นอกจากเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุก ทั้งนี้ ลักษณะของสถานที่ดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งต้องกำหนดวิธีการควบคุมและมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย

(2) ให้จำคุกไว้ในเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุกหรือสถานที่อื่นตาม (1) เฉพาะวันที่กำหนดตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) ให้จำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขตของผู้นั้น ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในการพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลคำนึงถึงฐานความผิด ความประพฤติ สวัสดิภาพของผู้ซึ่งต้องจำคุก ตลอดจนสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคมด้วย ทั้งนี้ให้ศาลดำเนินการไต่สวนหรือสอบถามผู้เสียหาย เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามหมายจำคุกพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่นั้น หรือผู้ซึ่งศาลเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง

คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายนั้นเป็นผู้มีหน้าที่และรับผิดชอบในการดำเนินการตามคำสั่ง และให้นำความใน มาตรา 89/1 วรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 108/1 การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี

(2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

(3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่ออันตรายประการอื่น

(4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ

(5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

จากหลักการของกฎหมายและมาตราการที่กำหนดในกฎหมายจะเห็นได้ว่า ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวน การมีคำสั่งในคดีของพนักงานอัยการ และการพิจารณาในชั้นศาลค่อนข้างจะรอบคอบจนถึงการพิจารณาของศาลเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม อันจะนำความถูกต้องและเป็นธรรมมาสู่การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน แต่หากมิได้มีการบูรณาการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างละเอียดรอบคอบสำหรับใช้กับ

ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด และแม้ว่าจะมีบทบัญญัติที่รองรับมาตรการในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดอยู่บ้างในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ก็ยังมีปัญหาในการนำมาปฏิบัติและการบูรณาการที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด จึงต้องมีการศึกษาถึงปัญหานี้ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและเสนอแนะเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด สำหรับการนำมาใช้เป็นมาตรการที่มิใช่การรคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติด เพื่อพัฒนาคุณภาพการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางด้านการดำเนินการพิจารณาในคดียาเสพติดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดได้อย่างเพียงพอต่อไป

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทย

ในบรรดาสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมทั้งหลาย ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม เป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการถ่ายทอดค่านิยม วิธีประพฤติปฏิบัติตน และบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ ดังนั้นครอบครัวจึงเปรียบเสมือนจักรกลชิ้นแรกที่ทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่ต้องการซึ่งนำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่จะกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมหลายด้านของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่แบบแผนของการสมรส การตั้งถิ่นฐานของคู่สมรส อำนาจในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูลูก การสืบสกุล การสืบมรดก ตลอดจนกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายหญิง และความสัมพันธ์ทางเครือญาติ

ความหมายของครอบครัวและความจำเป็นที่ต้องมีครอบครัว

ครอบครัวหมายถึงการที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่รวมกัน โดยมีความสัมพันธ์กันด้วยการแต่งงานหรือมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือด้วยการรับเป็นบุตรบุญธรรม และอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันและครอบครัวจะเป็นครอบครัวโดยสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมีลูกเท่านั้น

การที่มนุษย์จำเป็นต้องอยู่กันเป็นครอบครัวนั้น ทฤษฎีหน้าที่นิยมอธิบายว่ามีสาเหตุมาจากความจำเป็นสองประการคือ ความจำเป็นทางชีววิทยาและความจำเป็นทางสังคม ความจำเป็นทางชีววิทยาคือ การที่มนุษย์มีความต้องการทางเพศไม่เป็นฤดูกาล ทำให้ชายหญิงต้องอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิดจึงสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาควบคุมพฤติกรรมทางเพศให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ นอกจากนั้นมนุษย์มีวิวัฒนาการเป็นขั้นตอน โดยมีช่วงของการเป็นทารกมานาน และขณะยังเป็นทารกก็ไม่

สามารถช่วยตัวเองได้ จำเป็นต้องพึ่งพาพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ไปก่อน การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยผู้ใหญ่ต้องเลี้ยงดูอบรมเด็กให้เติบโตมีชีวิตอยู่รอดได้จึงเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับความจำเป็นทางสังคม คือ การที่มนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ ซึ่งครอบครัวเท่านั้นที่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้[106]

ในปัจจุบันมีปัญหาครอบครัวเกิดขึ้นมากมายซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ครอบครัวไม่ได้คาดหวังหรือปรารถนาให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วสมาชิกของครอบครัวจะได้รับความกดดันและความคับข้องใจเป็นอย่างมาก บางปัญหาก่อให้เกิดความอับอายขายหน้าและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ปัญหาครอบครัวได้แก่

1. การแยกกันอยู่ชั่วคราวไม่ว่าจะเป็นเพราะต้องไปศึกษาต่อหรืองานอาชีพ รวมทั้งสภาวะสงความทำให้แตกแยกกัน เป็นผลให้สุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัวเสื่อมลง การแยกกันอยู่นี้อาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมาภายหลังอีก เช่น ปัญหาการนอกใจตลอดจนปัญหาการหย่าร้าง

2. การไม่มีบุตรไว้สืบสกุล โดยเฉพาะญาติพี่น้องที่เห็นว่าการมีทายาทไว้สืบสกุลเป็นเรื่องสำคัญทำให้หญิงที่ไม่สามารถมีบุตรเกิดปมด้อย

3. มีบุตรผิดปกติ เช่น ร่างกายพิการ หรือสติปัญญาอ่อน ก่อให้เกิดความทุกข์ เศร้าเสียใจ แก่พ่อแม่ญาติพี่น้องมาก บางรายอับอายที่มีลูกผิดปกติ

4. การเจ็บป่วย หากสมาชิกคนใดในครอบครัวร่างกายไม่สมบูรณ์ เจ็บป่วยเป็นประจำก่อให้เกิดความวิตกทุกข์ร้อนตลอดเวลา และบางรายอาจนำไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจอีกด้วย เพราะเมื่อเจ็บป่วยจำเป็นต้องไปหาแพทย์รักษาทำให้เสียเงินทองมากมาย

5. การนอกใจคู่สมรส ส่วนใหญ่มักจะเป็นฝ่ายชายนอกในฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นเรื่องที่ภรรยายอมไม่ได้ ถือว่าเสียศักดิ์ศรีและเป็นการดูถูกอย่างร้ายแรง

6. ว่างงานหรือตกงาน ทำให้รายได้ที่เคยได้รับอยู่เป็นประจำเปลี่ยนแปลงไป สมาชิกในครอบครัววิตกกังวล บางรายถึงกับทะเลาะทุบตีกันแทนที่จะหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน

7. ชราภาพ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามวัฏจักรแห่งครอบครัว คือเมื่อลูกโตมีงานทำ แต่งงานตั้งครอบครัวของตนเองและแยกบ้านไปอยู่ต่างหาก พ่อแม่มักจะถูกทอดทิ้งเกิดความเหงาและรู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า หรือหมดความสำคัญลงไปโดยเฉพาะคนชราที่อยู่ในเขตเมือง

---

[106] จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, เฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล, ประพีร์ วิริยะสมบูรณ์, เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์, สุดา ภิรมย์แก้ว, สุรพันธ์ เพชราภา, <u>สังคมวิทยา</u>, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554), น.79.

8. ความตาย ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับฝ่ายสามีหรือภรรยา ก็นำมาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจแก่ผู้ที่อยู่มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการตายนั้นเกิดแบบปัจจุบันทันด่วน

9. การหย่าร้าง เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ ปัจจัยรวมกัน แต่สาเหตุส่วนใหญ่มักได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ การใช้จ่าย การอบรมเลี้ยงดูลูก ปัญหาญาติพี่น้องหรือเขยสะใภ้ ฯลฯ คู่สมรสมีความแตกต่างในเรื่องทัศนะคติ ค่านิยม รสนิยม มีปัญหาทะเลาะทุบตี การถูกทอดทิ้ง หรือไม่สามารถสนองความต้องการทางเพศให้แก่กันและกัน เป็นต้น[107]

แนวโน้มของครอบครัวและวัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่

นักสังคมวิทยาต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การนำเอาวิธีการทางอุตสาหกรรมเข้ามาใช้ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี รวมทั้งการกลายมาเป็นเมืองของชุมชนต่าง ๆ หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัว การเปลี่ยนแปลงเริ่มที่ลักษณะครอบครัวก่อน คือ เปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ประกอบกับสมาชิกภายในครอบครัวได้รับทรรศนะใหม่ ๆ มากขึ้น มีการต่อต้านประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม สมาชิกมีความเป็นอิสระ (ทั้งในด้านความคิดและพฤติกรรม) จากการควบคุมของญาติพี่น้องคือ มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น จากสภาพดังกล่าวทำให้ครอบครัวไม่มีความมั่นคงเหมือนดั่งเช่นครอบครัวสมัยเก่า

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังได้กล่าวแล้วมีผลกระทบต่อระบบครอบครัวในสังคมสมัยใหม่อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อครอบครัวในเขตเมืองที่เต็มไปด้วยการต่อสู้แข่งขันกันเพื่อการอยู่รอดในสังคม การที่สมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้านและการที่ภริยาต้องมีภาระในการหาเลี้ยงครอบครัวควบคู่กับสามี ทำให้บทบาทของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป หน้าที่ในการอบรม ลูก ๆ ซึ่งเคยเป็นหน้าที่สำคัญของครอบครัวกลายเป็นหน้าที่ทางโรงเรียนและสื่อมวลชน ความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูกลดน้อยลง ประกอบกับการกินอยู่แบบเมืองไม่เอื้ออำนวยให้อยู่กินกันแบบครอบครัวใหญ่ ๆ บรรดาญาติพี่น้องจึงลดความสำคัญในการที่จะเข้ามาช่วยอบรมเลี้ยงดูเด็ก ดังนั้นครอบครัวจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือความผูกพันทางอารมณ์โดยใกล้ชิดกับสมาชิก เพราะมีกิจกรรมนอกบ้านต่าง ๆ มากมาย ทำให้ความขัดแย้งระหว่างสามีกับภรรยาหรือบิดามารดากับลูกมีมากขึ้น

สำหรับครอบครัวที่สามีและภริยาต่างก็มีงานทำและมีรายได้ด้วยกันทั้งคู่ บทบาทของภริยาได้เปลี่ยนจากผู้ตามหรือ “ช้างเท้าหลัง” มาอยู่เสมอหรือเทียบเท่ากับสามี ความสัมพันธ์ระหว่าง

---

[107] *เพิ่งอ้าง*, น.84.

สามีและภรรยาในกรณีเช่นนี้มักมีความตึงเครียดเกิดขึ้นได้ง่าย เนื่องจากภริยามีภาระต้องดูแลและรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในบ้านและนอกบ้าน กล่าวคือบทบาทของผู้หญิงเพิ่มมากขึ้นจากแม่บ้าน แม่ของลูก และเป็นคนทำงานด้วย ทำให้เหนื่อยหงุดหงิดและอารมณ์เสียได้ง่าย อย่างไรก็ตามการที่ภรรยามีบทบาทและมีอำนาจในครอบครัวเท่าเทียมกับสามีก็ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดเสมอไป[108]

แนวโน้มอีกประการหนึ่งของครอบครัวสมัยใหม่คือ มีการแยกกันอยู่หรือการทอดทิ้งเพิ่มมากขึ้น มีครอบครัวชนชั้นแรงงานจำนวนไม่น้อยที่เด็กอยู่กับแม่หรือญาติเพราะพ่อหรือแม่หรือทั้งพ่อและแม่ต้องไปทำงานหาเงินที่อื่น หรือมีการทอดทิ้งลูกกันไปแต่งงานใหม่ทั้งคู่ ทำให้เด็กต้องอยู่ในความดูแลของญาติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพิ่มมากขึ้น[109]

ในสังคมสมัยใหม่การหย่าร้างมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาของครอบครัวไปแล้ว การหย่าร้างไม่ใช่เรื่องน่าอับอายอีกต่อไป สังคมยอมรับการหย่าร้างมากขึ้น โดยมีแนวคิดว่าหากอยู่ด้วยกันแล้วไม่มีความสุขก็ควรหย่ากันไปจะดีกว่า เพราะในสังคมสมัยใหม่เน้นในเรื่องผลประโยชน์และความพอใจส่วนตัวเป็นเรื่องสำคัญ ประกอบกับสภาพการดำเนินชีวิตในเมืองที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ตัวใครตัวมัน ความแออัดคับคั่งไปด้วยผู้คนและสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยตึกสูง ๆ หรือที่เรียกว่าป่าคอนกรีต ค่าครองชีพสูง ความสับสนวุ่นวายต่าง ๆ รวมทั้งความแตกต่างในภูมิหลังของคู่สมรสจึงทำให้คนเมืองมีความตึงเครียดทางอารมณ์สูง สุขภาพจิตเสื่อมและส่งผลให้เกิดปัญหานานัปการ อันจะส่งผลให้เกิดปัญหาการหย่าร้างขึ้นในที่สุด[110] จากปัญหาการหย่าร้างนี้ก็อาจจะส่งผลทำให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ด้วยเช่นกัน เช่น ปัญหาอาชญากรรม การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด และการก่ออันตรายแก่ประชาชนและสังคมในประการอื่น ๆ อีกมากมาย

จากทฤษฎีภาพลักษณ์ของสตรี (Feminist Theory)[111] ที่กล่าวถึง อาชญากรรมและความเป็นธรรมนั้น มีอยู่หลายประเด็น แต่สิ่งที่ควรพิจารณาประเด็นแรกก็คือ คำถามที่ว่าทำไมผู้หญิงจึงต้องประกอบอาชญากรรม ปัจจัยที่ทำให้ผู้ชายกระทำความผิดก็สามารถนำมาอธิบายได้ แต่จะมีประ

---

[108] จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ, *เพิ่งอ้าง*, น.85.

[109] จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ, *เพิ่งอ้าง*.

[110] จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ, *เพิ่งอ้าง*, น.86.

[111] อัณณพ ชูบำรุง,อุนิษา เลิศโตมรสกุล, อาชญากรรมและอาชญาวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น.239.

เด็นอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจมากเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงก็คือ เรื่องการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ทำให้ผู้หญิงเกิดพฤติกรรมด้านลบจนสามารถกระทำความผิดกฎหมายขึ้นได้ตามมา

DPU

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด ในการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังในสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การศึกษาในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงหลักการสากลว่าด้วยปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงที่มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากผู้ต้องขังชาย ซึ่งต้องคำนึงถึงเพศสภาพ ลักษณะทางกายภาพและผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวของผู้กระทำผิดและสังคมภายใต้ข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร และศึกษาจากกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อรวบรวมนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายและมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงของประเทศไทยต่อไป

3.1 ประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร (United Kingdom)

สหราชอาณาจักร ประกอบด้วย อังกฤษ เวลล์ สก็อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือโดยประชากรร้อยละ 84 จะอยู่ในอังกฤษ อำนาจส่วนใหญ่จากรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักร ได้รับการถ่ายโอนไปยัง เวลล์ สก็อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ สำหรับนโยบายด้านตำรวจและระบบงานยุติธรรมทางอาญา ได้กำหนดให้ครอบคลุมอังกฤษและเวลล์[1]

3.1.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรหรือประเทศอังกฤษมีแนวคิดและการปฏิบัติที่มองความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการยุติธรรม สังคม แนวคิดใหม่ การฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ที่เป็นวงจรเชื่อมโยง

---

[1] Davies, Charlotte; English, Layla; Stewart, Claire; Lodwick, Alan; Veigh, Jim Mc and Bellis, Mark A, Editors, United Kingdom drug situation: annual report to the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA),(London :UK, 2011), p.29 - 30.

สัมพันธ์กัน[2] อย่างเป็นระบบเป็นกระบวนการที่สามารถลดปริมาณคดีอาญา และปกป้องคุ้มครองสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องมาจากประเทศอังกฤษมุ่งเน้นการป้องกัน

มากกว่าการแก้ไข กล่าวคือ เป็นกลไกการทำงาน 2 ภาคผสมผสานกัน คือ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและนอกกระบวนการยุติธรรม คือ ความร่วมมือทางสังคม กล่าวคือ[3]

- การป้องกันเบื้องต้น (Primary prevention) เป็นการพยายามสร้างแนวทางในการป้องกันเยาวชนให้ห่างจากอาชญากรรมทุกประเภท มาตรการในการตรวจจับยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ

- กระบวนการป้องกันอย่างทันที (Immediate prevention) การสร้างสังคมให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น การปรามปราบองค์กรก่อการร้าย

- การตรวจสอบ (Detection) เป็นมาตรการในการตรวจสอบการกระทำความผิดการสืบเสาะข้อมูลลักษณะการกระทำความผิด สืบเสาะสถานที่ เป้าหมายหรือแหล่งหลักฐานการประกอบอาชญากรรม การลงทุนกับงานด้านตำรวจ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่สร้างมาตรการการป้องกันเหยื่อมากขึ้น

- อัยการ (Prosecution) ให้เกิดความร่วมมือในการทำงานระหว่างตำรวจกับระบบของกระบวนการทางอาญา ประสิทธิภาพของศาลในการบริหารจัดการการพิจารณา คดีที่ดีขึ้นและการให้เกิดความสมดุลของการพิสูจน์พยานหลักฐานที่แท้จริง

- การลงโทษ (Punishment) มีการกำหนดโทษจากศาลตามคำพิพากษาที่เป็นที่ยอมรับได้อย่างถูกต้องยุติธรรม มีการนำกระบวนการลงโทษทางเลือกมาใช้

- การปรับพฤตินิสัย (Rehabilitation) คือ กระบวนการปรับปรุงพฤตินิสัยโดยสังคมมีส่วนร่วมในการป้องกันและการเข้ามาร่วมจัดการด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเรือนจำและการคุมประพฤติ ในการช่วยเหลือนักโทษให้เกิดทักษะในการทำงาน

สำหรับในประเทศอังกฤษจะมีศาล Magistrates' Court มีอำนาจหน้าที่เหนือคดีอาญาเล็กน้อย ซึ่งประมาณ 96 เปอร์เซ็นต์ของคดีอาญาได้รับการชำระที่ศาลนี้ โดยการพิจารณาเป็นไปแบบกระชับไม่มีการใช้คณะลูกขุน (Jury) และทำหน้าที่พิจารณาเบื้องต้นว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจศาล Crown Court หรือ Magistrates' Court นอกจากนี้ Magistrates' Court ยังทำหน้าที่เป็นศาลเยาวชนรับผิดชอบคดีที่เยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและคดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กด้วย ผู้พิพาก

---

[2] Secretary of State for the Home Department, Justice for All, (UK : Stationery office, 2002), p.30.

[3] ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.181.

ยาใน Magistrates’ Court ซึ่งหมายถึง Justice of the Peace ตามกฎหมาย The Justice of the Peace Act 1968 ได้กำหนดรับรองตำแหน่งของเสมียน (Clerk) ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายแก่ผู้พิพากษาซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกที่ไม่ใช่นักกฎหมาย (Layperson) [4]

สำหรับความผิดในคดีอาญา มีการแบ่งประเภทความผิดได้เป็นสองประเภท คือ ความผิดที่สามารถจับได้ (Arrestable offense) และความผิดที่ไม่สามารถจับได้ (Nonarrestable offense) กล่าวคือ ความผิดที่สามารถจับได้จะหมายถึงความผิดที่เจ้าพนักงานสามารถจับผู้กระทำผิดได้โดยไม่ต้องมีหมายจับหรือคดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ส่วนความผิดที่มีโทษน้อยกว่า 5 ปี จะหมายถึงความผิดที่เจ้าพนักงานไม่สามารถจับผู้กระทำความผิดโดยไม่มีหมายจับ โดยปกติคดีความผิดที่สามารถจับได้โดยไม่มีหมายจับนี้จะต้องทำการฟ้องโดยคำฟ้องที่เต็มรูปแบบหรือเรียกว่า Indictment และจะต้องพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน ส่วนคดีความผิดที่ไม่สามารถจับโดยไม่มีหมายจับสามารถทำคำฟ้องอย่างย่อหรือ Summary และสามารถจะดำเนินคดีอย่างกระชับโดยไม่มีคณะลูกขุนได้ อย่างไรก็ตามมีคดีความผิดบางประเภทที่สามารถดำเนินคดีได้ทั้งในรูปแบบของ Indictment และ Summary เรียกว่า Hybrid Offenses เช่น พกพาอาวุธ ขับรถในขณะมึนเมา เป็นต้น ความผิดประเภทนี้ปกติจะต้องฟ้องโดยใช้ Indictment แต่ว่าอัยการอาจจะเลือกทำการฟ้องแบบ Summary ก็ได้ในการดำเนินคดีในรูปแบบของ Indictment

เมื่อคณะลูกขุนทำหน้าที่พิจารณาในส่วนข้อเท็จจริงและคำพิพากษาว่ามีความผิดหรือไม่ ผู้พิพากษาก็จะเป็นผู้ดำเนินกระบวนพิจารณาในศาล โดยผู้พิพากษาจะพิจารณาประเด็นข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาและให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่คณะลูกขุน ถ้าคณะลูกขุนตัดสินว่ามีความผิด (Verdict) จะเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาคนเดียวที่จะกำหนดโทษ โดยการกำหนดโทษจะพิจารณารายงานจากอัยการในประเด็นที่เกี่ยวกับอายุ ประวัติการกระทำความผิด และรายงานจากเจ้าหน้าที่คุมประพฤติในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพจิตและสภาพทางสังคมของจำเลย[5] ประกอบเพื่อทำคำพิพากษาของผู้พิพากษาในการกำหนดมาตรการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด หากศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดยังไม่ควรที่จะได้รับโทษจำคุกในเรือนจำอันจะเป็นการจำกัดอิสรภาพอย่างเด็ดขาด อีกทั้งความผิดดังกล่าวหากปล่อยผู้กระทำความผิดไปจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจจะสำนึกผิดได้ ศาลก็จะมีคำพิพากษากำหนดมาตรการอื่นมาใช้เพื่อแทนการลงโทษจำคุกเด็ด

---

[4] น้ำแท้ มีบุญสล้าง, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอังกฤษ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558, จาก http://www.google.co.th/url?url=http://www.senate.go.th

[5] น้ำแท้ มีบุญสล้าง, *เพิ่งอ้าง.*

ขาด คือ มาตรการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลา และศาลอาจนำมาตรการมาใช้ควบคู่กับมาตรการนี้ได้ เช่น การทำงานสาธารณะ การบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์กับสังคม เป็นต้น[6]

สำหรับกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนในประเทศอังกฤษนั้นจะมีหลักการที่ว่า "ป้องกันดีกว่าการเยียวยา" วิธีการแก้ไขผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เยาว์ที่มีลักษณะต่อต้านสังคมจะต้องใช้กระบวนการทางสังคมเข้ามาแก้ไขเยียวยา อันจะส่งผลดีต่อการป้องกันการกระทำความผิดจากผู้เยาว์ได้ กระบวนการที่จะนำผู้เยาว์สู่ที่คุมขังต้องเป็นหนทางสุดท้ายที่จะนำมาใช้ พยายามใช้มาตรการให้การศึกษาอบรมหรือการปรับปรุงพฤตินิสัยเสียก่อน[7] การใช้มาตรการอย่างอื่นแทนการลงโทษจำคุกในกรณีเด็กและเยาวชนจะเน้นการใช้วิธีการชุมชนบำบัด มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการควบคุมตัวภายนอกเรือนจำ[8] เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการนำตัวผู้กระทำความผิดไปลงโทษจำคุกซึ่งสถิติส่วนใหญ่พบว่าผู้กระทำความผิดไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยมีการนำมาตรการที่เรียกว่ามาตรการคุมขังเป็นระยะเวลาซึ่งสามารถนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนและผู้กระทำความผิดทั่วไปได้

มาตรการคุมขังเป็นระยะเวลานั้นมีการกำหนดรูปแบบไว้เพื่อให้ศาลเกิดแนวทางในการบังคับใช้ที่ชัดเจนและเป็นทางเลือกของศาลอีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการใช้มาตรการลงโทษจำคุกในเรือนจำ และการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลานี้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้[9]

1. มาตรการกึ่งควบคุมหรือการปลดปล่อยรายวัน (Semi detention or Daily release) จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกระยะสั้น แม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้จำคุกแล้วแต่ศาลก็ยังให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับเข้ามาทำงานในสังคมได้อย่างปกติ

2. มาตรการจำคุกรายวัน (Day Imprisonment) เป็นมาตรการที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดจะต้องเข้าสู่ศูนย์ควบคุมที่จัดทำไว้โดยเฉพาะทุกวัน โดยในแต่ละวันจะถูกควบคุมอยู่ในศูนย์เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 6 เดือน หรืออาจเข้าสู่ศูนย์ควบคุมเป็นระยะเวลา 13 ชั่วโมงต่อวัน โดยใน 1 สัปดาห์จะเข้าสู่ศูนย์ควบคุมแห่งนี้เพียง 6 วันเท่านั้น โดยตอนเย็นผู้กระทำความผิดก็จะกลับไปนอนที่บ้านพักของตนเอง

---

[6] อาริยา มณีสว่าง, "การคุมความประพฤติ : ศึกษากรณีการเลี่ยงโทษจำคุกโดยการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลา," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550), น.89.

[7] Secretary of State for the Home Department, supra note 2, p.99.

[8] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.183.

[9] อาริยา มณีสว่าง, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6*, น.93.

3. มาตรการคุมขังในวันหยุด เป็นมาตรการที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องโทษจำคุกได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาที่ให้มีการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลา โดยมีการกำหนดช่วงเวลาคุมขังในวันหยุดสุดสัปดาห์ (Weekend Intermittent custody) หรือในระหว่างสัปดาห์ (Weekday Intermittent custody) โดยรูปแบบของการคุมขังในวันหยุดนี้ ส่วนใหญ่นำมาใช้ในขั้นตอนการพิจารณาของศาล กล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้กระทำผิดต้องโทษจำคุกตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่สมควรต้องรับโทษจำคุกแบบเต็มเวลา ศาลก็จะพิพากษาให้ผู้กระทำผิดถูกคุมขังเป็นช่วงระยะเวลาได้ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ศาลจะมักนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่ต้องรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตน หรือผู้กระทำความผิดที่ยังศึกษาเล่าเรียนอยู่ โดยผู้กระทำความผิดดังกล่าวยังคงสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติในวันธรรมดา แต่ในวันศุกร์ตอนเย็นจนถึงวันอาทิตย์ตอนบ่าย ผู้กระทำความผิดจะต้องเข้าสู่ศูนย์ควบคุมเพื่อรับโทษจากการกระทำความผิดของตนจนกว่าจะครบกำหนดตามคำพิพากษาของศาล

ประเทศอังกฤษถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีการพัฒนาการทางด้านกฎหมายบังคับโทษมาอย่างยาวนาน มีการบัญญัติกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการกำหนดแนวทางและมาตรการที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และข้อบังคับราชทัณฑ์ ซึ่งนอกจากจะใช้บังคับโทษผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่แล้วยังใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย

การบริหารงานราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษ มีรูปแบบในการบริหารงานเป็นแบบคณะกรรมการและมีคณะทำงานทำหน้าที่ตรวจสอบหลายขั้นตอน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นในเรื่องของความปลอดภัยในการควบคุม มีการนำเทคโนโลยีตลอดจนอุปกรณ์ป้องกันการหลบหนีต่าง ๆ มาช่วย ทำให้การปฏิบัติงานสะดวกและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความพร้อมในด้านของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ[10]

---

[10] งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ : มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง, กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์, น.19.

3.1.2 กฎหมายยาเสพติดของสหราชอาณาจักร (United Kingdom)

สหราชอาณาจักร ประกอบด้วย อังกฤษ เวลส์ สก็อตแลนด์และไอร์แลนด์เหนือ โดยประชากรร้อยละ 84 จะอยู่ในอังกฤษ อำนาจส่วนใหญ่จากรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักรได้รับการถ่ายโอนไปยังเวลส์ สก็อตแลนด์และไอร์แลนด์เหนือ[11]

รัฐบาลของสหราชอาณาจักรรับผิดชอบในการวางยุทธศาสตร์ให้แก่เขตต่าง ๆ ที่ได้รับมอบอำนาจไป เว้นไว้แต่อาจจะมีการสงวนอำนาจบางอย่างเท่านั้น มีการนำยุทธศาสตร์ใหม่ด้านยาเสพติดมาใช้เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2010 แทนยุทธศาสตร์เดิม ปี ค.ศ. 2008 โดยในยุทธศาสตร์ใหม่นี้ได้วางนโยบายด้านสุขภาพ การศึกษา การเคหะ การให้ความดูแลทางสังคมในเขตอังกฤษ ส่วนนโยบายด้านตำรวจและระบบงานยุติธรรมทางอาญา กำหนดให้ครอบคลุมอังกฤษและเวลส์

1. นโยบายด้านยาเสพติด[12]

เมื่อปี ค.ศ. 2007 รายงานเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายยาเสพติดของประเทศอังกฤษ” โดยปีเตอร์ รอยเตอร์ (Peter Reuter) และอเล็กซ์ สตีเวนส์ (Alex Stevens) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมาธิการนโยบายยาเสพติดของสหราชอาณาจักร (UK Drug Policy Commission) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระได้รายงานสรุปว่า ประเทศอังกฤษมีระดับของการติดยาเสพติดสูงที่สุดในยุโรปตะวันตก รอยเตอร์และสตีเวนส์ยังรายงานด้วยว่าชาวอังกฤษใช้ยาเสพติดเพื่อความสนุกสนานมากที่สุดในยุโรปตะวันตก และเป็นประเทศที่มีอัตราการเสียชีวิตเนื่องจากยาเสพติดสูงที่สุดเป็นอันดับสองของประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตก

รายงานของรอยเตอร์และสตีเวนส์มีความสำคัญ เนื่องจากรายงานดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าจนกระทั่งปี ค.ศ. 2007 ยุทธศาสตร์ยาเสพติดซึ่งดำเนินการโดยรัฐบาลอังกฤษมีประสิทธิผลน้อยมาก ในการลดการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดและการจำหน่ายที่ผิดกฎหมาย เพื่อตอบสนองต่อความวิตกกังวลและเสียงวิพากษ์วิจารณ์ ในปี ค.ศ. 2008 รัฐบาลอังกฤษจึงได้พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ยาเสพ

---

[11] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, “โครงการศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา,” รายงานฉบับสมบูรณ์ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ภายใต้โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, ม.ป.ป.

[12] ข้อมูลจาก Encyclopedia of Drug Policy (Mark A.R Kleiman,. and James E. Hawdon.2011), แปลโดย ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา, สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ภายใต้โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา.

ติด ปี ค.ศ. 2008-2018 (2008-18 Drug Strategy Plan) แผนของปี ค.ศ. 2008 เป็นการแก้ไขและปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ 10 ปี ของปี ค.ศ. 1998 (1998 Ten Year Drug Strategy Plan) เป้าหมายของแผนปี ค.ศ. 1998 มีอยู่ด้วยกันสามประการ คือ เพื่อลดปริมาณการใช้ยาบัญชี ก ในพลเมืองอังกฤษที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปีลง เพื่อชี้ให้เห็นถึงอันตรายต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากผลของยาเสพติดและเพื่อลดปริมาณการกระทำความผิดอันเนื่องมาจากยาเสพติดที่เรียกกันว่า ความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด (trigger offenses) ความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดนี้ได้รับคำจำกัดความว่าเป็นอาชญากรรมที่ส่งเสริมหรือเกี่ยวข้องกับการติดยา เช่น ขโมย ปล้น โจรกรรม โจรกรรมโดยใช้กำลัง การขโมยรถโดยใช้กำลัง การค้าของโจร การฉ้อโกงหรือการมียาควบคุมในความครอบครอง

แผนของปี ค.ศ. 2008 มีความหลากหลายพอ ๆ กับแผนของปี ค.ศ. 1998 ก่อนหน้านั้น แต่มุ่งเน้นไปที่การรักษาและบำบัดผู้เสพยามากกว่า โดยเฉพาะผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในบัญชี ก ผู้กระทำผิดที่ผลการตรวจยาเสพติดออกมาเป็นบวกจากเฮโรอีน แคร็กและโคเคนจะต้องผ่านการประเมินการใช้ยาภาคบังคับ การประเมินนี้ได้รับการออกแบบเพื่อช่วยในการพิจารณาถึงขอบเขตของปัญหาในการใช้ยาเสพติดของผู้กระทำผิด และช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านยาเสพติดสามารถให้การบำบัดรักษาที่ได้ประสิทธิผลสูงสุด หรือส่งตัวไปยังบริการชุมชนที่มีอยู่เพื่อรับการบำบัด

2. มาตรการทางกฎหมายกระบวนการดำเนินคดีและบทลงโทษ[13]

ในทางประวัติศาสตร์ การพัฒนานโยบายยาเสพติดของอังกฤษสามารถสรุปโดยสังเขปได้สามขั้นตอน นโยบายยาเสพติดที่พัฒนาในช่วงศตวรรษที่ 19 และช่วงแรกของศตวรรษที่ 20 เพื่อสร้างระบบการควบคุมระดับชาติ การควบคุมสารเสพติดเริ่มเข้มงวดขึ้นในศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะนโยบายยาเสพติดที่พัฒนาขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ซึ่งรัฐบาลได้เพิ่มการควบคุมสารเสพติดมากขึ้น และท้ายที่สุดนโยบายยาเสพติดที่จัดทำขึ้นในทศวรรษที่ 1980 - 1990 และช่วงสิบปีแรกของศตวรรษที่ 21 ที่พยายามรวมการให้บริการบำบัดผู้ติดยาเข้ากับระบบงานยุติธรรมทางอาญา ตัวอย่างเช่น กฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปี ค.ศ. 1991 (1991 Criminal Justice Act) อนุญาตให้ผู้พิพากษาเพิ่มเงื่อนไขการเข้ารับการบำบัดภาคบังคับในคำสั่งคุมประพฤติ ตัวอย่างเช่น กฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและศาลยุติธรรมปี ค.ศ.2000 (2000 Criminal Justice and Court Service Act) ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายมีอำนาจในการตรวจสอบสารเสพติดผู้ที่ถูกจับกุมในคดียาเสพติด

---

[13] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11.*

กฎหมายนี้ยังได้ออกกฎที่เรียกว่า คำสั่งห้ามการใช้ยา (Drug Abstinence Order) และข้อกำหนดห้ามการใช้ยา (Drug Abstinence Requirement) คำสั่งและข้อกำหนดนี้ได้อนุญาตให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำผิดที่มีอายุเกิน 18 ปี ละเว้นการเสพยาเสพติดในบัญชี ก ยิ่งไปกว่านั้นศาลยังสามารถสั่งให้บุคคลดังกล่าวต้องเข้ารับการตรวจสอบสารเสพติดในปี ค.ศ. 2003 รัฐบาลได้ออกกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Act) กฎหมายนี้อนุญาตให้ศาลกำหนดข้อจำกัดในการประกันตัวผู้กระทำผิดซึ่งตรวจพบว่ามีสารเสพติดในบัญชี ก ขณะที่ถูกจับกุม ยิ่งไปกว่านั้นกฎหมายยาเสพติดปี ค.ศ. 2005 ทำให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถปฏิเสธการเข้ารับการตรวจสารเสพติดและการเข้ารับการบำบัดที่ตามมาท้ายที่สุด เช่นเดียวกับกฎหมายเอ็มดีเอ นโยบายยาเสพติดที่ประกาศใช้เป็นกฎหมายในช่วงท้ายของศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 ทำให้รัฐบาลสามารถปฏิบัติตามพันธะที่ได้ลงนามไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น กฎหมายลักลอบค้ายาเสพติดปี ค.ศ. 1994 (Drug Trafficking Act of 1944) ทำให้ประเทศอังกฤษสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทที่ผิดกฎหมายปี ค.ศ.1988 (1988 UN Convention Against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances)

ความผิดและโทษ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (The Home Secretary) ของอังกฤษ สามารถเปลี่ยนการจัดแบ่งประเภทของยาได้โดยบทบัญญัติที่อาศัยอำนาจกฎหมายอื่น เช่นที่เพิ่งทำเมื่อเร็ว ๆ นี้ สำหรับกัญชา การแก้ไขนี้หมายความว่า การครอบครองกัญชาเพื่อการใช้ส่วนตัวจะเป็นความผิดที่ไม่ถูกจับแต่ตำรวจจะตักเตือน

The Misuse of Drugs (Supply to Addicts) Regulations 1997 มีข้อกำหนดเคร่งครัดอย่างยิ่งสำหรับแพทย์ที่ได้รับใบอนุญาตและสามารถสั่งจ่ายเฮโรอิน ไดพิพาโนนและโคเคนได้ สำหรับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติด

คนที่ถูกจับในอังกฤษอาจจะได้รับการจัดการโดยวิธีต่าง ๆ กัน ซึ่งประกอบด้วย การตักเตือนโดยตำรวจหรือการฟ้องร้องตาม The Customs and Excise Act 1979 มีการยอมความ (การชำระเงินแทนการฟ้องร้อง) กัน ในคดีการนำเข้ากัญชาในปริมาณน้อย (10 กรัมหรือน้อยกว่านั้น) นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลยพินิจและไม่ดำเนินการต่อไป ทางเลือกสุดท้ายนี้จะไม่ปรากฏในสถิติอาชญากรรม[14]

[14] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

3.1.3 มาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด

การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่ติดยาเสพติด (Detention in case of Drug) ของประเทศอังกฤษและเวลส์

ประเทศอังกฤษและเวลส์มีแนวคิดว่า หากตัดวงจรการเสพยาลงได้ก็จะสามารถลดการกระทำผิดทางอาญาลงได้เช่นกัน มาตรการในประเทศอังกฤษเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่ตรวจพบสารเสพติดในร่างกายนั้นเพิ่งเกิดขึ้นไม่นานนัก คือประมาณปี ค.ศ. 2003 แต่หลังจากมีการนำมาตรการนี้มาใช้พบว่าตัวเลขของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวเนื่องกับยาเสพติดนั้นลดลง อังกฤษมีโครงการที่เรียกว่า Drug Interventions Programme (โครงการแทรกแซงผู้ติดยาเสพติด) ซึ่งถือว่าโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนในการติดตามขบวนการการใช้สารเสพติด โครงการนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดอาญาแล้วตรวจพบว่าติดยาเสพติดนั้นได้เข้ารับการรักษา เมื่อได้รับการรักษาแล้วจะช่วยลดการเกิดอันตรายที่เกิดจากการเสพยาเสพติดหรือช่วยลดพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิดทางอาญาลงได้ โครงการ Drug Interventions Programme (DIP) นี้เป็นโครงการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทุกหน่วยงานต้องช่วยกันในการบำบัดรักษา ผู้กระทำผิดออกจากการเสพยา หน่วยงานเหล่านั้นอาจรวมถึง หน่วยงานตำรวจ กรมคุมประพฤติ ราชทัณฑ์ ศาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่น ๆ เช่น National Treatment Agency และ Department of Health (หน่วยงานสาธารณสุข) เป็นต้น กฎหมายซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในการควบคุมตัวผู้ตรวจพบสารเสพติดในร่างกาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นมีตั้งแต่ The Drug Act 2005 และ Police and Criminal Evidence Act 1984 และ the Criminal Justice Act 2003 พระราชบัญญัติยาเสพติดนี้เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจตำรวจในการตรวจสารเสพติดตามบัญชี A เมื่อบุคคลใดถูกควบ คุมตัว[15]

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติยาเสพติด[16]

1. เพิ่มประสิทธิภาพให้กับการบังคับใช้โครงการ Drug Interventions Programme ให้สามารถนำตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการบำบัดได้มากขึ้น

2. แนะนำคำสั่งทางแพ่งที่จะใช้อำนาจควบคู่ไปกับคำสั่งในการควบคุมความประพฤติในผู้ใหญ่เพื่อลดปัญหาการกระทำผิดที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้สารเสพติด

---

[15] คณะนิติศาสตร์, "โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายลักษณะพิเศษ," รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, โดยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร, 2552, น.153.

[16] *เพิ่งอ้าง.*

3. ให้อำนาจตำรวจและศาลในการใช้อำนาจกับผู้กระทำความผิดที่ตรวจพบสารเสพติด

อย่างไรก็ตามแม้จะมีกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติดกับผู้ที่ถูกควบคุมตัวแต่ก็ยังมีบุคคลบางกลุ่ม เช่น นักสิทธิมนุษยชนไม่เห็นด้วยกับมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว นักสิทธิมนุษยชนได้ต่อต้านมาตรการในการบังคับให้มีการทดสอบสารเสพติดเมื่อมีการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัย และมาตรการบังคับให้มารายงานตัว ตามอำนาจของพระราชบัญญัติสารเสพติด ค.ศ. 2005 (The Drug Act 2005) นักสิทธิมนุษยชนให้ความคิดเห็นว่าการบังคับให้มีการทดสอบสารเสพติดนั้นอาจขัดกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ตามสิทธิในหัว ข้อ 8 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998 (the Human Rights Act 1998) กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือดุลยพินิจในการควบคุมตัวผู้ติดสารเสพติด โครงการ Drug Interven tions Programme (DIP) นี้เป็นโครงการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระ บวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทุกหน่วยงานต้องช่วยกันในการบำบัดรักษาผู้กระทำผิดออกจากการเสพยาหน่วยงานเหล่านั้นอาจรวมถึง หน่วยงานตำรวจ กรมคุมประพฤติ ราชทัณฑ์ ศาล และหน่วย งานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่น ๆ เช่น National Treatment Agency และ Department of Health (หน่วยงานสาธารณสุข) ดังนั้นในเรื่องการใช้อำนาจหรือดุลยพินิจในการควบคุมตัวนั้นจะมีการทำงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงานและจะมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามแผนงานซึ่งถือเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของแต่ละหน่วยงานไปในตัว[17]

เงื่อนไขในการควบคุมตัวผู้ตรวจพบสารเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดนั้นให้อำนาจในการทดสอบสารเสพติดทันทีที่ผู้กระทำผิดถูกจับ ซึ่งไม่จำเป็นต้องรอไปตรวจสอบสารเสพติดเมื่อมีการแจ้งข้อกล่าวหา และหากมีการตรวจพบสารเสพติดแล้วบุคคลผู้นั้นจะต้องมารายงานตัวเพื่อเข้ารับการประเมินต่อพนักงานด้านยาเสพติด ในกรณีต้องมีการตรวจหาพยานหลักฐานจากผู้ที่ถูกควบคุมตัวแล้วตรวจพบสารเสพติด พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งควบคุมตัวบุคคลที่กลืนห่อยาเสพติดเข้าไปในท้องโดยให้ควบคุมไว้ที่ห้องขังได้สูงสุดถึง 192 ชั่วโมงเพื่อให้สามารถตรวจเจอพยานหลักฐานได้ นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังอนุญาตให้ศาลหรือคณะลูกขุนออกคำสั่งให้มีการบังคับในกรณีที่บุคคลที่ถูกควบคุมตัวปฏิเสธไม่ให้มีการตรวจค้นในกรณีพิเศษโดยอาจมีคำสั่งให้ทำการเอ็กซเรย์หรืออัลตราซาวน์

[17] คณะนิติศาสตร์, *เพิ่งอ้าง*, น.154.

ระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยที่ตรวจพบสารเสพติด

ตามอำนาจในมาตรา 152 ของพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ.1988 เรื่องการออกคำสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสารเสพติด ว่าให้อำนาจศาลมาจิสเตรทในการออกคำสั่งให้ควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไว้นานกว่า 192 ชั่วโมง[18]

การดำเนินการภายหลังการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยที่ตรวจพบสารเสพติดเพื่อนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล ประมาณเดือนธันวาคม ค.ศ. 2005 แนวคิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2548 (The Drug Act 2005) มีการเริ่มนำมาบังคับใช้ในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศ โครงการ Drug Interventions Programme นี้จะมีมาตรการค่อนข้างเด็ดขาด นั่นคือ มาตรการ Tough Choices ซึ่งจะรวมถึงมาตรการที่นำมาใช้เมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับหรือถูกควบคุมตัว ผู้นั้นจะถูกตรวจว่ามีการใช้สารเสพติดหรือไม่ มาตรานี้เรียกว่า “ตรวจเมื่อถูกจับ” (Test on Arrest) นอกจากนี้ยังมีมาตรการการตรวจสอบที่เรียกว่า Required Assessment และมาตรการห้ามประกันตัว (Restriction on Bail) จนในปี พ.ศ. 2549 มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วสหราชอาณาจักร[19]

มาตรการขั้นเด็ดขาด

มาตรการขั้นเด็ดขาดเป็นมาตรการที่ใช้กับผู้ถูกจับกุมและถูกควบคุมตัว ซึ่งจะเรียกว่า Test on Arrest หรือมาตรการการตรวจสอบสารเสพติดเมื่อถูกจับ โดยปกติแล้วตำรวจมีอำนาจในการตรวจสารเสพติดกับผู้ที่ถูกควบคุมตัวอยู่แล้ว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานทางอาญา ค.ศ. 1984 (PACE) (the Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)) ส่วนพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2548 (the Drug Act 2005) เริ่มใช้บังคับกันในบางพื้นที่ของอังกฤษที่กำหนดว่า ตำรวจจะต้องตรวจสอบสารเสพติดกับผู้ถูกควบคุมตัวทุกรายที่ถูกจับมาที่สถานีตำรวจ ทั้งนี้เฉพาะผู้ถูกควบคุมตัวในข้อหาที่กำหนดไว้ในบัญชี “trigger offence” การกระทำผิดที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ขโมย

หากผู้ถูกควบคุมตัวรายใดปฏิเสธการตรวจสอบนี้ (การตรวจสอบน้ำลาย) อาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือนและปรับเป็นเงิน 2,500 ปอนด์ทีเดียว

ในทางกลับกันผู้ถูกควบคุมตัวรายใดที่มีผลการทดสอบเป็นบวก คือมีการตรวจพบสารเสพติดอาจได้รับคำสั่งให้เข้ารับการตรวจสอบ “Required Assessment” โดยพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับยาเสพติดในท้องที่ ๆ ผู้นั้นอยู่

---

[18] The Criminal Justice Act 1988.

[19] คณะนิติศาสตร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*, น.155.

Required Assessment หรือการเข้ารับการตรวจสอบ

ผู้ถูกควบคุมตัวรายใดเมื่อได้รับการตรวจสารเสพติดในขั้นตอนการจับแล้ว ตรวจแล้วมีผลการตรวจเป็นบวกนั้นจะต้องไปรายงานตัวกับผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับยาเสพติดตามนัดหมาย ถึงแม้ว่า The Drug Act 2005 จะบรรจุมาตรการติดตามผลตามกระบวนการเข้ารับการตรวจสอบนี้ไว้ก็ตาม แต่มาตรการนี้ก็ไม่ได้รับการนำมาปฏิบัติจนเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2550 ที่ผ่านมา

ผู้ถูกควบคุมตัวรายใดไม่สามารถเข้ารับการรายงานตรวจสอบตามหมายนัดอาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับ 2,500 ปอนด์

Restrict on Bail

มาตรการการห้ามการประกันตัวผู้ถูกควบคุมตัวนั้นมีอยู่ในพระราชบัญญัติกระบวนยุติธรรมทางอาญา พ.ศ. 2543 อยู่แล้ว (the Criminal Justice Act 2003) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้แก้ไข พระราชบัญญัติการประกันตัว พ.ศ. 2519 (the Bail Act 1976) โดยเนื้อหาที่แก้ไขใหม่นี้ มีข้อกำหนดว่า หากมีการตรวจพบสารเสพติดในบัญชีสารเสพติดตาราง A แล้ว ห้ามมิให้มีการประกันตัวบุคคลนั้น เว้นแต่บุคคลผู้นั้นจะรับปากและตกลงจะเข้ารายงานตัวและรับการรักษากับหน่วยงาน DIP ในท้องที่นั้น ๆ ในระหว่างการให้ประกันตัวของบุคคลนั้น

มาตรการนี้จึงเสมือนเป็นการบังคับศาลให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการปล่อยให้มีการประกันตัวผู้กระทำผิดให้ต้องอยู่ในเงื่อนไขที่ว่าจะต้องไปรายงานตัวและเข้ารับการบำบัดด้วย รัฐต้องการให้มาตรการนี้เป็นการป้องกันการกระทำความผิดอาญาในระหว่างการให้ประกันตัว

การที่ผู้ถูกประกันตัวไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ให้ไว้นั้นอาจเป็นผลให้ผู้นั้นไม่ได้รับการประกันตัวในขั้นต่อไป

การกำหนดข้อจำกัดในการประกันตัวนี้มีการเริ่มนำไปใช้ในหลาย ๆ พื้นที่ในประเทศอังกฤษซึ่งมีการนำมาใช้ก่อนมาตรการอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น

มาตรการขั้นพื้นฐานของโครงการ Drug Intervention Programme

ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ “ยาเสพติดและแอลกอฮอล์” ในท้องที่ต่าง ๆ ในประเทศสหราชอาณาจักรได้วางหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานในการรับมือกับผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดไว้ในเบื้องต้น นั้นคือ ในบางท้องที่ที่พบว่าการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นมีตัวเลขไม่สูงนัก มาตรการที่นำมาใช้จะมีการผ่อนปรนลงบ้าง นั้นคือ อาจไม่มีการทดสอบสารเสพติดขณะที่มีการจับ

กุมตัวผู้ต้องสงสัย อย่างไรก็ตามการกำหนดให้ผู้นั้นต้องมารายงานตัวและการห้ามประกันตัวอาจนำมาใช้กับบุคคลที่ถูกควบคุมตัวได้[20]

ดังได้กล่าวมาแล้ว คนที่ถูกจับในอังกฤษอาจจะได้รับการจัดการโดยวิธีต่าง ๆ กัน ซึ่งประกอบด้วย การตักเตือนโดยตำรวจหรือการฟ้องร้องตาม The Customs and Excise Act 1979 มีการยอมความ (การชำระเงินแทนการฟ้องร้อง) กัน ในคดีการนำเข้ากัญชาในปริมาณน้อย (10 กรัมหรือน้อยกว่านั้น) นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลยพินิจและไม่ดำเนินการต่อไป ทางเลือกสุดท้ายนี้จะไม่ปรากฏในสถิติอาชญากรรม[21]

เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้กระทำผิดที่ใช้ยาในทางที่ผิด โดยให้โอกาสพวกเขาได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้ จึงได้เพิ่มทางเลือกในการบำบัดไว้หลายทางในชั้นการจับกุม การคุมประพฤติและการไปศาล นอกจากนั้นการบำบัดรักษายาเสพติดแบบใหม่และคำสั่งตรวจสอบจะมีอยู่ในทุกศาลในประเทศอังกฤษและเวลส์ โครงการนี้ช่วยให้ศาลสั่งผู้กระทำผิดไปรับการบำบัดรักษาด้วยความยินยอมของผู้กระทำผิดเป็นการคู่ขนานตามคำสั่งชุมชนอย่างอื่น หรือเป็นเสมือนคำตัดสินที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้โครงการที่รู้จักกันในนาม Carats (Counseling, Assessment, Referral, Advice and Through care) มีอยู่ในคุกทุกแห่งของประเทศอังกฤษและเวลส์และก็มีการวางแผนโครงการฟื้นฟูในคุกเสริมด้วย[22]

3.2 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany)

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในทวีปยุโรป และเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับสองของทวีปยุโรป[23]

3.2.1 กระบวนการยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

อำนาจตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ทำให้จะสามารถลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดได้นั้น เริ่มจากประมวลกฎหมายอาญา[24] มาตรา 1[25] บทบัญญัตินี้เป็นหลัก "ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยมีกฎหมาย" (nullum crimen, nulla poena sine lege) หรือหลักนี้ในทาง

---

[20] *เพิ่งอ้าง*, น.156.

[21] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11.*

[22] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

[23] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

[24] Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB), As promulgated on 13 November 1998 Fedaral Law Gazette I, p.945, p.3322.

วิชาการเรียกว่า “หลักไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” อันเป็น “หลักประกันในกฎหมายอาญา” และเป็น “หลักรัฐธรรมนูญ” ประกอบกับโทษจำคุกเป็นโทษชนิดหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้นอำนาจการที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดได้อันเป็นผลให้บุคคลคนหนึ่งจะต้องถูกบังคับโทษจำคุกในเรือนจำจะต้องมาจากหลักพื้นฐานของหลักรัฐธรรมนูญและหลักประกันในกฎหมายอาญา เมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายอาญากำหนดฐานความผิดและโทษไว้อย่างชัดเจน ศาลก็มีอำนาจพิพากษาลงโทษได้[26]

การกระทำความผิดอาญาในกฎหมายอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี[27]

การกระทำผิดอาญา (Straftat) กับการกระทำผิดกฎเกณฑ์ (Ordnungswidrigkeiten) กฎหมายเยอรมนีแบ่งแยกการละเมิดบทบัญญัติของกฎหมาย (Normverstoessen) ออกเป็นสองชนิดคือ การกระทำความผิดอาญา (Straftat) และการกระทำผิดกฎเกณฑ์ (Ordnungswidirgkeiten) ในกรณีการกระทำผิดกฎเกณฑ์ ตัวอย่างเช่น การทำผิดกฎจราจร การขับรถเร็วเกินกำหนด การจอดรถผิดที่หลาย ๆ กรณีเป็นเพียงการกระทำผิดกฎเกณฑ์ที่มีขึ้นเพื่อความสะดวกในการปกครอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายแต่มิใช่การกระทำผิดอาญา การกระทำผิดกฎเกณฑ์โดยสภาพมีผลกระทบต่อสังคมไม่มากนัก ในขณะที่การกระทำความผิดอาญามีผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมมากกว่า (กรณีดังกล่าวทำให้แยกความผิดและโทษทางอาญาออกจากมาตรการบังคับในทางปกครองหรือสภาพบังคับทางกฎหมายแพ่ง)

ความแตกต่างของการกระทำผิดอาญากับการกระทำผิดกฎเกณฑ์ อาจแบ่งได้ดังนี้

1. การกระทำผิดอาญามีผลกระทบต่อสังคมมาก ในขณะที่การกระทำผิดกฎเกณฑ์มีผลกระทบต่อสังคมไม่มาก (กรณีนี้จะเห็นว่ากฎหมายมีความเกี่ยวพันกับคุณค่าทางสังคม ในกรณีการบัญญัติกฎหมายต้องมีการประเมินก่อนเสมอว่าพฤติกรรมของประชาชนที่กฎหมายต้องการเข้าไปควบคุมนั้นมีผลกระทบต่อสังคมมากเพียงใด)

2. การกระทำผิดอาญาก่อให้เกิดการลงโทษ ในขณะที่การกระทำผิดกฎเกณฑ์ก่อให้เกิดการปรับเงิน (มิใช่โทษปรับทางอาญา) เพื่อตักเตือนให้ผู้กระทำผิดกฎเกณฑ์กลับมาเคารพกฎหมายโดยมิได้มุ่งลงโทษ

---

[25] Section 1 No punishment Without a law

[26] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.151.

[27] ศาสตรา โตอ่อน, “การกระทำความผิดอาญาในกฎหมายเยอรมนี,” สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2558, จาก http://forrsulaw.blogspot.com

3. สภาพบังคับของกฎหมาย (โทษ) ในกรณีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นผ่านคำพิพากษา ในขณะสภาพบังคับของกฎหมายในกรณีการกระทำผิดกฎเกณฑ์เกิดขึ้นผ่านการบังคับการของฝ่ายบริหาร เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานทางปกครอง

แต่กรณีถ้าเป็นคดีอาญาที่ไม่มีข้อยุ่งยากหรือเป็นโทษปรับสถานเดียว อัยการจะใช้วิธีการทางอาญาแบบเร่งรัดโดยจะไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนยุติธรรมทางอาญาตามปกติ (Schoffengericht/ accelerate proceedings)[28] ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้คดีอาญาเล็ก ๆ น้อย ๆ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีระงับลงได้จำนวนมากและรวดเร็ว ถ้าเป็นความผิดอาญาอย่างอื่นก็จะมีการดำเนินการทางศาลตามปกติจนกว่าจะมีคำพิพากษา

สำหรับคำพิพากษาของศาลที่ให้ลงโทษจำคุกนั้นจะมีอิทธิพลต่อการบังคับโทษและการบริหารงานเรือนจำอย่างมาก ศาลก็อาจจะกำหนดเงื่อนไขในคำพิพากษาให้แปลงโทษจำคุกเป็นโทษชนิดอื่นที่ใช้มากคือโทษปรับ มีข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการจะพิพากษาลงโทษในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 ถึง ค.ศ. 2003 พบว่าคำพิพากษาของศาลจะรอการลงโทษมากกว่าการจำคุกจริงทุกปีและรอการลงโทษในอัตราส่วนที่มากขึ้นโดยตลอด[29]

ในการลงโทษนี้ได้ดำเนินการตามนโยบายในการบริหารจัดการงานยุติธรรมทางอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีหลักการของการบังคับโทษภายใต้หลักทั่วไปของกฎหมายอาญาที่จะมุ่งเน้นในการใช้โทษปรับและโทษจำคุก (ใช้หรือไม่ใช้วิธีการรอการลงโทษหรือคุมประพฤติ) กฎหมายอนุญาตให้การกำหนดโทษเพิ่มการห้ามกระทำการบางอย่างได้ เช่น การห้ามขับรถ ห้ามเข้าเขตที่กำหนด การให้ต้องรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานมีกำหนดระยะเวลา เป็นต้น ถ้าผู้ที่ถูกกล่าวหาถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมีกำหนดโทษไม่เกิน 2 ปี การดำเนินการตามคำพิพากษาจะสามารถรอการลงโทษหรือให้จำเลยเข้าสู่ระบบคุมประพฤติได้ระยะเวลาและเงื่อนไขการคุมประพฤติจะถูกกำหนดโดยศาลโดยระบุไว้ในคำพิพากษา มาตรการเลี่ยงโทษจำคุกทำให้บุคคลนั้นมีชีวิตที่ไม่ต้องรับโทษจำคุก มีงานทำ ใช้ชีวิตกับครอบครัวได้และมีสังคมอยู่ต่อไป แต่ถ้าหากกระทำความผิดซ้ำอีกหรือกระทำผิดเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในระหว่างคุมประพฤติผู้นั้นจะถูกเพิกถอนการพักการลงโทษและถูกนำตัวไปจำคุกต่อไป[30]

---

[28] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.151.

[29] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.154.

[30] Jorg-Maritn Jehle, Criminal Justice in Germany, 4th.ed (berlin : Federal Ministry of Justice, 2005), p.29.

หลักการทั่วไปของการลงโทษจำคุกผู้ต้องขังคนใดต้องโทษจำคุกมาแล้ว 2ใน3 ส่วน เวลาที่เหลืออาจได้รับการพักการลงโทษจำคุกและมีการคุมประพฤติแทนได้ เมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ต้องขังผู้นั้นมีพัฒนาการปรับพฤตินิสัยดีขึ้นแล้ว และอยู่ในระดับที่สามารถกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ การปล่อยตัวผู้นั้นจะเป็นประโยชน์ในเรื่องความปลอดภัยของสังคมด้วย ในบางกรณีที่มีเหตุอันควรอภัยโทษ ผู้ต้องโทษจำคุกมาแล้ว 50 เปอร์เซ็นต์ของการกำหนดโทษก็สามารถพักการลงโทษได้[31]

นอกจากนั้นยังมีมาตรการอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อฟื้นฟูและป้องกันสังคมนำมาใช้กับผู้ต้องโทษจำคุก เช่น เอาตัวผู้ต้องขังที่มีอาการโรคจิตไปไว้ในโรงพยาบาลโรคจิตหรือสถานที่พักฟื้น สถานกักกันพิเศษ เป็นต้น[32]

3.2.2 กฎหมายยาเสพติดของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1. นโยบายด้านยาเสพติด[33]

ประเทศเยอรมันดำเนินการตาม "แผนปฏิบัติการว่าด้วยยาเสพติดและการติดยาเสพติด" ของประเทศที่ the Federal Cabinet ได้วางไว้ในปี 2003 แผนปฏิบัติการได้กำหนดกลยุทธ์อย่างกว้างขวาง หลายปีเพื่อต่อต้านยาเสพติด เสาหลักที่สำคัญคือ (1) การป้องกัน (2) การบำบัดและการให้คำปรึกษา (3) การช่วยในการดำรงชีพ เสมือนเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าสำหรับผู้ติดยาเสพติด และ (4) การสั่งห้ามลักลอบเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมายและการลดอุปทาน ประเทศเยอรมันยังนำยุทธศาสตร์ด้านยาเสพติดของ EU ในปี 2005-2012 และแผนปฏิบัติการมาใช้ The National Interagency Drug and Addiction Council ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสมาพันธ์รัฐรวมทั้งองค์กรประชาสังคมตั้งขึ้นในปี 2004 เพื่อแนะนำรัฐในเรื่องการนำมาตรการมาใช้กับยาและการติดยาเสพติด

2. มาตรการทางกฎหมาย กระบวนการดำเนินคดีและบทลงโทษ[34]

ความพยายามที่จะควบคุมทางนิติบัญญัติในการเสพ การมีไว้ในครอบครอง การลักลอบค้ายาเสพติด และการเพาะปลูกพืชเสพติดหลายชนิดของเยอรมนี ค่อนข้างจะมีความก้าวหน้าเมื่อเทียบกับอีกหลาย ๆ ประเทศ ประเทศเยอรมันมีนโยบายและกฎหมายยาเสพติดหลายฉบับที่ถือว่าก้าวหน้า ซึ่งรวมถึงโครงการแลกเปลี่ยนเข็มฉีดยา เครื่องจำหน่ายเข็มฉีดยาแบบหยอดเหรียญห้อง

---

[31] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.154.

[32] ธานี วรภัทร์, *เพิ่งอ้าง*, น.157.

[33] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11.*

[34] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

สำหรับใช้ฉีดยาเสพติดที่ปลอดภัย การเปิดโอกาสให้เข้าโครงการรับการบำบัดการติดเมทาโดนและเฮโรอีนสำหรับผู้ที่ติดยาโดยใช้การฉีดเข้าเส้นเลือดดำ การให้ดุลยพินิจกับอัยการเพื่อจะไม่ดำเนินคดีกับผู้ที่มีความผิดจากการมียาเสพติดไว้ในครอบครองในปริมาณที่ไม่มากนักเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว (โดยเฉพาะกัญชา) การผลิตกัญชาในเชิงอุตสาหกรรม ตลอดจนการเข้ารับการบำบัดทดแทนการคุมขังสำหรับผู้ต้องโทษจากการเสพยาและการติดยา

กฎหมายยาเสพติดของประเทศเยอรมันได้รับการแก้ไขให้มีบทลงโทษภาคบังคับขั้นต่ำสำหรับผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดที่ร้ายแรง เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด และการผลิตสารควบคุมหรือสารที่ผิดกฎหมายในปริมาณมาก การปฏิรูปกฎหมายดังกล่าวของประเทศเยอรมันได้ทำให้นานาประเทศที่สนับสนุนวิธีการที่เข้มงวดมากขึ้นพอใจ

อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายจะกำหนดไว้เช่นนั้น เฮโรอีนและสารแปรรูปจากฝิ่นยังคงสามารถหาซื้อได้ทั่วไปตามร้านขายยา ในปี ค.ศ. 1941 แอมเฟตามีนก็ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายให้เป็นสารควบคุม กฎหมายฝิ่น ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1972 พร้อมกับการตรากฎหมายยาเสพติดใหม่ซึ่งคือ BtmG

ความผิดและโทษ[35]

BtmG ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายยาเสพติดที่สำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด BtmG ได้ให้อำนาจกับอัยการโดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล ที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่เล็กน้อย ไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น และไม่กระทบต่อความปลอดภัยของสาธารณะ ผลโดยตรงของการแก้ไขกฎหมายนี้ โดยเนื้อหาแล้วเป็นการทำให้การเสพยาเสพติด ส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยพฤตินัยในประเทศเยอรมัน ผลที่ตามมาทำให้ผู้ที่กระทำความผิดส่วนใหญ่จำนวนมาก (มากกว่าร้อยละ 90) ที่มีกัญชาต่ำกว่า 10 กรัมไว้ในครอบครองไม่ถูกดำเนินคดีภายใต้กฎหมายเยอรมัน อย่างไรก็ตามการลงโทษภาคบังคับขั้นต่ำยังคงอยู่สำหรับการกระทำความผิดที่ศาลพิจารณาว่าร้ายแรง เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด หรือการผลิตยาเสพติดในปริมาณที่มาก การขายยาเสพติดให้กับผู้เยาว์ การมียาเสพติดไว้ในครอบครองขณะที่พกอาวุธ และสถานการณ์อื่น ๆ ที่ส่อให้เห็นถึงอันตรายต่อชีวิตและสวัสดิภาพของผู้อื่น อาจทำให้ได้รับโทษอย่างน้อยในขั้นต่ำสุดของโทษภาคบังคับ

---

[35] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

3.2.3 มาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีคำพิพากษาของศาลที่ลงโทษจำคุกจะมีอิทธิพลต่อการบังคับโทษและการบริหารงานเรือนจำเป็นอย่างมาก[36] กล่าวคือ ศาลจะใช้นโยบายการเลี่ยงโทษจำคุกโดยการกำหนดเงื่อนไขในคำพิพากษาให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษชนิดอื่น เช่น พิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่ให้รอการลงโทษ หรือใช้โทษปรับแทนการลงโทษจำคุก เป็นต้น ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาลงโทษของศาลตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 ถึงปี ค.ศ. 2006 พบว่าคำพิพากษาของศาลจะรอการลงโทษมากกว่าการลงโทษจำคุกจริงทุกปี และรอการลงโทษในอัตราส่วนที่มากขึ้นโดยตลอด[37]

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ในอำนาจรัฐของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีสองส่วน ได้แก่ รัฐบัญญัติว่าด้วยยาเสพติด (BtMG) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด (Gesetz ber den Verkehr mit Betäubungsmitteln (BtMG)/Law concerning the Trade with Narcotics) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ถูกบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1971 เนื่องจากการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากของตัวเลขผู้ติดยาเสพติดภายในประเทศ และในปี ค.ศ. 1981 แนวทางด้านการบำบัดรักษาได้ถูกนำมาบัญญัติไว้แทนการลงโทษ “The therapy instead of punishment” กฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติซึ่งเป็นการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสาระของยาเสพติด ทั้งในส่วนของเนื้อหา การอนุญาตให้ใช้ยาเสพติดเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และการปฏิบัติต่อบุคคลที่กระทำผิดและตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (Strafprozessordnung, StPO) [38]

เงื่อนไขในการควบคุมตัวบุคคล[39]

กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด (Narcotics Law/ BtMG) เข้ามามีบทบาทสำคัญเกี่ยวเนื่องด้วยกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการควบคุมตัวบุคคลในความผิดคดียาเสพติด ซึ่งให้อำ

---

[36] วชิราภรณ์ อนุกูล, “กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), น.146.

[37] Jorg-Maritn Jehle, <u>Criminal Justice in Germany</u>, 5th.ed (berlin : Federal Ministry of Justice, 2009), p.31.

[38] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*, น.145 - 150.

[39] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11.*

นาจแก่รัฐในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในเรือนจำเป็นระยะเวลาแตกต่างจากการกระทำความผิดฐานอื่นตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ตามสาระสำคัญดังต่อไปนี้[40]

มาตรา 29 BtMG วางหลักว่า ผู้ใดกระทำการซึ่งเป็นการค้าขาย ผลิต จำหน่าย แจกจ่าย ให้ รวมถึงการเคลื่อนย้ายขนส่งยาเสพติดหรือด้วยวิธีหนึ่งวิธีใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือโทษปรับ

มาตรา 29a (1) BtMG วางหลักว่า ผู้ใดมีอายุกว่า 21 ปี ให้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดแก่ผู้อื่นที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ให้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดแก่ผู้อื่นที่มีอายุกว่า 21 ปี ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมหรือบุคคลดังกล่าวผลิต ให้หรือครอบครองวัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดจำนวนไม่น้อยโดยปราศจากเหตุผลที่จะอนุญาตให้มีได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี

มาตรา 30a (1) BtMG วางหลักว่า ผู้ใดกระทำการซึ่งเป็นการค้าขาย ผลิต จำหน่าย แจกจ่าย ให้ รวมถึงการเคลื่อนย้ายขนส่งยาเสพติดหรือด้วยวิธีหนึ่งวิธีใด ตามมาตรา 29 ในรูปแบบที่มีผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นกลุ่ม

มาตรา 30b BtMG วางหลักว่า ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 129 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (StGB) ให้บังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญากับกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 6 ประมวลกฎหมายอาญา แม้การกระทำความผิดจะมิได้เกิดขึ้นในสหพันธรัฐดังที่ได้กล่าวมานี้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ผู้ใดกระทำความผิดอันเกี่ยวเนื่องด้วยยาเสพติดนอกจากรัฐจะมีอำนาจควบคุมตัว และลงโทษตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (StGB) แล้ว รัฐยังมีอำนาจที่จะควบคุมตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดด้วย

ดังนั้น ในกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามรัฐบัญญัติว่าด้วยยาเสพติด (Narcotics Law:Betäubungsmittelgesetz-BtMG) ตาม Section 29 เกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายหรือตระเตรียมการผลิตและจำหน่ายยาเสพติด รวมถึงการเคลื่อนย้ายขนส่งยาเสพติด Section 30 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตาม Section 29 ที่กระทำในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มอาชญากร และ Section 30a การผลิตหรือจำหน่ายหรือเคลื่อนย้ายยาเสพติดที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 21 ปี (young adult) และ 18 ปี (adolescent) ร่วมขบวนการด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในอำนาจ ตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 112a ได้ กล่าวคือ

---

[40] "Gesetz ber den Verkehr mit Betäubungsmitteln (BtMG)/Law concerning the Trade with Narcotics," 16 October 2015, http://www.gesetze-im-internet.de/btmg_1981/

กรณีจำเป็นต้องควบคุมตัวเพราะเกรงว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือไปกระทำ ความผิดทำนองเดียวกันอีก หรือไปทำอันตรายแก่พยานหลักฐาน สามารถควบคุมตัวไว้ในที่คุมขังได้อย่างต่ำ 1 ปี

นอกจากนั้น กฎหมายยาเสพติด Section 31a(1) ยังบัญญัติให้อำนาจอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำผิดได้หากปริมาณยาเสพติดมีจำนวนน้อย และการฟ้องนั้นมิได้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือมีไว้เพื่อใช้ส่วนตัว หรือ Section 31a(2) กรณีมีการดำเนินการสั่งฟ้องไปแล้ว ศาลอาจยุติกระบวนการพิจารณาได้โดยความยินยอมของอัยการและผู้กระทำผิด

สำหรับความรับผิดทางอาญานั้น กฎหมายยาเสพติดของเยอรมัน กำหนดให้สามารถลดโทษได้ หากศาลพบว่าความผิดดังกล่าว "ไม่รุนแรง" หากเป็นเช่นว่านั้น ศาลอาจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดได้ เช่นน้อยกว่า 2 ปี หรือ 5 ปี ใน Section 30 หรือ Section 30a แล้วแต่กรณี ซึ่งศาลฎีกาเยอรมัน ได้เคยมีคำพิพากษาว่า ความผิดที่เข้าข่าย "ไม่ร้ายแรง" นั้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาสภาวะแวดล้อมที่แสดงถึงความแตกต่างจากสภาพการณ์ทั่วไป อันทำให้ศาลเห็นได้ว่า การลงโทษที่ใช้ตามปกตินั้นไม่สมเหตุสมผลและประเทศเยอรมันไม่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตในคดียาเสพติด แต่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตในคดีประเภทอื่น (Section 38 –German Criminal Code) และไม่มีโทษประหารชีวิต[41]

นอกเหนือจากมาตรการที่มิใช่การคุมขัง (Non-custodial) ที่ปรากฏในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules)[42] และข้อกำหนดว่าด้วยมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (Non-custodial Measures for Women Offen - ders)[43] แล้ว ยังมีมาตรการทางเลือกอื่นที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่มีวิวัฒนาการที่น่าสนใจในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีมาตรการทางกฎหมายที่ถือได้ว่าเป็นทางเลือกที่น่าสนใจที่ส่งผลให้สามารถลดจำนวนผู้ต้องขังใน

---

[41] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11.*

[42] ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการที่มิใช่การคุมขัง (The Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures) หรือข้อกำหนดโตเกียว (The Tokyo Rules).

[43] ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (The United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders) หรือ ข้อกำหนดกรุงเทพ (The Bangkok rules).

เรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการลดอันตรายที่จะส่งผลกระทบต่อสังคม ดังต่อไปนี้[44] ได้มีการนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาใช้ประกอบการบังคับใช้กฎหมายคล้ายกับประเทศไทย) นอกจากนั้นยังมีการนำรัฐบัญญัติว่าด้วยการตรวจสอบคดี (Grundstaffüberwachcng sgesetz) ซึ่งเป็นกฎหมายพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการตรวจสอบการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และกำหนดความสัมพันธ์ในการฟ้องร้องคดีสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและศาล รวมถึงการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยและทนายจำเลยในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งโดยหลักการนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการจับกุมและรายงานการกระทำความผิดต่อสำนักงานอัยการ ตามนัยมาตรา 163 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (SfPO) ตามหลักการบังคับในการฟ้องคดี (Principle of mandatory Prosecution) ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจในการตรวจสอบและพิจารณาวินิจฉัยที่จะสั่งไม่ฟ้อง ตามหลักการดุลพินิจในการฟ้องร้อง (Principle of Dictionary Prosecution) ที่บัญญัติไว้ชัดเจนใน BtMG มาตรา 29 และมาตรา 31a ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153 มาตรา 153a และมาตรา 153 E และมาตรา 154[45]

สำหรับผู้ติดยาเสพติดได้ใช้วิธี “การรักษาแทนการลงโทษ” โดยเริ่มใช้บังคับมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1981 ซึ่งเป็นการบำบัดรักษาโดยการลดปริมาณการใช้ยาเพื่อลดการเสพยาเสพติด ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 และจัดให้มีห้องเสพยาเสพติดในปี ค.ศ. 2000 และการบำบัดรักษาโดยการให้ยาเสพติดบางชนิดทดแทน เช่น การให้ยาเสพติดชนิด เช่น เฮโรอีนทดแทน เป็นต้น สำหรับมาตรการการรักษาแทนการลงโทษนั้น ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้ คือ พนักงานอัยการ ภายใต้ความเห็นของศาล โดยสามารถเลือกการดำเนินการพิจารณาออกไป สำหรับกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอันเป็นผลมาจากการติดยาเสพติด ศาลอาจสั่งให้จำเลยเข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแทนการคุมขังก็ได้ และหากได้รับการบำบัดรักษาจนเป็นผลสำเร็จก็อาจใช้มาตรการพักการลงโทษมาใช้ควบคู่กับการบำบัดรักษาต่อไปได้[46]

---

[44] กอบกูล จันทวโร,ธานี วรภัทร์,จิรวุฒิ ลิปิพันธ์,สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก, มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำผิดคดียาเสพติดเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2558), น.63.

[45] *เพิ่งอ้าง*. น.65.

[46] *เพิ่งอ้าง*. น.66.

สถานการณ์การบังคับโทษผู้กระทำผิดเพศหญิงสถานการณ์ในเยอรมนี แม้ว่าผู้ต้องขังเพศหญิงจะมีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้น แต่ก็น้อยกว่าประเทศไทยมาก ทั้งนี้เนื่องจากเวลาดำเนินคดีในชั้นศาล ศาลจะคำนึงถึงภาระของผู้หญิงที่เกิดขึ้นหลังเธอถูกจองจำ เช่น การเลี้ยงดูบุตร และครอบครัว ดังนั้น การที่จะตัดสินลงโทษอะไรให้แก่จำเลยที่เป็นผู้หญิง ศาลจะคำนึงถึงหน้าที่ความเป็นผู้หญิง ดังนั้น การลงโทษจึงออกไปในแนวทางของการไม่จำคุก และใช้มาตรการอย่างอื่นแทน เพื่อไม่ให้การบังคับโทษกระทบความเป็นอยู่ของครอบครัวของหญิงมากนัก ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้นทางของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีการพิจารณาก่อนว่า ผู้ต้องหาที่กระทำความผิด มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือเครือข่ายค้ายาเสพติดรายใหญ่หรือไม่ ก่อนจะดำเนินคดีในขั้นตอนต่อไป เพื่อเป็นการตรวจสอบ แยกผู้กระทำความผิดรายย่อยออกจากรายใหญ่ สิ่งหนึ่งที่สามารถนำไปพิจารณาประกอบได้ คือปริมาณยาเสพติดในครอบครองระหว่างการจับกุม[47]

ภาคประชาชนหรือยุติธรรมชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับการบังคับกฎหมายยาเสพติดโดยภาคชุมชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการหลังการพ้นโทษ (After Care) เพื่อการบำบัดเพิ่มเติม เนื่องจากเฉพาะการบำบัดในเรือนจำอาจไม่เพียงพอ และเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้พ้นโทษปรับตัวกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง ซึ่งหน่วยงานของรัฐในภาคสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้สนับสนุนดูแลงานในด้านนี้ อาจกล่าวได้ว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักร จะมีมาตรการทางกฎหมายยาเสพติด และนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ใกล้เคียงกัน[48]

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมตัว

เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว ไม่ปรากฏมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในการควบคุมตัวไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานก็ได้แก่ มาตรการภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (Grundgesetz) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) กล่าวคือ การกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวบุคคลต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้นและต้องพิจารณาถึงหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยสากล การตรวจสอบการใช้อำนาจควบคุมเป็นไปตามหลักแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

---

[47] *เพิ่งอ้าง*. น.84 - 85.

[48] *เพิ่งอ้าง*. น.88.

อาญาเยอรมัน (StPO) โดยองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลแห่งสหพันธ์รัฐ และโดยองค์การระหว่างประเทศ เช่น UN, UNHCR[49]

DPU

[49].ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11.*

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายและมาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดในประเทศไทยกับต่างประเทศ

ในการเริ่มกระบวนยุติธรรมทางอาญากับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น ในขั้นแรกจำเป็นต้องได้ทราบข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้นและข้อมูลของผู้กระทำความผิด ประกอบจนพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา ตั้งแต่ในชั้นเริ่มเข้าสู่กระบวนการทางอาญา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดครบถ้วนและเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญในการนำไปใช้เพื่อพิจารณากำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดหญิงไว้ในอำนาจรัฐควรจะต้องพิจารณาใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนตามหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าควรเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐหรือไม่ควรเอาตัวบุคคลใดไว้ในอำนาจรัฐอย่างละเอียด เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้กระทำความผิดในการเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างอิสระ และเพื่อลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำที่มีปริมาณมากจนล้นเรือนจำ รวมถึงลดผลกระทบที่เกิดจากการจองจำผู้กระทำความผิดหญิงในทุก ๆ ด้านด้วย ในการศึกษาบทนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิง และมาตรการที่ใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงตามแนวทางของกฎหมายและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด ตามหลักการในการดำเนินคดียาเสพติดของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายและวิธีดำเนินการของสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามลักษณะพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด รวมถึงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัวและสายสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้กระทำความผิดหญิงแต่ละบุคคลด้วย ว่ามีความจำเป็นหรือมีเหตุสมควรประการใดในการเอาตัวผู้นั้นไว้ในอำนาจรัฐด้วยการคุมขังหรือไม่ หรือควรจะใช้มาตรการใดในการเลี่ยงการคุมขังที่เหมาะสมและมีผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดและครอบครัวของผู้กระทำความผิดแต่น้อยที่สุด และหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามหลักสากลว่าด้วยการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานครด้วย

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาและผลกระทบในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยการคุมขังระหว่างพิจารณาในประเทศไทยนั้น สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์บริบททางสังคมเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงในคดียาเสพติดในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในสังคมไทยปัจจุบันนั้นพบว่ามีปัญหาการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้นกว่าในอดีต ด้วยสาเหตุมาจากสภาพครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่เข้ามาสู่ครอบครัวและสังคมก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน จากสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมีนี้ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันน้อยลง[1] เกิดความขัดแย้งกันง่ายขึ้นจนกลายเป็นปัญหาครอบครัวที่จะมีผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวในระยะยาว และอาจกลายเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคตด้วย ปัญหาที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของการกระทำความผิดของผู้หญิง คือ ผลจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้หญิง โดยเฉพาะการตกเป็นเหยื่อทางเพศการถูกข่มขืนกระทำชำเรา การถูกคุกคามทางเพศและการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งเมื่อผู้หญิงตกเป็นเหยื่อทางเพศหรือถูกทารุณกรรมทางร่างกายหรือจิตใจก็จะทำให้ผู้หญิงเกิดพฤติกรรมในทางลบขึ้น และทำให้ผู้หญิงกลายเป็นอาชญากรต่อไปได้ เช่น การเป็นโสเภณี การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการกระทำของฝ่ายชายได้ก่อให้เกิดความทุกข์ยาก ความเดือนร้อนให้แก่ฝ่ายหญิงเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งเสริมต่อความอ่อนแอของผู้หญิงให้กล้ากระทำความผิดมากขึ้น[2]

4.1.1 วิเคราะห์บริบทของครอบครัวที่มีผลต่อการกระทำความผิดของผู้หญิง

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยเก่ามาเป็นสังคมสมัยใหม่ ที่มีผลกระทบทำให้ลักษณะความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายกลายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว

---

[1] จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, เฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล, ประพีร์ วิริยะสมบูรณ์, เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์, สุดา ภิรมย์แก้ว,สุรพันธ์ เพชราภา, <u>สังคมวิทยา</u>, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554), น.85.

[2] อัณณพ ชูบำรุง,อุนิษา เลิศโตมรสกุล, <u>อาชญากรรมและอาชญาวิทยา</u>, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น.239.

เพิ่มมากขึ้น และด้วยสภาพสังคมเศรษฐกิจที่ต้องมีการแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอดนั้น ทำให้ผู้หญิงต้องมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งแต่เดิมผู้ชายจะเป็นช้างเท้าหน้าหรือผู้ที่ต้องมีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบต่อครอบครัวก็กลายมาเป็นผู้หญิงที่ต้องร่วมทำงานหาเลี้ยงครอบครัวด้วย ผู้หญิงจึงมีภาระต้องดูแลและรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในบ้านและนอกบ้าน และความเป็นครอบครัวเดี่ยวในปัจจุบันนี้ทำให้ผู้หญิงจำเป็นต้องรับภาระในการหารายได้เพื่อดูแลครอบครัวหรือมีบทบาทในการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัวสูงขึ้น

ในการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันพบว่ามีการอยู่ด้วยกันระหว่างชายและหญิงโดยไม่มีการแต่งงาน มีปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในวัยรุ่นและมีพฤติกรรมการรักร่วมเพศ เช่น ชายรักชาย หญิงรักหญิงเพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมทั้งสิ้น เมื่อมีปัญหาครอบครัวเกิดขึ้น มีการหย่าร้างหรือมีปัญหาความยากจนรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ฯลฯ ทำให้ผู้หญิงต้องเป็นผู้ดูแลหาเงินหรือรายได้มาใช้จ่ายเพื่อรับผิดชอบต่อครอบครัวเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงเกิดความเครียดหันหน้าเข้าหายาเสพติดหรือเข้าสู่กระบวนการยาเสพติดมากขึ้น ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำหางานทำยาก และด้วยปัจจัยอีกอย่างคือค่าตอบแทนจากยาเสพติดที่ค่อนข้างสูงจึงส่งผลทำให้ผู้หญิงเข้าเกี่ยวข้องกับวงจรยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

4.1.2 วิเคราะห์บริบทวัฒนธรรมเกษตรกรรมกับแนวโน้มการกระทำความผิด

แต่เดิมประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีประชากรร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกร มีวัฒนธรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในครอบครัวและสัง คม ไม่ต้องมีการแก่งแย่งแข่งขันกันอย่างในสังคมปัจจุบัน แต่หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งการกลายมาเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นต่างคนต่างต้องเอาตัวรอด สภาพสังคมไทยบางส่วนจึงกลายเป็นสังคมตัวใครตัวมัน เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษและเยอรมันนีที่ประชากรของทั้งสองประเทศก็ต่างใช้ชีวิตกันแบบตัวใครตัวมัน แต่อย่างไรก็ดีสภาพสังคมไทยก็ยังคงวัฒนธรรมเกษตรกรรมอยู่เช่นเดิม ซึ่งไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมดเสียทีเดียว สมาชิกในสังคมจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้าวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันมีการกระทำความผิดเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย และจากการศึกษาก็พบอีกว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่กระทำความผิดครั้งแรก กระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรมีขั้นตอนหรือกระบวนการรองรับผู้กระทำความผิดครั้งแรกที่แยกต่าง

หากจากผู้กระทำความผิดซ้ำ และต้องมีการพัฒนาระบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นธรรมอย่างจริงจัง เป็นที่ทราบว่าสังคมไทยนั้นปืนสังคมเกษตรกรรมมีปัญหาต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมและไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาราคาข้าวตกต่ำทำให้ชาวนาต้องไปกู้เงินนอกระบบ จนเกิดความเครียดและหาทางออกโดยการเข้าสู่กระบวนการยาเสพติดเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมีการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกร ให้เกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้นมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ เพื่อลดผลกระทบหรือปัญหาที่อาจจะเกิดจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดลง

4.2 วิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในสังคมไทยแต่เดิมเป็นสังคมที่มีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดด้วยการลงโทษที่รุนแรงเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำผิดไว้[3] การลงโทษนั้นได้มีการพัฒนารูปแบบการลงโทษมาโดยตลอดจนในกระทั่งปัจจุบัน การลงโทษที่นิยมใช้มากที่สุดของประเทศไทนนั้นคือการลงโทษจำคุก[4] และมีการคุมขังผู้กระทำความผิดในระหว่างพิจารณาคดีด้วยซึ่งเชื่อว่าการจำคุกหรือการคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีนั้นเป็นวิธีการที่คุ้มครองสังคมและเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม จึงมีการดำเนินการด้วยวิธีดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ จนกลายเป็นปัญหาที่ยากต่อการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำหรับขั้นตอนและกระบวนการดำเนินคดีอาญานั้นมีสองระบบด้วยกัน คือ ในระบบ Civil Law จะใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ ในการกระทำความผิดอาญานั้น ถือว่าความรับผิดอาญาเป็นความรับผิดต่อรัฐ รัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐจะเป็นผู้ดำเนินคดีอาญา ซึ่งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจะไม่มีลักษณะเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ แต่ศาลจะเป็นผู้ค้นหาความจริงเอง ในขณะที่กลุ่มระบบ Common Law จะใช้ระบบการดำเนินคดีโดยประชาชน จะถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิฟ้องคดี โดยลักษณะการตรวจสอบค้นหาความจริงจะเป็นลักษณะของระบบการต่อสู้ระหว่างคู่ความ การค้นและสืบ

---

[3] นัทธี จิตสว่าง, หลักทัณฑวิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์, ม.ป.ป,) น.23.

[4] ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.36.

หาพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของโจทก์และจำเลย ศาลต้องวางตัวเป็นกลางจะไม่มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงอย่างเช่นในระบบ Civil Law

ในระบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยนั้นเป็นระบบ Civil Law กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการตลอดกระบวนการพิจารณา ประชาชนหรือผู้เสียหายมีอำนาจเพียงการร้องทุกข์กล่าวโทษ และยื่นฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายนั้นก็จะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ แต่ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายก็ไม่ต้องมีการไต่สวนมูลอีก กระบวนการดำเนินคดีอาญาต่อไปก็จะเป็นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐและศาลเท่านั้นที่จะเป็นผู้ตรวจสอบค้นหาความจริง จากการศึกษาการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยนั้นพบว่า การทำงานของเจ้าพนักงานของรัฐในชั้นตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลนั้น จะเป็นการส่งต่องานจากผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วเป็นชั้น ๆ ไป จะไม่มีการทำงานร่วมกันของแต่ละภาคส่วน จึงเป็นข้อด้อยที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

สำหรับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอังกฤษหรือสหราชอาณาจักร จะมีแนวคิดและการปฏิบัติที่มองความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการยุติธรรม สังคม แนวคิดใหม่ การฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ที่เป็นวงจรเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเป็นกระบวนการที่สามารถลดปริมาณคดีอาญา และปกป้องคุ้มครองสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องมาจากประเทศอังกฤษมุ่งเน้นการป้องกันมากกว่าการแก้ไข กล่าวคือ เป็นกลไกการทำงาน 2 ภาคผสมผสานกัน[5] คือ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและนอกกระบวนการยุติธรรม คือ ความร่วมมือทางสังคม ในการดำเนินกระบวนพิจารณาในส่วนของข้อเท็จจริงในคดีจะเป็นหน้าที่ของคณะลูกขุนทำหน้าที่พิจารณาและจะมีคำพิพากษาว่ามีความผิดหรือไม่ และมีผู้พิพากษาเป็นผู้ดำเนินกระบวนพิจารณาในศาล โดยผู้พิพากษาจะพิจารณาประเด็นข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาและให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่คณะลูกขุน ถ้าคณะลูกขุนตัดสินว่ามีความผิด (Verdict) จะเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาคนเดียวที่จะกำหนดโทษ โดยการกำหนดโทษจะพิจารณารายงานจากอัยการในประเด็นที่เกี่ยวกับ อายุ ประวัติการกระทำความผิด และรายงานจากเจ้าหน้าที่คุมประพฤติในประ

---

[5] *เพิ่งอ้าง*, น.181.

เด็นที่เกี่ยวกับสภาพจิตและสภาพทางสังคมของจำเลยประกอบ เพื่อทำคำพิพากษาของผู้พิพากษาในการกำหนดมาตรการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด[6]

สำหรับกระบวนการยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น การที่ศาลจะมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดได้ อันเป็นผลให้บุคคลคนหนึ่งจะต้องถูกบังคับโทษจำคุกในเรือนจำจะต้องมาจากหลักพื้นฐานของหลักรัฐธรรมนูญและหลักประกันในกฎหมายอาญา เมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายอาญากำหนดฐานความผิดและโทษไว้อย่างชัดเจน ศาลก็มีอำนาจพิพากษาลงโทษได้ สำหรับคำพิพากษาของศาลที่ให้ลงโทษจำคุกนั้นจะมีอิทธิพลต่อการบังคับโทษและการบริหารงานเรือนจำอย่างมาก ศาลก็อาจจะกำหนดเงื่อนไขในคำพิพากษาให้แปลงโทษจำคุกเป็นโทษชนิดอื่นที่ใช้มากคือโทษปรับ มีข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการจะพิพากษาลงโทษในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 ถึง ค.ศ.2003 พบว่าคำพิพากษาของศาลจะรอการลงโทษมากกว่าการจำคุกจริงทุกปีและรอการลงโทษในอัตราส่วนที่มากขึ้นโดยตลอด[7]

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยยังมีข้อบกพร่องที่เกิดจากการขาดความร่วมหรือการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาขาดความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ และไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำให้สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีและอยู่กับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุขได้ ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงระบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้มีการทำงานร่วมกันขององค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบแบบแผน

4.3 วิเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดยาเสพติดนั้น เป็นกฎหมายที่บัญญัติลักษณะของความผิด บทลงโทษและวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดยาเสพติดของแต่ละประเทศมีการบัญญัติไว้แตกต่างกันออกไปตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมของแต่ละประเทศ

---

[6] น้ำแท้ มีบุญสล้าง, "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอังกฤษ," สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558, จาก http://www.google.co.th/url?url=http://www.senate.go.th

[7] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.154.

สำหรับการดำเนินการตามกฎหมายยาเสพติดของไทยนั้น มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ที่บัญญัติหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ฎีกา และอายุความ รวมทั้งกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาและบังคับโทษยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาใดที่พระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง หรือกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

ในประเทศอังกฤษมีระดับของการติดยาเสพติดสูงที่สุดในยุโรปตะวันตก รอยเตอร์และสตีเวนส์ยังรายงานด้วยว่าชาวอังกฤษใช้ยาเสพติดเพื่อความสนุกสนานมากที่สุดในยุโรปตะวันตก และเป็นประเทศที่มีอัตราการเสียชีวิตเนื่องจากยาเสพติดสูงที่สุดเป็นอันดับสองของประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตก[8] ประเทศอังกฤษและเวลส์มีแนวคิดว่า หากตัดวงจรการเสพยาลงได้ก็จะสามารถลดการกระทำผิดทางอาญาลงได้เช่นกัน มาตรการในประเทศอังกฤษเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่ตรวจพบสารเสพติดในร่างกายนั้นเพิ่งเกิดขึ้นไม่นานนัก คือประมาณปี ค.ศ. 2003 แต่หลังจากมีการนำมาตรการนี้มาใช้พบว่าตัวเลขของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวเนื่องกับยาเสพติดนั้นลดลง อังกฤษมีโครงการที่เรียกว่า Drug Interventions Programme (โครงการแทรกแซงผู้ติดยาเสพติด) ซึ่งถือว่าโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนในการติดตามขบวนการการใช้สารเสพติด โครงการนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดอาญาแล้วตรวจพบว่าติดยาเสพติดนั้นได้เข้ารับการรักษา เมื่อได้รับการรักษาแล้วจะช่วยลดการเกิดอันตรายที่เกิดจากการเสพยาเสพติดหรือช่วยลดพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิดทางอาญาลงได้ โครงการ Drug Interventions Programme (DIP) นี้เป็นโครงการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทุกหน่วยงานต้องช่วยกันในการบำบัดรักษา ผู้กระทำผิดออกจากการเสพยา หน่วยงานเหล่านั้นอาจรวมถึง หน่วยงานตำรวจ กรมคุมประพฤติ ราชทัณฑ์ ศาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ

---

[8] ข้อมูลจาก Encyclopedia of Drug Policy (Mark A.R Kleiman,. and James E. Hawdon.2011), แปลโดย ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา, สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ภายใต้โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา.

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่น ๆ และเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้กระทำผิดที่ใช้ยาในทางที่ผิด โดยให้โอกาสพวกเขาได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้ จึงได้เพิ่มทางเลือกในการบำบัดไว้หลายทางในชั้นการจับกุม การคุมประพฤติและการไปศาล นอกจากนั้นการบำบัดรักษายาเสพติดแบบใหม่และคำสั่งตรวจสอบจะมีอยู่ในทุกศาลในประเทศอังกฤษและเวลส์ โครงการนี้ช่วยให้ศาลสั่งผู้กระทำผิดไปรับการบำบัดรักษาด้วยความยินยอมของผู้กระทำผิดเป็นการคู่ขนานตามคำสั่งชุมชนอย่างอื่นหรือเป็นเสมือนคำตัดสินที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ โครงการที่รู้จักกันในนาม Carats (Counseling, Assessment, Referral, Advice and Through care) มีอยู่ในคุกทุกแห่งของประเทศอังกฤษและเวลส์และก็มีการวางแผนโครงการฟื้นฟูในคุกเสริมด้วย[9]

สำหรับประเทศเยอรมนีนั้นมีความพยายามที่จะควบคุมทางนิติบัญญัติในการเสพ การมีไว้ในครอบครอง การลักลอบค้ายาเสพติด และการเพาะปลูกพืชเสพติดหลายชนิดของเยอรมนี ค่อนข้างจะมีความก้าวหน้าเมื่อเทียบกับอีกหลาย ๆ ประเทศ การให้ดุลยพินิจของอัยการเพื่อจะไม่ดำเนินคดีกับผู้ที่มีความผิดจากการมียาเสพติดไว้ในครอบครองในปริมาณที่ไม่มากนักเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว และการให้เข้ารับการบำบัดทดแทนการคุมขังสำหรับผู้ต้องโทษจากการเสพยาและการติดยาตาม Betaubungsmittelgesetz (BtmG) หรือกฎหมายว่าด้วยบทบัญญัติสารควบคุม BtmG ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายยาเสพติดที่สำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด BtmG ได้ให้อำนาจกับอัยการโดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล ที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่เล็กน้อย ไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น และไม่กระทบต่อความปลอดภัยของสาธารณะ[10] และในปี ค.ศ. 1981 แนวทางด้านการบำบัดรักษาได้ถูกนำมาบัญญัติไว้แทนการลงโทษ “The therapy instead of punishment” กฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติซึ่งเป็นการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสาระของยาเสพติด ทั้งในส่วนของเนื้อหา การอนุญาตให้ใช้ยาเสพติดเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และการปฏิบัติต่อบุคคลที่กระทำผิดและตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (Strafprozessordnung, StPO)[11]

---

[9] คณะนิติศาสตร์, “โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายลักษณะพิเศษ,” รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, โดยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร, 2552 : น.153.

[10] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, “โครงการศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา,” รายงานฉบับสมบูรณ์, โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.ภายใต้โครงการกำลังใจ ในพระดำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, ม.ป.ป.

[11] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.145 - 150.

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดียาเสพติดของไทยยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหญิงที่ไม่มีความร้ายแรงและไม่มีลักษณะเป็นอาชญกรโดยสันดาน ได้มีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวเองในสังคมเท่าที่ควร โดยได้มีการจัดการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในระหว่างการสอบสวนและในพิจารณาของศาล ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติดมิได้บัญญัติถึงอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในส่วนนี้ไว้ จึงต้องนำหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐมาใช้ ผู้เขียนจึงเห็นควรว่าการนำวิธีการดำเนินการในคดีอาญาทั่วไปที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนของการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐด้วยการควบคุมตัวหรือการคุมขังมาใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดนั้นเป็นการนำมาใช้อย่างไม่เหมาะสม เนื่องจากสาเหตุหรือปัจจัยในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาประเภทอื่น เช่น เกิดจากอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน มีฐานะยากจนหรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำหรือด้วยความจำเป็นประการหนึ่งประการใด และมีการดำเนินการอันเป็นกลุ่มหรือองค์กร ฯลฯ โดยพบว่าผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดส่วนใหญ่นั้นเป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรกและเป็นเพียงผู้เสพมีไว้เพื่อเสพหรือเป็นผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น มิได้เป็นผู้ค้าร้ายใหญ่หรือผู้ร้ายรายสำคัญแต่ประการใด ดังนั้นจึงควรมีมาตรการที่มิใช่การคุมขังหรือหลีกเลี่ยงการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติดอย่างชัดเจน เพื่อความถูกต้องเหมาะสมและสามารถแก้ปัญหาผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างตรงจุด โดยเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้ปรับปรุงตัวกลับเป็นคนดีและไม่ถูกตีตราว่าเป็นนักโทษและเพื่อป้องกันมิให้เกิดการเรียนรู้จากโรงเรียนอาชญากรในเรือนจำอีกด้วย

4.4 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีอยู่ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในปัจจุบันของนานาประเทศได้มีการนำมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังหรือมาตรการเลี่ยงโทษจำคุกมาใช้อย่างแพร่หลาย เช่น ประเทศอังกฤษ เยอรมนี หรือสหรัฐอเมริกา เนื่องจากทุกประเทศทั่วโลกต่างได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่เกิดจากการเรียนรู้ในเรือนจำ โดยเล็งเห็นว่าการนำโทษจำคุกมาใช้นั้นจะกระทำต่อเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น ถ้าหากผู้กระทำความ

ผิดใดไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐก็ให้ใช้มาตรการอื่นแทนการคุมขังหรือการจำคุกเสีย

การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดในประเทศไทยนั้นยังไม่มีการนำมาตรการอื่นแทนการควบคุมตัวหรือมาตรการที่มิใช่การคุมขังมาใช้ ทำให้มีการส่งตัวผู้กระทำความผิดหญิงเข้าสู่เรือนจำอย่างเช่นผู้กระทำความผิดในคดีอื่น ๆ และพบว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิงมักจะเป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรกและเป็นกรณีที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดร้ายแรง ซึ่งการนำผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่กระทำความผิดครั้งแรกและไม่รุนแรงนี้ไปควบคุมรวมกับผู้กระทำความผิดอื่น ๆ ที่เป็นผู้กระทำความผิดร้ายแรงทำให้เกิดความคุ้นเคย สนิทสนมและมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติหรือเกิดความเปลี่ยนแปลงที่แย่ลงแก่ผู้กระทำความผิด และด้วยสภาพของเรือนจำที่สร้างมาเพื่อรองรับผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังชายเท่านั้น[12] หาได้มีเรือนจำที่รองรับหรือเอื้ออำนวยในการควบคุมและดูแลผู้กระทำความผิดหญิงไม่ ทำให้ผู้กระทำความผิดหญิงไม่ได้รับการดูแลและการบริการที่จำเป็นอย่างเหมาะสมกับความต้องการทางกายภาพและความจำเป็นของผู้หญิงอย่างเพียงพอ ซึ่งกระทบต่อสภาวะทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้กระทำความผิดหญิงที่มากเกินไป จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีมาตรการทางกฎหมายอย่างอื่นที่มิใช่การคุมขังมาใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด

ในสหราชอาณาจักรหรืออังกฤษนั้น หากศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดยังไม่ควรที่จะได้รับโทษจำคุกในเรือนจำอันจะเป็นการจำกัดอิสรภาพอย่างเด็ดขาด อีกทั้งความผิดดังกล่าวหากปล่อยผู้กระทำความผิดไปจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจจะสำนึกผิดได้ ศาลก็จะมีคำพิพากษากำหนดมาตรการอื่นมาใช้เพื่อแทนการลงโทษจำคุกเด็ดขาด คือ มาตรการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลาและศาลอาจนำมาตรการมาใช้ควบคู่กับมาตรการนี้ได้ เช่น การทำงานสาธารณะ การบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์กับสังคม[13] มาตรการคุมขังเป็นระยะเวลานั้นมีการกำหนดรูปแบบไว้เพื่อให้ศาลเกิดแนวทางในการบังคับใช้ที่ชัดเจนและเป็นทางเลือกของศาลอีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการใช้มาตรการลงโทษจำคุกในเรือนจำ และการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลานี้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้[14]

---

[12] นรินทิพย์ ศิรวาณิช, “บทความเรื่อง ผู้หญิงติดคุก ทุกข์อยู่ที่ไหน”, สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559, จาก http://www.kamlangjai.or.th/th/terms.php

[13] อาริยา มณีสว่าง, “การคุมความประพฤติ : ศึกษาการเลี่ยงการลงโทษจำคุกโดยการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550), น.89.

[14] *เพิ่งอ้าง*, น.93.

1. มาตรการกึ่งควบคุมหรือการปลดปล่อยรายวัน (Semi - detention or Daily release) จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกระยะสั้น แม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้จำคุกแล้วแต่ศาลก็ยังให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับเข้ามาทำงานในสังคมได้อย่างปกติ

2. มาตรการจำคุกรายวัน (Day Imprisonment) เป็นมาตรการที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดจะต้องเข้าสู่ศูนย์ควบคุมที่จัดทำไว้โดยเฉพาะทุกวัน โดยในแต่ละวันจะถูกควบคุมอยู่ในศูนย์เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 6 เดือน หรืออาจเข้าสู่ศูนย์ควบคุมเป็นระยะเวลา 13 ชั่วโมงต่อวัน โดยใน 1 สัปดาห์จะเข้าสู่ศูนย์ควบคุมแห่งนี้เพียง 6 วันเท่านั้น โดยตอนเย็นผู้กระทำความผิดก็จะกลับไปนอนที่บ้านพักของตนเอง

3. มาตรการคุมขังในวันหยุด เป็นมาตรการที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องโทษจำคุกได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาที่ให้มีการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลา โดยมีการกำหนดช่วงเวลาคุมขังในวันหยุดสุดสัปดาห์ (Weekend Intermittent custody) หรือในระหว่างสัปดาห์ (Weekday Intermittent custody) โดยรูปแบบของการคุมขังในวันหยุดนี้ ส่วนใหญ่นำมาใช้ในขั้นตอนการพิจารณาของศาล กล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้กระทำผิดต้องโทษจำคุกตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่สมควรต้องรับโทษจำคุกแบบเต็มเวลา ศาลก็จะพิพากษาให้ผู้กระทำผิดถูกคุมขังเป็นช่วงระยะเวลาได้ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ศาลจะมักนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่ต้องรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตน หรือผู้กระทำความผิดที่ยังศึกษาเล่าเรียนอยู่ โดยผู้กระทำความผิดดังกล่าวยังคงสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติในวันธรรมดา แต่ในวันศุกร์ตอนเย็นจนถึงวันอาทิตย์ตอนบ่ายผู้กระทำความผิดจะต้องเข้าสู่ศูนย์ควบคุมเพื่อรับโทษจากการกระทำความผิดของตนจนกว่าจะครบกำหนดตามคำพิพากษาของศาล

สำหรับในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอมนี งานยุติธรรมทางอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีหลักการของการบังคับโทษภายใต้หลักทั่วไปของกฎหมายอาญาที่จะมุ่งเน้นในการใช้โทษปรับและโทษจำคุกถ้ามีผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงจะมีกฎหมายอนุญาตให้ศาลสามารถกำหนดมาตรการห้ามกระทำการบางอย่างได้ เช่น การห้ามขับรถ ห้ามเข้าเขตที่กำหนด การให้ต้องรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานมีกำหนดระยะเวลา เป็นต้น และถ้าผู้ที่ถูกกล่าวหาถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมีกำหนดโทษไม่เกิน 2 ปี การดำเนินการตามคำพิพากษาจะสามารถรอการลงโทษหรือให้จำเลยเข้าสู่ระบบคุมประพฤติได้ระยะเวลาและเงื่อนไขการคุมประพฤติจะถูกกำหนดโดยศาลโดยระบุไว้ในคำพิพากษา มาตรการเลี่ยงโทษจำคุกทำให้บุคคลนั้นมีชีวิตที่ไม่ต้องรับโทษจำคุก มีงานทำ ใช้ชีวิตกับครอบครัวได้และมีสังคมอยู่ต่อไป แต่ถ้าหากกระทำความผิดซ้ำอีกหรือกระทำผิด

เงื่อนไขที่ศาลกำหนดในระหว่างคุมประพฤติผู้นั้นจะถูกเพิกถอนการพักการลงโทษและถูกนำตัวไปจำคุกต่อไป[15]

จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดนั้น ยังคงมีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐตั้งแต่ในชั้นเจ้าพนักงานและในชั้นศาล ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นการใช้อำนาจที่เกินไปกว่าความจำเป็น เพราะผู้กระทำความผิดหญิงที่เป็นเพียงผู้เสพหรือผู้ค้ารายย่อยที่มิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรโดยสันดาน ไม่ควรถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังในสถานที่ที่มีไว้สำหรับผู้ร้ายรายสำคัญหรือผู้ที่เป็นอาชญากรโดยสันดานเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการกำหนดแนวทางที่เป็นมาตรการแทนการคุมขังหรือมาตรการที่ใช้ในการเลี่ยงโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดเสีย เพื่อเป็นการบรรเทาผลร้ายที่จะเกิดกับตัวผู้กระทำความผิดเอง ครอบครัวและสังคมของผู้กระทำความผิดด้วย

4.5 วิเคราะห์มาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดตามหลัก Bangkok Rules กับบริบทของประเทศไทย

ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures of Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ในส่วนของมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงนั้นจะอยู่ในข้อที่ 57 ถึงข้อที่ 62 ดังต่อไปนี้

ข้อ 57 จากบทบัญญัติของข้อกำหนดโตเกียว (the Tokyo Rules) ต้องให้แนวทางการพัฒนาและการใช้การตอบสนองที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดหญิง ต้องพัฒนาทางเลือกเฉพาะเพศหญิงในเรื่องมาตรการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่น ๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสิน โดยพิจารณาถึงประวัติของการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดหญิงและภาระของผู้ต้องขังในการดูแลครอบครัว

ข้อ 58 ผู้กระทำความผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชนโดยไม่ได้รับการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสมถึงภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัว ทางเลือกอื่น ๆ ในการจัดการกับผู้หญิงที่กระทำความผิดตามข้อกำหนดโตเกียว เช่น การเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวน

---

[15] ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.154.

DPU

การทางศาลและทางเลือกอื่น ๆในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในขั้นตอนการตัดสินคดีในช่วงเวลาที่เหมาะสมและเป็นไปได้

ข้อ 59 วิธีการคุ้มครองที่มิใช่การคุมขัง จะต้องถูกนำมาใช้เพื่อปกป้องผู้หญิงที่ต้องการการคุ้มครอง มาตรการชั่วคราวที่เกี่ยวกับการควบคุมตัวเพื่อคุ้มครองผู้หญิงที่เกี่ยวข้องภายใต้การควบคุมดูแลของผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดีหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่อื่น

ข้อ 60 การมีทรัพยากรที่เหมาะสมในการกำหนดทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดหญิเพื่อที่จะผสมผสานมาตรการที่มิใช่การคุมขังกับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาที่พบได้โดยทั่วไปที่สุด อันจะนำไปสู่การเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้หญิง ซึ่งอาจรวมถึงหลักสูตรการบำบัดและการให้คำปรึกษาแก่เหยื่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และการล่วงละเมิดทางเพศ การรักษาที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางสมอง และโครงสร้างทางการศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานตามความต้องการสำหรับเด็กและผู้หญิง

ข้อ 61 ในการพิจารณาพิพากษาผู้กระทำความผิดหญิง ศาลต้องพิจารณาถึงการใช้เหตุบรรเทาโทษ และความไม่รุนแรงที่สัมพันธ์กัน ลักษณะของการกระทำความผิดทางอาญาควบคู่ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและภูมิหลังทั่วไป

ข้อ 62 การปรับปรุงการปรับโครงการบำบัดผู้ติดยาเสพติดที่มีความละเอียดอ่อนโดยคำนึงถึงเพศ การรักษาภาวะทุกข์ทรมานทางจิตสำหรับผู้หญิงเป็นการเฉพาะในชุมชน การเข้าถึงการบำบัดรักษาเพื่อการป้องกันอาชญากรรม และเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้มาตรการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและการลงโทษโดยทางเลือกอื่น ๆ

จากข้อกำหนดกรุงเทพฯ จะเห็นได้ว่า เป็นข้อกำหนดที่ช่วยคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและการป้องกันของผู้กระทำความผิดหญิง มีการพิจารณาถึงรายละเอียดของผู้กระทำความผิดหญิงเป็นรายบุคคลตั้งแต่ประวัติ ภูมิหลัง สายสัมพันธ์ในครอบครัว และรวมถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงที่มีลักษณะพิเศษแต่ละประเภท ให้มีการพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบว่าจะดำเนินอย่างไรที่จะเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดหญิงมากที่สุด เช่น การเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่น ๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในขั้นตอนการตัดสินคดีในช่วงเวลาที่เหมาะสมและเป็นไปได้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดได้รับการปฏิบัติที่เป็นมาตรการที่มิใช่การคุมขัง

สำหรับประเทศไทยที่เป็นประเทศที่มีการผลักดันให้มีข้อกำหนดกรุงเทพฯ ประเทศไทยควรจะปรับปรุงพัฒนาขั้นตอนการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดทั่วประ

เทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในส่วนของมาตรการที่มิใช่การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพในข้อกำหนดที่ 57 - 62 ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญในช่วงต้นทางของการดำเนินคดีในส่วนอำนาจของเจ้าพนักงานและในขั้นตอนก่อนและระหว่างการดำเนินคดีของศาล ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในการควบคุมตัวบุคคลในชั้นของเจ้าพนักงานและในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวใช้อำนาจอย่างเหมาะสมไม่เกินขอบเขตแห่งความจำเป็น เพื่อให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดกรุงเทพ จึงควรนำมาตรการต่าง ๆ มาบูรณาการบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดที่มิใช่ผู้ร้ายโดยสันดานหรือเป็นอันตรายต่อสังคม เช่น ข้อ 58 ที่กำหนดไว้ว่า ผู้กระทำความผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชนโดยไม่ได้รับการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสม ถึงภูมิหลัง และสายสัมพันธ์ในครอบครัว ทางเลือกอื่น ๆ ในการจัดการกับผู้หญิงที่กระทำความผิดตามข้อกำหนดโตเกียว เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม สังคมและวัฒนธรรมของไทยนั้นเป็นสังคมที่สมาชิกในครอบครัวอยู่รวมกันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างกัน การเปลี่ยนแปลงในครอบครัวในด้านต่าง ๆ ก็จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวด้วย และในสังคมปัจจุบันผู้หญิงมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการจะปฏิบัติกับผู้กระทำความผิดหญิงอย่างไร จะต้องได้รับการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสมแล้ว

ดังนั้นควรมีการกำหนดรูปแบบ ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยการกำหนดหรือบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากผู้กระทำความผิดผู้ชาย เนื่องจากเพศภาพที่มีความซับซ้อนและจิตใจหรือสามัญสำนึกที่เป็นเพศแม่ที่มีความอ่อนโยน รวมถึงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัวด้วย เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบและมาตรการการปฏิบัติที่มิใช่การคุมขัง เช่น การใช้วิธีการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นของเจ้าพนักงานหรือการไม่ควบคุมตัวบุคคลในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลแทนการเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดหญิงได้ดูแลครอบครัวและไม่มีมลทินสามารถกลับตัวเป็นคนดีสู่สังคมต่อไป

4.6 วิเคราะห์บทบัญญัติการใช้อำนาจรัฐในคดียาเสพติดสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง

การพิจารณาคดียาเสพติดนั้นตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 3 บัญญัติว่า บทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาใดซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้

นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญ กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงหรือกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ฉนั้นหากการดำเนินกระบวนพิจารณาคดียาเสพติดสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิงที่มิได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ก็ต้องนำวิธีการดำเนินกระบวนพิจารณาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้

ตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยว่าด้วยกระบวนการดำเนินการตั้งแต่ในชั้นสอบสวน สืบสวนของตำรวจและพนักงานอัยการเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดนั้น ในส่วนของการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เป็นกรณีของการจำกัดเสรีภาพของบุคคลซึ่งโดยหลักแล้วจะกระทำมิได้จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง เว้นแต่กรณีมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 ที่กำหนดไว้ว่า “การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี

(2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

(3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่ออันตรายประการอื่น”

หลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐหรือการควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดีจึงมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ[16]

(1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย

(2) เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ

(3) เพื่อประกันการบังคับโทษ

จากหลักกฎหมายข้างต้นพบว่า การกำหนดห้ามมิให้ปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ก็เพื่อต้องการให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อย เพราะต้องมีการสอบปากคำของผู้ต้องหาเพื่อประกอบพยานหลักฐานในชั้นพนักงานสอบสวน และเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจว่าจะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องอย่างไร ซึ่งเป็นขั้นตอนที่กระทบต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการโดยตรง

---

[16] คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.357.

เพราะหากไม่มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้วพนักงานอัยการก็จะไม่มีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และในการยื่นฟ้องต่อศาลพนักงานอัยการก็ต้องได้ตัวจำเลยมาในวันยื่นคำฟ้องด้วย มิเช่นนั้นแล้วศาลก็จะไม่ประทับรับฟ้อง จึงมีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

ในปี ค.ศ. 2003 รัฐบาลของประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Act) กฎหมายนี้อนุญาตให้ศาลกำหนดข้อจำกัดในการประกันตัวผู้กระทำผิดซึ่งตรวจพบว่ามีสารเสพติดในบัญชี ก ขณะที่ถูกจับกุม[17] และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (The Home Secretary) ของอังกฤษ สามารถเปลี่ยนการจัดแบ่งประเภทของยาได้โดยบทบัญญัติที่อาศัยอำนาจกฎหมายอื่น เช่นที่เพิ่งทำเมื่อเร็ว ๆ นี้ สำหรับกัญชา การแก้ไขนี้หมายความว่า การครอบครองกัญชาเพื่อการใช้ส่วนตัวจะเป็นความผิดที่ไม่ถูกจับแต่ตำรวจจะตักเตือน คนที่ถูกจับในอังกฤษอาจจะได้รับการจัดการโดยวิธีต่าง ๆ กัน ซึ่งประกอบด้วย การตักเตือนโดยตำรวจหรือการฟ้องร้องตาม The Customs and Excise Act 1979 มีการยอมความ (การชำระเงินแทนการฟ้องร้อง) กัน ในคดีการนำเข้ากัญชาในปริมาณน้อย (10 กรัมหรือน้อยกว่านั้น) นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลยพินิจและไม่ดำเนินการต่อไป ทางเลือกสุดท้ายนี้จะไม่ปรากฏในสถิติอาชญากรรม[18] กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทุกหน่วยงานต้องช่วยกันในการบำบัดรักษาผู้กระทำผิดออกจากการเสพยา หน่วยงานเหล่านั้นอาจรวมถึง หน่วยงานตำรวจ กรมคุมประพฤติ ราชทัณฑ์ ศาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่น ๆ เช่น National Treatment Agency และ Department of Health (หน่วยงานสาธารณสุข) ดังนั้นในเรื่องการใช้อำนาจหรือดุลยพินิจในการควบคุมตัวนั้นจะมีการทำงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงานและจะมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามแผนงานซึ่งถือเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของแต่ละหน่วยงานไปในตัว สำหรับมาตรการการห้ามการประกันตัวผู้ถูกควบคุมตัวนั้นมีอยู่ในพระราชบัญญัติกระบวนยุติธรรมทางอาญา พ.ศ.2543 อยู่แล้ว (the Criminal Justice Act 2003) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้แก้ไข พระราชบัญญัติการประกันตัว พ.ศ. 2519 (the Bail Act 1976) มีข้อกำหนดว่าหากมีการตรวจพบสารเสพติดแล้ว ห้ามมิให้มีการประกันตัวบุคคลนั้น เว้นแต่ บุคคลผู้นั้นจะรับปากและตกลงจะเข้ารายงานตัวและรับการรักษากับหน่วยงาน DIP ในท้องที่นั้น ๆ ในระหว่างการให้ประกันตัวของบุคคลนั้น มาตรการนี้จึงเสมือนเป็นการบังคับศาลให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการปล่อยให้มีการประกันตัวผู้กระทำผิดให้ต้อง

---

[17] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 10.*

[18] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

อยู่ในเงื่อนไขที่ว่าจะต้องไปรายงานตัวและเข้ารับการบำบัดด้วย รัฐต้องการให้มาตรการนี้เป็นการป้องกันการกระทำความผิดอาญาในระหว่างการให้ประกันตัว[19]

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน(Strafprozessordnung, StPO)

Section 112 a กำหนดฐานความผิดที่เจ้าพนักงานของรัฐสามารถใช้อำนาจควบคุมตัวผู้กระทำความผิดพิเศษกว่าความผิดอื่น ๆ (Further grounds for Arrest) มีดังต่อไปนี้[20]

1. ความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำกับผู้เยาว์ หรือผู้ต้องขังในที่คุมขังหรือเรือนจำและเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 174, 174a, 176 to 179

2. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรม ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 125a, 224 - 227, 243, 244, 249 -255, 260, 263, 306 -306c หรือ 316a และความผิดตามรัฐบัญญัติเกี่ยวกับยาเสพติด (Narcotics Act) มาตรา 29 (1), ข้อ 1, 4 or 10, หรือ (3), มาตรา 29a (1), มาตรา 30 (1), มาตรา 30a (1)

และใน Section 112a วรรคสอง ได้กำหนดว่า ในกรณีที่มีความเสี่ยงว่าผู้กระทำความผิดอาจไปกระทำความผิดอย่างอื่นในทำนองเดียวกันนี้หรือจะก่อให้เกิดอันตรายสังคม ถ้าจำเป็นต้องใช้มาตรการควบคุมตัวบุคคล อาจให้นำไปขังไว้เรือนจำไว้เป็นเวลาไม่ต่ำกว่าหนึ่งปีได้

กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด (Narcotics Law/ BtMG) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญเกี่ยวเนื่องด้วยกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการควบคุมตัวบุคคลในความผิดคดียาเสพติด ซึ่งให้อำนาจแก่รัฐในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในเรือนจำเป็นระยะเวลาแตกต่างจากการกระทำความผิดฐานอื่นตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในอำนาจ ตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 112a ได้ กล่าวคือ กรณีจำเป็นต้องควบคุมตัวเพราะเกรงว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือไปกระทำความผิดทำนองเดียวกันอีก หรือไปทำอันตรายแก่พยานหลักฐาน สามารถควบคุมตัวผู้นั้นไว้ในที่คุมขังได้อย่างต่ำ 1 ปี เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว ไม่ปรากฏมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในการควบคุมตัวไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานก็ได้แก่ มาตรการภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (Grundgesetz) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) กล่าวคือ การกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวบุคคลต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ

---

[19] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

[20] Strafprozessordnung (StPO).

แห่งกฎหมายเท่านั้นและต้องพิจารณาถึงหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยสากล การตรวจสอบการใช้อำนาจควบคุมเป็นไปตามหลักแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) โดยองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลแห่งสหพันธ์รัฐและโดยองค์การระหว่างประเทศ[21]

จากการศึกษาพบว่า ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด ในช่วงต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการสืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิด คือ ชั้นเจ้าพนักงานและพนักงานอัยการของประเทศไทย ส่วนใหญ่มีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของการเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐ กล่าวคือ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวในการฟ้องศาล หรือเพื่อการบังคับโทษเท่านั้น ถ้าหากพิจารณาตามพฤติการณ์แล้วผู้กระทำความผิดไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะไปก่ออันตรายประการอื่นก็ไม่ควรเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐ ผู้เขียนจึงเห็นควรว่าเนื่องจากการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนี้เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล จึงควรมีการพิจารณาใคร่ครวญเป็นอย่างดีจึงจะใช้อำนาจดังกล่าว โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดหญิงที่มิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรโดยสันดานหรือเป็นผู้ร้ายสำคัญที่เป็นอันตรายต่อสังคม หรือเป็นผู้กระทำความผิดเล็กน้อย ซึ่งได้กระทำความผิดครั้งแรกก็ควรได้รับการผ่อนปรนให้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ควรมีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติด คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยพนักงานอัยการ ตำรวจ พนักงานคุมประพฤติและนักสังคมสงเคราะห์ ให้เป็นผู้มีอำนาจร่วมกันพิจารณาในชั้นของเจ้าพนักงานว่าผู้กระทำความผิดหญิงสมควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชนหรือไม่ โดยการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสมถึงภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัว ความร้ายแรงของการกระทำความผิด รวมถึงพฤติการณ์แห่งการหลบหนี การก่ออันตรายประการอื่นหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่ โดยให้คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่อย่างไรหรือจะใช้มาตรการอื่นใดในขั้นตอนก่อนการพิจารณาตามความเหมาะสมและเป็นไปได้ เมื่อพิจารณาจากหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและมาตรฐานของข้อกำหนดกรุงเทพมหานครแล้ว พบว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นเพียงผู้เสพ มีไว้เพื่อเสพหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายในปริมาณน้อย กระ ทำความผิดครั้งแรกและสาเหตุของการกระทำผิดมาจากภาระหน้าที่ความรับผิดต่อบุตรหรือบิดามารดาที่อยู่ในความดูแลของผู้กระทำผิด ประกอบกับพฤติการณ์ไม่ร้ายแรง รวมทั้ง

---

[21] ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, *เพิ่งอ้าง.*

ไม่มีเหตุที่จะหลบหนีหรือยุ่งเหยิงต่อการดำเนินคดี เช่นนี้ก็ควรมีการผ่อนปรนให้ผู้กระทำผิดหญิงกลุ่มนี้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไขตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร และอาจกำหนด ให้มารายงานตัวอาทิตย์ละครั้งในระหว่างนั้นก็ได้

ในขั้นตอนการพิจารณาและการตัดสินคดีของศาล ให้ศาลมีอำนาจเต็มที่ในการพิจารณาเหตุบรรเทาโทษ การไม่มีประวัติอาชญากรและความไม่รุนแรงที่สัมพันธ์กัน ลักษณะของการกระทำความผิด ควบคู่ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและภูมิหลังทั่วไป รวมทั้งข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดและเหตุอันควรปรานีด้วย เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษาและกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด เช่น ให้มีการใช้มาตรการคุมขังเป็นระยะเวลา การคุมขังเป็นรายวัน การคุมขังในวันหยุดหรือการคุมขังที่บ้าน ตามแนวทางมาตรการคุมขังของประเทศอังกฤษที่ให้อำนาจศาลที่พิจารณาเห็นว่ายังไม่สมควรต้องรับโทษจำคุกแบบเต็มเวลา ศาลก็จะพิพากษาให้มีการคุมขังแบบเป็นช่วงระยะเวลาได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่สามารถลดปริมาณผู้กระทำความผิดในเรือนจำ และลดผลกระทบที่เกิดจากการจองจำบุคคลไว้ในอำนาจรัฐได้ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาระบบการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาในชั้นของเจ้าพนักงานในประเทศไทย

4.7 มาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules) กับคำแนะนำของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2559

มาตรการที่มิใช่การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules) เป็นข้อตกลงสากลระหว่างประเทศสมาชิกสหประชาชาติที่มีมติยอมรับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงมากขึ้น ได้มีการบัญญัติเป็นภาพรวมกว้าง ๆ ว่า การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงให้ใช้แนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสม โดยต้องพิจารณาใคร่ครวญถึงภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้กระทำความผิดหญิง เพื่อคุ้มครองให้ผู้หญิงได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการกำหนดทางเลือกสำหรับผู้หญิงในขั้นตอนก่อนการพิจารณา และในขั้นตอนการพิจารณาพิพากษา ศาลต้องพิจารณาถึงการใช้เหตุบรรเทาโทษและความไม่รุนแรงที่สัมพันธ์กัน ลักษณะของการกระทำความผิดควบคู่ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและภูมิหลังของผู้กระทำความผิดด้วย สำหรับมาตรการที่มิใช่การคุมขังนี้ผู้เขียนเห็นว่า เป็นแนวทางที่น่าสนใจมากในการนำมาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายยาเสพติด และพัฒนาวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงของประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายยาเสพติดและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงของไทยยังขาด

มาตรการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการทางศาลและการใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ

คำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับวิธีการรอการกำหนดโทษ การรอการลงโทษ และการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ พ.ศ. 2559[22] มีที่มาจากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกจำเลยในความผิดที่ไม่ร้ายแรง และเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดมาตรการทางเลือกอื่นนอกจากการลงโทษจำคุกที่เหมาะสม อันเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้แก้ไขความผิดของตนเองโดยไม่มีมลทินติดตัวและเพื่อสร้างความรู้สำนึกให้ผู้กระทำผิดไม่กลับไปกระทำความผิดอีก ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 บัญญัติไว้เฉพาะกรณีการกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกหรือปรับ และศาลจะลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในมาตรา 56 ให้ศาลมีอำนาจพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ โดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยก็ได้ ซึ่งในคำแนะนำของประธานศาลฎีกาฉบับนี้ที่เกี่ยวกับคดียาเสพติดได้ถูกกำหนดไว้ในหมวด 4 ข้อ 10 ความว่า “กรณีที่จำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลจะลงโทษจำเลยหรือคุมความประพฤติหรือไม่อย่างไร พึงคำนึงถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย” จากคำแนะนำของประธานศาลฎีกาดังกล่าวพึงนำไปใช้ในคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดไม่เกินห้าปีเท่านั้น ที่ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจเลือกใช้วิธีรอการกำหนดโทษ รอการลงโทษหรือการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติแทนการลงโทษจำคุก ผู้เขียนเห็นว่าตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกานี้เป็นแนวทางที่ดีและจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิด รวมถึงเป็นผลดีกับกระบวนการยุติธรรมด้วย เพราะสามารถลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำและเป็นการให้โอกาสกับผู้กระทำผิดได้สามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมโดยไม่ต้องผ่านเรือนจำ ไม่ต้องถูกตีตราจากสังคมหรือมีมลทินติดตัวว่าเคยเป็นนักโทษมาก่อน ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดและมาตรการที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงของข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าคำแนะนำของประธานศาลฎีกาฉบับนี้ยังไม่เพียงพอในการคุ้มครองผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด เนื่องจากในคดียาเสพติดนั้นได้มีการบัญญัติอัตราโทษจำคุกไว้ค่อนข้างสูง เพื่อเป็นแนวทางป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเกิด

---

[22] *อ้างไว้ ภาคผนวก*, น.161.

ขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดส่วนใหญ่ไม่ได้รับการรอการกำหนด รอการลงโทษหรือกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ เพราะไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 เนื่องจากศาลมักจะลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกินห้าปี ดังนั้นในการลงโทษผู้กระทำความผิดหญิงที่เกี่ยวกับยาเสพติด ควรปฏิบัติตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกา และให้เพิ่มเติมมาตรการคุ้มครองผู้กระทำความผิดหญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการเลี่ยงการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดได้อย่างเหมาะสมในทุกคดีตามวัตถุประสงค์ของคำแนะนำของประธานศาลฎีกาและข้อกำหนดกรุงเทพมหานครด้วย

จากคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับวิธีการรอการกำหนดโทษ การรอการลงโทษและการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ พ.ศ. 2559 ในหมวด 1 ข้อ 1 ความว่า “ก่อนการกำหนดแนวทางการลงโทษ ศาลพึงได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคหนึ่ง โดยสอบถามจำเลย ตรวจสำนวนการสอบสวนหรือรายงานการสืบเสาะและพินิจจำเลยของพนักงานคุมประพฤติ” จากคำแนะนำข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยและพฤติการณ์แห่งการกระทำที่เกิดขึ้นจริงทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษทั้งหมดจากการสอบถามจำเลย การตรวจสำนวนการสอบสวนหรือรายงานการสืบเสาะและพินิจ เพื่อศาลจะใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณากำหนดแนวทางการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล

รายงานการสืบเสาะและพินิจของผู้กระทำความผิดจากพนักงานคุมประพฤตินั้น มีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้ศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงแห่งชีวิตและพฤติการณ์ประกอบการกระทำความผิดทั้งหมด ที่นอกเหนือจากที่ปรากฏในการสอบถามจากผู้กระทำความผิดและสำนวนการสอบสวน ซึ่งในประเทศไทยมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจได้ในทุกคดี และศาลอาจสั่งให้มีการสืบเสาะและพินิจเพิ่มเติมได้เมื่อศาลเห็นสมควร ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 หมวด 4 ว่าด้วยเรื่องอำนาจของศาลเกี่ยวกับการคุมประพฤติ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2559 และจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ในมาตรา 30 บัญญัติไว้ว่า “ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับอายุ ประวัติความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ สภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิด การรู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น เหตุอันควรปรานี และเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับจำเลย แล้วทำรายงานและความเห็นให้ศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาหรือประกอบ

ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้” และวรรคสอง “เมื่อศาลได้รับรายงานและความเห็นตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกพนักงานคุมประพฤติหรือจำเลยมาสอบถาม หรือสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจเพิ่มเติมได้” ผู้เขียนเห็นว่า หลังจากพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 มีผลใช้บังคับแล้ว ควรบัญญัติให้อำนาจศาลในการสั่งให้มีการสืบเสาะและพินิจในคดีที่มีผู้กระทำความผิดหญิงที่เกี่ยวกับยาเสพติดทุกกรณี เพื่อคุ้มครองผู้กระทำความผิดหญิงทุกคนให้ได้รับการพิจารณาและพิพากษาได้อย่างถูกต้อง ตรงตามพฤติการณ์แห่งการกระทำอย่างแท้จริง

DPU

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากสภาพการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้เป็นปัญหาสำคัญที่กระทบต่อครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยพบว่ามีผู้กระทำความผิดเป็นทั้งผู้ชายและผู้หญิง และเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดที่เป็นผู้หญิงก็มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นด้วย จากการศึกษาพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดหญิงมีปริมาณมากขึ้นนั้นมาจากสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการ เช่น สาเหตุจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ยากจนหรือขาดโอกาสในการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่สามารถสร้างรายได้ที่เพียงพอในการดูแลสมาชิกในครอบครัวหรือเพราะการที่ผู้หญิงตกเป็นเหยื่ออาชญากรมาก่อน จึงส่งผลกระทบให้ผู้หญิงคนนั้นเกิดพฤติกรรมในด้านลบขึ้นและเข้าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งผู้ที่กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดที่กระทำด้วยความยากจนหรือเพราะความจำกัดทางด้านสังคมและเศรษฐกิจดังที่กล่าวมาแล้วนั้น มิได้เป็นผู้ร้ายโดยสันดานที่ยากแก่การแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นความผิดนั้น แต่ด้วยสภาพปัญหาต่าง ๆ มากมายที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงกระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น และจากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมก็จะมีปัจจัยมากมายที่ส่งผลให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อรายได้ของเกษตรกร เช่น การเสื่อมโทรมของธรรมชาติ การบุกรุกทำลายป่า การทำลายสิ่งแวดล้อมและรวมถึงราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยทำให้เกิดปัญหาการกระทำความผิดคดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งสิ้น เมื่อการกระทำความผิดคดียาเสพติดเพิ่มสูงขึ้นก็จะอาจส่งผลให้อาชญากรรมประเภทอื่น ๆ เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาเมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดได้แล้วนั้น พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด คือ การนำหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่นำมาใช้อยู่นั้นยังไม่มีแบบแผนและไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร ซึ่งการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดนั้นควรมีการดำเนินการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป และการนำตัวผู้กระทำความผิดไปคุมขังไว้ในเรือนจำนั้นเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพแวดล้อมในเรือนจำมิได้สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับผู้กระทำความผิดหญิงและทำให้สายสัมพันธ์ในครอบครัวถูกตัดขาดไป เป็นการบั่นทอนสภาพร่างกายและสภาพจิตใจของผู้กระทำความผิดหญิงอย่างมาก ดังนั้นหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับมาตรการการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงให้มากกว่าที่เป็นอยู่การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดนี้ ต้องมีการพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบตามหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและตามมาตรฐานของข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร ที่ประเทศไทยได้เป็นผู้ผลักดันให้เกิดขึ้น การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดจึงควรต้องได้รับการพิจารณาและใช้มาตรการที่แตกต่างจากผู้กระทำความผิดในลักษณะหรือความผิดอื่น ๆ และควรมีการนำมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่คุมขังหรือการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและศาลได้นำมาใช้เพื่อให้โอกาสกับผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้ปรับปรุงพฤติกรรมและปรับเปลี่ยนความคิดที่จะกระทำความผิด ซึ่งจะเป็นการให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างเหมาะสมตามที่ควรจะเป็นตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร และตามหลักสิทธิมนุษยชนที่ผู้กระทำความผิดหญิงในฐานะมนุษย์คนหนึ่งควรที่จะได้รับปัจจัย พื้นฐานและได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อประโยชน์ของผู้กระทำความผิดหญิงให้สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวและอยู่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยพบว่ายังมีจุดอ่อนและข้อด้อย ในด้านการทำงานอยู่พอสมควร กล่าวคือ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมนั้นเจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องขาดความร่วมมือและการประสานงานกัน จึงทำให้ผลการดำเนินงานด้านกระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร และไม่มีการนำมาตรการเลี่ยงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่นแทนการคุมขังมาใช้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด ปราศจากการนำมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังมาใช้แล้วจะทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็จะทำได้ยาก อันเป็นปัญหาที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยประสบอยู่ในขณะนี้ได้เลย และจะส่งผลให้

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นทวีความรุนแรงยากแก่การแก้ไขขึ้นด้วย โดยทั้งนี้จะต้องได้รับความร่วมมือในการดำเนินการดังกล่าวจากทุกภาคส่วนทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคสังคม

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาถึงการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและวิธีการปฏิบัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน พบว่ามีข้อบกพร่องที่ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงอยู่หลายประการ ซึ่งถ้าหากได้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องนี้แล้วจะสามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดได้อย่างเหมาะสมและแก้ปัญหาการกระทำผิดได้อย่างตรงจุดมากขึ้น ดังนี้ผู้เขียนจึงมีข้อสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดนั้น ต้องมีการนำแนวคิดในเรื่องการใช้มาตรการเลี่ยงโทษจำคุกหรือมาตรการที่มิใช่การคุมขังมาใช้ กล่าวคือ ให้เพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิง โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในพระราชบัญญัตินี้ในส่วนของอำนาจของเจ้าพนักงานให้สามารถใช้ดุลพินิจในการใช้มาตรการหรือวิธีการที่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังมาใช้ได้อย่างสะดวก ถูกต้องและมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน และเพื่อมิให้เจ้าพนักงานเกิดความสับสนในการทำงาน ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่มิใช่การคุมขังบัญญัติไว้ในส่วนนี้ด้วย เช่น การปล่อยชั่วคราว มาตรการจำคุกในวันหยุด การจำคุกเป็นรายวันหรือมาตรการคุมประพฤติ เป็นต้น เพื่อลดปัญหาสภาวะผู้กระทำผิดล้นเรือนจำและผลกระทบต่อตัวผู้กระทำผิดและครอบครัวของผู้กระทำผิดด้วย เพราะโทษจำคุกเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มีผลกระทบต่อมนุษย์มากและทำให้สูญเสียบุคลิกภาพเดิมของบุคคลไป

2. ให้มีคณะกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังในชั้นของเจ้าพนักงาน เพื่อพิจารณาว่าจะจัดการตามมาตรการปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่ โดยให้พนักงานอัยการ ตำรวจ พนักงานคุมประพฤติและนักสังคมสงเคราะห์เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพิจารณาในชั้นนี้ด้วย และบัญญัติอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาชุดนี้ไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ในส่วนของอำนาจของเจ้าพนักงาน และให้คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจทำความเห็นยื่นต่อศาลเกี่ยวกับมาตรการที่ใช้กับผู้กระทำความผิดในชั้นของเจ้าพนักงานและผลการดำเนินมาตรการดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาต่อไป และบัญญัติ

เพิ่มเติมให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษอื่นแทนการจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดหญิงไว้ในพระราชบัญญัตินี้ในส่วนของอำนาจศาลในการพิจารณาและการทำคำพิพากษาด้วย

3. กำหนดให้มีมาตรการการติดตามในระหว่างการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขัง และประเมินผลการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังทั้งในชั้นของเจ้าพนักงานและชั้นศาลด้วย โดยให้เป็นอำนาจของกรมคุมประพฤติเป็นผู้ติดตามและประเมินผล และรายงานผลการใช้มาตรการที่มิใช่การคุมขังไปยังเจ้าพนักงานหรือศาลที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี หากพบว่ามีการละเลยเพิกเฉยหรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่ใช้เป็นมาตรการที่มิใช่การคุมขังก็ให้เจ้าพนักงานหรือศาลดำเนินการกับผู้กระทำความผิดไปตามขั้นตอนทางกระบวนการยุติธรรมโดยปกติทันที

4. ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการที่สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร เช่น มาตรการปล่อยชั่วคราว มาตรการคุมประพฤติหรือมาตรการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดหญิงออกจากกระบวนการทางศาลไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 โดยการพัฒนาทางเลือกสำหรับเพศหญิงขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อนำมาใช้ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสินของศาล โดยต้องพิจารณาถึงประวัติของการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดหญิงและภาระของผู้กระทำความผิดในการดูแลครอบครัว มาใช้เป็นหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณากับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดในประเทศไทย

5. ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดียาเสพติด ตั้งแต่ในชั้นการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี การพิจารณาคดี และการกำหนดมาตรการที่มิใช่การคุมขังในชั้นของเจ้าพนักงาน รวมถึงมาตรการการเลี่ยงโทษจำคุกในชั้นศาลไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติดเป็นการเฉพาะ โดยแยกออกจากการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอาญาทั่วไป

6. กำหนดบทบัญญัติให้ศาลสามารถใช้อำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจ ในคดียาเสพติดที่มีผู้กระทำความผิดเป็นผู้หญิงไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 เพื่อให้ศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับชีวิตและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดทั้งหมดของผู้กระทำความผิดประกอบการพิจารณาพิพากษา และเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดมาตรการทางเลือกอื่นนอกจากการลงโทษจำคุกที่เหมาะสม อันเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้แก้ไขความผิดของตนเองโดยไม่มีมลทินติดตัวและเพื่อสร้างความรู้สำนึกให้ผู้กระทำผิดไม่กลับไปกระทำความผิดอีก ภายใต้คำแนะนำของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2559 และหลักการของข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules)

บรรณานุกรม

DPU

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมราชทัณฑ์. "การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด." รายงานการวิจัย. โดยกรมราชทัณฑ์ กรุงเทพมหานคร, 2553.

กอบกูล จันทวโร, ธานี วรภัทร์, จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, สุรีรัตน์ เจตน์ตะพุก. มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำผิดคดียาเสพติดเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2558.

คณะนิติศาสตร์. "โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายลักษณะพิเศษ." รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. โดยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร, 2552.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, เฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล, ประพีร์ วิริยะสมบูรณ์, เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์, สุดา ภิรมย์แก้ว, สุรพันธ์ เพชราภา. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554.

ชาย เสวิกุล. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.

ธานี วรภัทร์. กฎหมายราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

ธานี วรภัทร์. กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

ธานี วรภัทร์. มาตรการบังคับทางอาญากับดุลพินิจในการกำหนดโทษ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556-2557.

ธานี วรภัทร์. <u>วิกฤติราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา</u>. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554.

ธานี วรภัทร์. <u>หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา</u>. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.

ธานี วรภัทร์. "หลักนิติธรรมกับการใช้มาตรการบังคับทางอาญา." http://institute.constitutionalcourt.or.th/index.php?option=com, 25 มิถุนายน 2558.

นรินทิพย์ ศิรวาณิช. "บทความเรื่อง ผู้หญิงติดคุก ทุกข์อยู่ที่ไหน." http://www.kamlangjai.or.th/th/terms.php?docID=143, 8 ตุลาคม 2559

นัทธี จิตสว่าง. "การแก้ปัญหาผู้ต้องขังหญิงล้นคุกในประเทศไทย." https://www.gotoknow, 11 ตุลาคม 2559.

นัทธี จิตสว่าง. "ข้อสนับสนุนของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ." https://www.gotoknow.org/posts/459564, 6 มิถุนายน 2558.

นัทธี จิตสว่าง. "แนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติในงานราชทัณฑ์ของไทย." https://www.gotoknow, 21 ตุลาคม 2559.

นัทธี จิตสว่าง. "ผลกระทบของการถูกจองจำต่อผู้ต้องขัง." https://www.gotoknow, 8 ตุลาคม 2559.

นัทธี จิตสว่าง. "วัตถุประสงค์ในการลงโทษ." https://www.gotoknow.org/posts/454719, 3 มิถุนายน 2558.

นัทธี จิตสว่าง. <u>หลักทัณฑวิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์</u>. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์, ม.ป.ป.

น้ำแท้ มีบุญสล้าง. "กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอังกฤษ." http://www.google.co.th/url?url=http://www.senate.go.th/lawdatacenter, 28 มิถุนายน 2558.

วชิราภรณ์ อนุกูล. "กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557.

วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์. "มาตรฐานเรือนจำสหประชาชาติ." https://www.gotoknow, 8 ตุลาคม 2559.

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และคณะ. "การศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย." รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์. โดยคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2551.

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. "โครงการศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน โปรตุเกส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา." รายงานฉบับสมบูรณ์. โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.ภายใต้โครงการกำลังใจ ในพระดำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา,ม.ป.ป.

ศาสตรา โตอ่อน. "การกระทำความผิดอาญาในกฎหมายเยอรมนี." http://forrsulaw.blogspot.com/, 26 มิถุนายน 2558.

สังศิต พิริยะรังสรรค์และคณะ. "โครงการศึกษาวิจัย เรื่องวาทกรรมยาเสพติด : อิสรภาพของผู้ต้องขังหญิง." รายงานฉบับสมบูรณ์. โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กรุงเทพมหานคร, 2559.

หยุด แสงอุทัย. <u>กฎหมายอาญา ภาค</u> 1. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

อัจฉริยา ชูตินันทน์. <u>อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา</u>. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.

อัณณพ ชูบำรุง, อุนิษา เลิศโตมรสกุล. <u>อาชญากรรมและอาชญาวิทยา</u>. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

อาริยา มณีสว่าง. "การคุมความประพฤติ: ศึกษาการเลี่ยงการลงโทษจำคุกโดยการคุมขังเป็นช่วงระยะเวลา." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550.

อุทัย อาทิเวช. <u>ทฤษฎีอาชญาวิทยากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา</u>. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วีเจพริ้นติ้ง, ม.ป.ป.

DPU

ภาษาต่างประเทศ

A.R.Kleiman Mark. E Hawdon James. Encyclopedia of Drug Policy. SAGE. Publications.Lnc.2455 Teller road Thousand Oaks : California 91320, 2011.

Charlotte Davies.. English. Layla; Stewart. Claire. Lodwick, Alan. Veigh. Jim Mc and Bellis. Mark A. Editors. United Kingdom drug situation: annual report to the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). London : UK, 2011.

Jehle Jorg-Maritn. Criminal Justice in Germany. 4th ed. Berlin Germany : Federal Ministry of Justice, 2005.

Jehle Jorg-Maritn. Criminal Justice in Germany. 5th ed. Berlin : Federal Ministry of Justice, 2009.

Secretary of State for the Home Department. Justice for All. UK : Stationery office, 2002.

DPU

ภาคผนวก

DPU

คำแนะนำของประธานศาลฎีกา

เกี่ยวกับวิธีการรอการกำหนดโทษ การรอการลงโทษ

และการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ

พ.ศ. ๒๕๕๙

โดยที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรอการกำหนดโทษ การรอการลงโทษ และการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกจำเลยในความผิดที่ไม่ร้ายแรงโดยไม่จำเป็น โดยนำวิธีการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยมาใช้เพื่อป้องกันมิให้กระทำผิดซ้ำและกำหนดวิธีการเยียวยาผู้เสียหายอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนดมาตรการทางเลือกอื่นนอกจากการลงโทษจำคุกและปรับ อันจะทำให้จำเลยได้รับโอกาสแก้ไขความผิดของตนโดยไม่มีมลทินติดตัว สร้างความรู้สำนึกในการกระทำความผิดให้แก่จำเลย รวมถึงเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษได้เหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรปรับปรุงคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับวิธีการรอการกำหนดโทษ ฉบับลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕ และออกคำแนะนำฉบับใหม่ใช้แทนฉบับเดิม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประธานศาลฎีกาจึงออกคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๑ ก่อนกำหนดแนวทางการลงโทษ ศาลพึงได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง โดยสอบถามจำเลย ตรวจสำนวนการสอบสวนหรือรายงานการสืบเสาะและพินิจจำเลยของพนักงานคุมประพฤติ

ในกรณีที่จำเลยกระทำผิดขึ้นอีกหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติภายในกำหนดระยะเวลารอการกำหนดโทษ แต่ศาลเห็นว่าจำเลยยังไม่ควรถูกลงโทษจำคุกหรือปรับ ให้ศาลพึงใช้วิธีการรอการลงโทษ

การใช้ดุลพินิจตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้พิจารณาประกอบกับพฤติการณ์แห่งคดี โดยให้นำความในข้อ ๖ (๑) ถึง (๕) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ

ข้อ ๑๐ กรณีที่จำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลจะลงโทษจำเลยหรือคุมความประพฤติหรือไม่อย่างไร พึงคำนึงถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

ข้อ ๑๑ คดีความผิดที่การกระทำมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ศาลพึงกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติโดยให้มีการส่งเสริมหรือแก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม หรือชดใช้ค่าเสียหาย โดยคำนึงถึงเจตนาของจำเลย ความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด และผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อใช้ประกอบการพิจารณากำหนดวิธีการแก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายหรือจำนวนเงินในการชดใช้ค่าเสียหาย กับให้พิจารณาประกอบกับคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ฉบับลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๔

การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจสอบถามผู้เชี่ยวชาญ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการและจำนวนเงินที่เหมาะสม หรือจัดให้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการหรือจำนวนเงิน เพื่อให้ศาลใช้ประกอบการพิจารณาก่อนกำหนดเงื่อนไขดังกล่าว ทั้งนี้ ศาลควรแจ้งความเห็นหรือข้อเสนอแนะดังกล่าวให้จำเลยทราบด้วย

ข้อ ๑๒ คดีความผิดใดที่ศาลเห็นว่าจำเลยควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงหรือกลับตัว ศาลพึงกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติโดยให้จำเลยไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุ ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพ หรือให้เข้ารับการฝึกอบรม โดยให้คำนึงถึง

(๑) ความสะดวกของจำเลยในการเดินทางไปรายงานตัว ความเหมาะสมของประเภทของการกระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของจำเลย และประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์นั้น

(๔) ให้จำเลยปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลหรือดูแลผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน สำหรับจำเลยที่กระทำความผิดโดยประมาท

หมวด ๕
การปฏิบัติงานทางธุรการ

ข้อ ๑๖ ในกรณีที่ต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามคำแนะนำนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือดำเนินการในเรื่องนั้นได้ตามความจำเป็น

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

(นายวีระพล ตั้งสุวรรณ)

ประธานศาลฎีกา

DPU

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	ธิดารัตน์ ยวนทอง
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2553 นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	พ.ศ. 2556 สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ
	พ.ศ. 2557 สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

DPU